

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

**SIJOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTOON
SIJOITTAMISEN JA RAHASTON VAROJEN JAON
ONGELMAKOHDAT**

Yrityksen taloustiede, Laskentatoimi
Pro gradu -tutkielma

Ohjaaja: Eeva-Mari Ihantola
Johanna Ritanotko

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto Johtamiskorkeakoulu; yrityksen taloustiede, laskentatoimi

Tekijä: RITANOTKO, JOHANNA
Tutkielman nimi: Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamisen ja rahaston varojen jaon ongelmakohdat
Pro gradu -tutkielma: 71 sivua, 3 liitesivua
Aika: Elokuu 2013
Avainsanat: Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, osakeyhtiölain pääomarakenne, osakeyhtiölain varojenjakosäännökset

Osakeyhtiölain (21.7.2006/624) myötä uudistettiin osakeyhtiöiden pääomajärjestelmä ja lakiin otettiin säännökset sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Muuta lainsäädäntöä ei uudistettu osakeyhtiölain säätämisen yhteydessä. Tämän vuoksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyy edelleen puuttuvan oikeuskäytännön vuoksi epäselvyyksiä etenkin rahaston käsittelyn verovaikutuksista. Lisäksi osakeyhtiölakiin on jäänyt tulkinnanvaraisia kohtia, jotka koskevat sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa.

Tutkielman tavoitteena on kartoittaa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamiseen ja rahaston varojen jakamiseen liittyvät ongelmakohdat sekä löytää mahdollisia ratkaisukeinoja näihin ongelmakohtiin. Tavoitteeseen vastataan kvalitatiivisen empiirisen tutkimuksen menetelmillä, jossa empiirisenä aineistona ovat ammattilehtikirjoitukset.

Tutkielman perusteella sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävän sijoituksen tekemiseen liittyy verotuksellinen ongelmakohta, kun sijoitus tehdään osakeomistuksesta poiketen tai sijoituksen tekee muu kuin osakkeenomistaja, jonka ratkaiseminen edellyttäisi verosäännösten muutosta. Myös varojen siirtoon yritysjärjestelyiden yhteydessä sisältyy ongelmakohta, joka olisi ratkaistavissa estämällä realisoimattomien erien siirtäminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Muuna omaisuutena kuin rahana tehtävän sijoituksen arvostamisen ongelmakohta olisi puolestaan ratkaistavissa noudattamalla apporttisijoitusta koskevia säännöksiä soveltuvien osin. Sijoituksen tekemisellä voidaan vaikuttaa yhtiön taloudelliseen kuvaan ja nettovarallisuuteen. Lisäksi rahaston varat sekoittuvat ajan myötä ja niiden alkuperää voi olla vaikea selvittää. Näihin ongelmakohtiin tutkielmassa esitetään ratkaisuna sijoitukselle asetettavia aikarajaedellytyksiä ja rahaston tapahtumien yksityiskohtaista seuranta vaatimusta.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvaan varojen jakoon liittyy verosäännösten muutoksilla ratkaistavissa oleva ongelmakohta, kun varoja jaetaan rahastosta muussa kuin osakeomistuksen suhteessa tai muille kuin osakkeenomistajille. Muuna omaisuutena kuin rahana tapahtuva varojen jako muodostaa ongelmakohdan, joka olisi ratkaistavissa arvostamalla varojen jako käypään arvoon. Lisäksi rahaston varojen jakoon liittyvät maksukykyisyydestä koskevat yhtiöoikeudelliset ongelmat, jotka olisivat ratkaistavissa tarkentamalla maksukykyisyyssäännöstä.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Aihealueen esittely ja merkitys	1
1.2	Tutkielman tavoite ja rajaukset	4
1.3	Tutkimusmetodologia	5
1.4	Tutkielman rakenne	5
2	SIOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTON KÄSITTELY	7
2.1	Sijoituksen tekeminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon	7
2.1.1	Eri tavat sijoittaa varoja rahastoon	7
2.1.2	Päätöksenteko ja sijoituksen maksaminen	10
2.2	Varojen jakaminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta	11
2.2.1	Menettely jaettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta	11
2.2.2	Varojenjaon verotus	13
2.2.3	Laiton varojenjako	16
2.3	Säännösten muodostamat ongelmakohdat	18
3	EMPIIRISESSÄ AINEISTOSSA ESIIN NOUSEVAT ONGELMAKOHDAT	31
3.1	Aineiston esittely ja rajaukset	31
3.2	Aineiston sisällönanalyysi ja sen vaiheet	32
3.3	Aineistosta esiin nousevat asiakokonaisuudet	33
3.3.1	Teoreettisen viitekehyksen ongelmakohdat empiirisessä aineistossa	33
3.3.2	Muita aineistossa esiin nousevia asioita	45
3.4	Yhteenveto havainnoista	46
4	RATKAISUKEINOJA ONGELMAKOHTIIN	50
4.1	Ratkaisukeinoja sijoituksen tekemiseen liittyviin ongelma-kohtiin	50
4.1.1	Mahdollisuus muun suoran sijoituksen tekemiseen	50
4.1.2	Realisoimattomien erien siirto yritys-järjestelyiden yhteydessä	52
4.1.3	Apporttisijoitusta koskevien säännösten tarkentaminen	53
4.1.4	Aikarajaedellytykset sijoitukselle	54
4.1.5	Seurantavaatimukset rahaston tapahtumille	54
4.2	Ratkaisukeinoja varojenjako- on liittyviin ongelma-kohtiin	56
4.2.1	Suosiva varojenjako ja varojenjako muille kuin osakkeenomistajille	57
4.2.2	Muun omaisuuden arvostus varoja jaettaessa	58
4.2.3	Maksukykyisyydestä suhteessa varojenjako- on rahastosta	59
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	62
	Lähteet	65
	LIITE 1. Aineiston lehtikirjoitukset aakkosjärjestyksessä	72

1 JOHDANTO

1.1 Aihealueen esittely ja merkitys

Uuden osakeyhtiölain¹ (21.7.2006/624) lainvalmistelutöiden pohjana olivat osakeyhtiömuotoisen yritystoiminnan haasteet, jotka ovat olleet seurausta rahoitusmarkkinoiden markkinaehtoistumisesta, kansainvälisen kilpailuasetelman korostumisesta, muun lain-säädännön tuomista muutoksista sekä pienten yhtiöiden siirtymisestä enenevässä määrin osakeyhtiömuotoisiksi. OYL:n valmistelutöissä tavoitteena oli luoda joustava ja kilpailukykyinen laki, joka parantaisi yhtiöiden kilpailuasetelmaa ja toimintamahdollisuuksia vaarantamatta vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojien asemaa. Pienten osakeyhtiöiden asemaan kiinnitettiin lainvalmistelutöissä erityistä huomiota lain ulkoasun ja kirjoitustyylin selkiyttämisen myötä sekä poistamalla muotomääräyksiä ja lisäämällä tahdonvaltaisuutta. (Airaksinen & Jauhiainen 2000; Oikeusministeriö 2003; HE 109/2005).

Näistä lähtökohdista OYL:n myötä uudistettiin osakeyhtiöiden pääomajärjestelmä. OYL:ssa luovuttiin edellisen osakeyhtiölain² (29.9.1978/734) nimellisarvoisesta pääomajärjestelmästä ja siirryttiin aidosti nimellisarvottomaan pääomajärjestelmään. Nimellisarvottomalla pääomajärjestelmällä tarkoitetaan, että osakkeilla ei ole nimellisarvoa eikä osake edusta osuutta osakepääomasta (Mähönen & Villa 2009, 178). OYL:n mukaan osakepääoma käsittää ainoastaan taseen osakepääomaan kirjatun ja kaupparekisteriin merkityn määrän (OYL 1:3.1 §). Nimellisarvoisesta pääomajärjestelmästä luopumisen myötä OYL:iin otettiin säännös yhtiön omaan pääomaan kuuluvasta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta (OYL 8:2 §). Näissä oman pääoman säännöksissä on nähtävissä selvästi lainvalmistelun tavoitteet joustavammasta sääntelystä mahdollistamalla erilaiset rahoitusvaihtoehdot.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston määritelmä löytyy osakeyhtiölaista. Rahasto on nimensä mukaan yhtiön vapaata omaa pääomaa ja rahastoon voidaan sijoittaa varoja varsin

¹ Myöhemmin viittauksella osakeyhtiölaki tai OYL tarkoitetaan osakeyhtiölakia 21.7.2006/624.

² Myöhemmin viittauksella edellinen osakeyhtiölaki tai EOYL tarkoitetaan osakeyhtiölakia 29.9.1978/734.

vapaasti. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota ei merkitä osakepääomaan perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan ja jota ei kirjanpitolain säädösten mukaan merkitä vieraaseen pääomaan sekä muu oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Rahastoon merkitään lisäksi se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. (OYL 8:2 §)

Sijoitus yhtiön vapaaseen omaan pääomaan oli mahdollista jo EOYL:ssa menettelyllä, jossa osakepääomaa alennetaan ja korotetaan samanaikaisesti, jolloin osakeannissa yhtiöön sijoitetut varat siirtyivät tosiasiallisesti vapaaseen omaan pääomaan. Menettelyyn ei edellytetty velkojensuojamenettelyn noudattamista. Lisäksi EOYL:n mukaisessa oikeudessa vastikkeettomat sijoitukset yhtiön vapaaseen omaan pääomaan olivat mahdollisia (ks. KHO 2006:29). OYL:n mukainen sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon on menettelyllisesti helpompi toteuttaa, koska osakeannin yhteydessä ei tarvitse tehdä erikseen päätöstä osakepääoman alentamisesta. (HE 109/2005, 22–23)

Hallituksen ehdotuksen (109/2005, 23) perusteluissa vapaan oman pääoman sijoituksen merkitsemistä erilliseen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon perustellaan sijoituksen läpinäkyvyyden parantamisella. Yhtiön voittovarot ja sijoitettu vapaa pääoma pysyvät erillään. EOYL:n säädöksistä seurasi, että voittovarojen tilin saldossa oli mukana kertyneiden voittovarojen lisäksi sijoituksia vapaaseen omaan pääomaan. Tilin saldosta ei voinut tehdä päätelmiä yhtiön voitollisuudesta. Voittovaroista erillisen sijoituksen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon koettiin lainvalmistelutöissä olevan verotuksen kannalta selkeämpi, kun voitonjaon ja pääomanpalautusten erillään pitäminen helpottuu. (HE 109/2005, 23)

Samalla, kun OYL:n pääomarakenteen muutoksella on pyritty yhtiöiden rahoitusmahdollisuuksien parantamiseen, yhtiöiden varojenjaon säännöksiä tarkennuksilla on puolestaan pyritty turvaamaan riittävä velkojensuoja sekä vähemmistöosakkeenomistajien asema yhtiössä. Pääoman pysyvyys onkin yksi osakeyhtiöoikeuden perusperiaatteista (HE 109/2005, 122). Yhtiön varoja voidaan jakaa vain siten, kuin osakeyhtiölaissa säädetään (OYL 1:3 §). Varojenjaon rajoitukset ja pääoman pysyvyyden vaatimukset ovat osakeyhtiölain tärkeimpiä velkojensuojasäännöksiä. Osakkeenomistajien rajoitetusta vastuusta seuraa, että osakeyhtiölaissa tulee olla tiukka pääomien takaisinsaantijärjestys velkojien suojaamiseksi osakkeenomistajien opportunisteilta. Lisäksi varojenjakosäännöksillä on

tärkeä merkitys osakkeenomistajien yhdenvertaisuusperiaatteen täydentäjinä. (Mähönen, Säiläkivi & Villa 2006, 405–406)

Osakeyhtiölain uudistuksessa varojenjaon käsitteitä täsmennettiin niin, että OYL:ssa määritetään lailliset varojenjakotavat ja todetaan, että kaikki muu varojenjako on laitonta (OYL 13:1 §). Tärkeänä varojenjakoön liittyvänä muutoksena voidaan pitää säännöstä maksukykyisyyden säilyttämisestä kaikissa varojenjakotilanteissa (OYL 13:2 §; HE 109/2005, 123). Lisäksi OYL:ssa kytketään varojenjako tilinpäätökseen ja mahdollistetaan varojen jakaminen perustuen myös vahvistettuun välitilinpäätökseen eli tilinpäätökseen joltakin muulta ajanjaksolta kuin tilikaudelta (OYL 13:3 §; HE 109/2005, 126).

OYL:n säätämisen yhteydessä ei uudistettu verosäännöksiä, vaan uuden osakeyhtiölain vaikutukset verotukseen tulisivat ratkaistavaksi muussa lainsäädännössä (Verohallinto 206/345/2007). Tämän vuoksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston kohtelusta ei ole nimenomaisia säännöksiä verolaeissa. Verotuskäytännössä nojataan Verohallinnon ohjeeseen (206/345/2007) osakeyhtiölain muutosten vaikutuksista verotukseen. Säännösten uudistamistarvetta on pohdittu muun muassa Valtiovarainministeriön (2005) Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän muistiossa sekä Valtiovarainministeriön (2010) Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportissa.

Verolakeihin ei ole kuitenkaan vielä vuoden 2013 alkupuolella otettu säännöksiä, jotka vastaisivat kaikin osin OYL:n muutoksiin pääomasijoitusten ja varojenjaon käsittelystä verotuksessa. Vuoden 2012 alusta voimaan tuli verolakien muutoksia, joilla on välillinen vaikutus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamiseen ja rahaston jakamiseen, mutta suoraan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa koskevia säännöksiä ei ole otettu verolainsäädäntöön. Merkittävimpiä vuoden 2012 alusta voimaan tulleita muutoksia verolainsäädännössä ovat olleet yhteisöverokannan alentaminen 26 prosentista 24,5 prosenttiin, pääomatuloverokannan nostaminen 28 prosentista 30 tai 32 prosenttiin riippuen pääomatulojen määrästä sekä listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verovapaan määrän alentaminen 90 000 eurosta 60 000 euroon (ks. esimerkiksi Verohallinto 843/345/2011). Verolainsäädännön puuttuminen voi aiheuttaa epävarmuutta ratkaisujen verokohtelussa ja sillä voi olla omistajien ja yhtiön käyttäytymistä ohjaava vaikutus.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ei ole olemassa tieteellisiä tutkimuksia. OYL:n voitonjakosäännöksistä on julkaistu kaksi tutkimusta, jotka sivuavat osittain tämän tutkielman aihepiiriä. Sjögren (2010) tarkastelee väitöskirjassaan osakeyhtiölain varojenjakosäännösten vaikutusta osingonjakopäätöksiin pienten yhtiöiden näkökulmasta. Ruohonen (2012) puolestaan käsittelee väitöskirjassaan osakeyhtiön voitonjaon maksukykytestiä sekä vastuuta maksukyvyn säilymisestä. Molemmissa tutkimuksissa painottuu vahvasti osakeyhtiön voitonjako ja niissä ainoastaan sivutaan muuta varojenjakoa kuin voitonjakoa. Aihealueen linkittyminen hyvin vahvasti kansalliseen lainsäädäntöön johtaa siihen, että kansainvälisestä yhtiöoikeuden tutkimuksesta ei voida hakea suoraa vertailukohtaa OYL:n muodostamille ongelmakohtille.

Useissa kommentaareissa ja oppikirjoissa on käsitelty sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa ja todettu, että rahastoon liittyy epäselvyyksiä ja ongelmakohtia. Aihealue on ollut vahvasti esillä laskentatoimen, yhtiöoikeuden ja verotuksen ammattilehtien kirjoituksissa OYL:n lainvalmistelutöistä lähtien. Aihealueen tutkimustarvetta korostaa lisäksi se, että aiheesta ei ole vielä olemassa oikeuskäytäntöä.

1.2 Tutkielman tavoite ja rajaukset

Tutkielman tavoitteena on kartoittaa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamiseen ja rahaston varojen jakamiseen liittyvät ongelmakohdat sekä löytää mahdollisia ratkaisukeinoja näihin ongelmakohtiin.

Tutkielma rajoittuu suomalaisen lainsäädännön piirissä olevien osakeyhtiöiden sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston ongelmakohtiin, koska rahastoa koskevat säännökset löytyvät kansallisesta yhtiölainsäädännöstä. Kansainvälisestä yhtiöoikeudellisesta tai verosääntelystä voi tietyille yhtiöille aiheutua sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyviä ongelmakohtia, mutta tutkielman rajallisuuden vuoksi ei siinä oteta kantaa näihin pääsääntöisesti harvoin esiintyviin erikoistilanteisiin.

Tutkielmassa keskitytään julkisesti noteeraamattomien osakeyhtiöiden tekemiin sijoituksiin sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sekä varojen jakamiseen rahastosta. Noteerattuja yhtiöitä koskeva erityinen sääntely jätetään tarkastelun ulkopuolelle, koska aihealuetta käsitellään kirjallisuudessa yleisesti yksityisten osakeyhtiöiden näkökulmasta.

1.3 Tutkimusmetodologia

Tutkielma on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tieteenfilosofisena lähtökohtana on hermeneuttinen lähestymistapa. Hermeneuttinen lähestymistapa näkyy siinä, että tutkielmassa pyritään ymmärtämään tutkittavaa aihealuetta laadullisen empiirisen aineiston avulla. Tutkimus pohjautuu tulkintaan käsitteistä, ajattelusta ja tekstistä. Tutkittavaa kohdetta lähestytään Arbnorin ja Bjerken (2009) kolmen metodologisen lähestymistavan mallin toimijan lähestymistavalla (the actors approach). Toimijan lähestymistavassa todellisuus nähdään yhteiskunnallisena konstruktiona ja kokonaisuutta ymmärretään toimijoiden ainutlaatuisten ja rajallisten merkitysten perusteella (Arbnor & Bjerke 2009). Tutkimusongelmaan ei yritetä löytää yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua, vaan pyritään rakentamaan yleiskuvaus ongelmasta ainutlaatuisten toimijoiden näkemyksistä koostuvan aineiston perusteella.

Tutkielman lähtökohtien mukaisesti se noudattaa Neilimon ja Näsin (1980) sekä Kasasen, Lukan ja Siitosen (1993) tutkimusotemallin viidestä tutkimusotteesta parhaiten toiminta-analyyttistä tutkimusotetta (ks. myös Kihn & Näsi 2010). Toiminta-analyyttiselle tutkimukselle on ominaista tarkoituksellinen selittäminen ja ymmärryksen hakeminen tutkittavasta kohteesta, jotka tässä tutkielmassa ovat tavoitteen keskiössä.

Tutkielman empiirinen aineisto muodostuu ammattilehtien artikkeleista. Ammattilehtijulkaisujen valintaa aineiston osaksi tukee muun muassa, että Koskisen, Alasuutarin ja Peltosen (2005, 131) mukaan kirjalliset aineistot tarjoavat paremman lähtökohdan menneisyyden tutkimiseen kuin esimerkiksi haastattelut. Lisäksi kirjalliset aineistot mahdollistavat laajan aineiston hyödyntämisen tutkielman rajallisuus huomioon ottaen.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu kolmesta osasta, joista ensimmäisessä kartoitetaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvät ongelmakohdat lainsäädännöstä, lainvalmistelutöistä sekä kommentaareista muodostuvan aineiston perusteella ja muodostetaan teoreettinen viitekehys ongelmakohdista. Tutkielman toisessa osassa kartoitetaan ongelmakohdat, jotka nousevat esiin empiirisestä aineistosta. Toisen osan lopussa verrataan empiirisen aineiston havaintoja teoreettiseen viitekehykseen sekä muodostetaan yhteenveto teorian ja empirian pohjalta nousevista ongelmakohdista.

Tutkielman kolmannessa osassa hahmotellaan ratkaisukeinoja teorian ja empirian ongelmakohtiin. Tutkielman lopussa kootaan yhteen tutkielman tulokset sekä pohditaan tutkielman luotettavuutta ja edellytyksiä jatkotutkimukselle.

2 SIJOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTON KÄSITTELY

Tässä luvussa esitetään tiivistetysti sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävän sijoituksen ja rahastosta tehtävän varojenjaon käsittely huomioiden yhtiöoikeudelliset, verotukselliset sekä kirjanpidolliset näkökohdat. Lisäksi luvussa luodaan säännöksiä, niiden perusteluiden ja kommentaarien perusteella viitekehys sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamisen ja rahaston jakamisen ongelmakohdista.

2.1 Sijoituksen tekeminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon

2.1.1 Eri tavat sijoittaa varoja rahastoon

Osakepääoman korotuksen, osakeannin tai osakeyhtiön perustamisessa osakkeiden merkinnän yhteydessä tehty sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, joka toteutetaan osakeomistuksen suhteessa yhtiökokouksen päätöksellä, on yksinkertaisimpia tapoja sijoittaa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tällaiset rahassa tehdyt sijoitukset kirjataan kirjanpidossa oman pääoman ryhmään kuuluvalla sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston tilille, kun osakkeet merkitään (ks. osakepääoman muutosten kirjauskypsyystä Leppiniemi 2012, luku 7 Oman pääoman kirjaukset). Tilin päätöksessä sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto esitetään oman pääoman alla muiden rahastojen erässä, joko omalla rivillään tai osana muut rahastot -erän yhteissaldoa (Kirjanpitolautakunta 21.11.2006). Verotuksessa tällaiset sijoitukset sijoitetun vapaan omaan pääoman rahastoon katsotaan, ilman erityistä tulkinnanvaraisuutta, yhtiölle verovapaiksi pääomasijoituksiksi (EVL 6 §; Andersson, Ilkka & Penttilä 2009, 139).

Varojen siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon osakepääomaa alentamalla edellyttää velkojiensuojamenettelyä (ks. esim. Kyläkallio, Irola & Kyläkallio 2008, 987–997). Velkojien suostumuksella osakepääomaa voidaan alentaa ja merkitä alennettu määrä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon joko kokonaan tai osittain (OYL 14:1-2 §). Osakepääoman alentaminen kirjataan osakepääomatilin veloitukseksi kaupparekisterimerkinnän perusteella (Leppiniemi 2012, luku 7 Oman pääoman kirjaukset). Samalla kirjataan alennettu määrä sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston hyvitykseksi. Verotuksessa tällaisessa menettelyssä on kyse oman pääoman erän sisällä tapah-

tuvasta varojen siirrosta eikä siitä aiheudu välittömiä verovaikutuksia (Mähönen & Villa 2009, 444–446).

Osakeyhtiölain mukainen muu sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon mahdollistaa varojen sijoittamisen usealla eri tavalla. Tällainen muu sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voi olla esimerkiksi osakkeenomistajan vastikkeeton sijoitus yhtiöön (HE 109/2005, 94). Yhtiöoikeudellista estettä ei ole jonkin muun tahon kuin osakkeenomistaja tekemälle sijoitukselle sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Myös tällaiset muitten tahojen tekemät sijoitukset katsotaan osakeyhtiöoikeudellisesti pääomansijoituksiksi yhtiöön. Vastikkeeton sijoitus kasvattaa luonnollisesti osakkeenomistajien varallisuuden arvoa. Muu sijoitus vapaan oman pääoman rahastoon voidaan toteuttaa myös muuntamalla pääomalaina velkojan suostumuksella sijoitukseksi vapaan oman pääoman rahastoon. OYL:n mukaan ei ole estettä myös muunlaisen lainan muuntamiseksi sijoitukseksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Lisäksi sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon on mahdollista toteuttaa kuittaamalla vastaaminen. (Mähönen & Villa 2006, 171–173; Mähönen & Villa 2009, 216)

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävän muun sijoituksen verokohtelu täytyy selvittää aina tapauskohtaisesti (Andersson ym. 2009, 139). Tällainen muu sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan katsoa verotuksessa verovapaaksi pääomasijoitukseksi (EVL 6 §), veronalaiseksi tuloksi (EVL 4 §), jos kyse on tosiasiallisesti suoritteiden vastaanottamista koskevasta suorituksesta, tai perintö- ja lahjavero lain (12.7.1940/378) alaisesta lahjaksi (PerVL18 §). Verovaikutukset näissä kolmessa tapauksessa ovat hyvin erilaiset. Rajanvetoa ja verovaikutuksia käsitellään tarkemmin luvussa 2.3.

Kirjanpidossa on selvitettävä osakeyhtiölain mukaisen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävän muun sijoituksen yhteydessä, liittyykö sijoitukseen sellaisia ehtoja, että sijoitus tulisi kirjata vieraaseen pääomaan (Mähönen & Villa 2009, 216). Mikäli tällaisia ehtoja ei ole olemassa, voidaan sijoitus kirjata sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston tiliä hyvittäen ja esittää sijoitus tilinpäätöksessä oman pääoman ryhmässä muiden rahastojen erässä. Tällaisen muun sijoituksen kirjauskypsyys tulisi pohtia sen perusteella, milloin yhtiölle on muodostunut perintäkelpoinen saaminen. Osakepääoman korotusta ei kirjata korotuspäätöksellä, vaan osakkeiden merkinnällä, koska perintäkelpoinen saaminen syntyy vasta silloin (Leppiniemi 2012, luku 7 Oman pääoman kirjauk-

set). Tämän perusteella voitaneen päätellä, että muu sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon kirjataan vasta suorituksella tai sellaisen sopimuksen perusteella, jolla yhtiölle syntyy perintäkelpoinen saaminen sijoituksen tekijältä. Näin ollen hallituksen tai yhtiökokouksen päätös sijoituksen vastaanottamisesta ei vielä täyttäisi kirjaamisen edellytyksiä.

Osakeyhtiölain mukainen sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan kirjanpitosäännösten perusteella joutua merkitsemään vieraaseen pääomaan. Verotuksen kannalta sijoituksen luokittelulla omaan tai vieraaseen pääomaan ei merkitystä, koska myös vieraan pääoman sijoitukset voivat olla EVL 6.1 pykälän mukaisia verovapaita pääomasijoituksia ja rajanveto määräytyy muilla perusteilla. Rajanvetoa yhtiöoikeudellisen oman pääoman sijoituksen luokittelusta vieraaseen pääomaan joudutaan tekemään, kun yhtiö laatii tilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti. IAS 32 -standardin mukaan vieraaseen pääomaan merkitään sellaiset yhtiöoikeudelliset oman pääoman instrumentit, jotka ovat taloudellisen luonteensa puolesta tosiasiallisesti velkaa. Rahoitusvelaksi tulee IAS 32-standardin mukaan luokitella sellainen oman pääoman ehtoinen instrumentti, joka sisältää ehdon yhtiön velvollisuudesta ostaa tai lunastaa instrumentti. Siitä huolimatta, että sijoitus tilinpäätösstandardien mukaan tulee luokitella vieraaksi pääomaksi, tulee sen käsittelyssä noudattaa oman pääoman yhtiöoikeudellisia menettelysäännöksiä. (Immonen ym. 2011, 16–18; Haaramo, Palmuaro & Peill 2012, luku 7 Arvostus ja jaksotussäännöt; ks. myös Anttila, Halonen, Jalkanen-Steiner, Kemppinen, Kärpänen, Nurmo, Penttilä, Pyykönen, Sundvik, Suomela, Tolvanen, Torkkel, Torniainen & Tuomala 2009, 265–280)

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan sijoittaa varoja myös yhtiön rakennejärjestelyiden yhteydessä. Varoja voidaan sijoittaa esimerkiksi sulautumisen yhteydessä merkitsemällä sulautumisvastiketta vastaava oman pääoman korotus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon (HE 109/2005, 23). Yhtiömuodon muutoksen yhteydessä puolestaan varoja voidaan siirtää osakepääomasta tai kertyneistä voittovaroista sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Rakennejärjestelyiden yhteydessä tehtyjen sijoitusten verovaikutukset tulee selvittää aina tilanteen mukaan ja verotuksellisesti varojen alkuperällä voi olla merkitystä, kun sijoitettuja varoja jaetaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta.

2.1.2 Päätöksenteko ja sijoituksen maksaminen

Vapaan oman pääoman sijoituksen toteuttamista koskevia menettelysäännöksiä ei ole osakeyhtiölaissa. Lähtökohtaisesti tällaiseen sijoitukseen voitaneen soveltaa analogisesti osakepääomasijoitusta koskevia säännöksiä, mutta säännösten soveltamiselle ei ole suoraa velvoitetta. Sijoituksen vastaanottamisesta päättäminen kuuluu hallituksen päätösvaltaan ja päätökseen tulisi ottaa mainita sijoituksen määrästä sekä viitata oikeustoimeen, johon sijoitus perustuu. Sijoituksesta on perusteltua laatia kirjallinen sopimus tai sitoumus yhtiön ja sijoittajan sekä mahdollisesti muiden osakkeenomistajien välillä. Vapaan oman pääoman sijoituksesta voidaan myös sopia osana osakassopimusta. (Airaksinen, Pulkkinen & Rasinaho 2007a, 572)

Vapaan oman pääoman rahastoon tehtyyn sijoituksen maksuun ei siis lähtökohtaisesti sovelleta osakkeen merkintähintaa koskevia OYL 9:10–12 pykälää (Mähönen & Villa 2009, 218). Sijoituksen maksamiseen sovelletaan sen sijaan sopimusoikeuden yleisiä ratkaisumekanismeja sekä kirjanpitosäännösten yleisiä periaatteita omaisuuden arvostamisesta ja kirjaamisesta. Yhtiöön tullut omaisuus arvostetaan enintään käypään arvoon ja vastikkeetta saadun omaisuuden arvostusperiaatteet avataan toimintakertomuksessa tai tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Mähönen & Villa 2009, 218–219)

Vapaan oman pääoman sijoituksen maksun säännösten puuttumisesta huolimatta on selvää, että sellainen sijoitus, jota ei ole suoritettu tai tulla suorittamaan kokonaisuudessaan yhtiölle, ei voi todelliselta luonteeltaan olla OYL:n tarkoittama sijoitus vapaaseen omaan pääomaan. Hallitukselle kuuluvan huolellisuusveloitteen täyttämiseksi voikin olla välttämätöntä noudattaa osakeyhtiölain osakkeen merkintähintaa koskevia säännöksiä. (Airaksinen ym. 2007a, 572).

Sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan maksaa rahasuorituksen lisäksi myös muuna omaisuutena. Apporttiomaisuudella maksetun osakkeen merkintähinnan edellytyksenä on, että omaisuudella on luovutushetkellä oltava vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle (OYL 9:12 §). Apporttiomaisuudella tehdyllä sijoituksella on oltava maksua vastaava arvo myös sijoitettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, koska alempi arvo voisi rikkoa OYL 1:7 pykälän mukaista osakkeenomistajien yhdenvertaisuusperiaatetta muiden osakkeenomistajien suorittaessa sijoitus rahassa. Hallituksen onkin aiheellista laatia omaisuusselvitys apporttiomaisuudesta myös sijoitettaessa varoja vapaan oman pääoman rahastoon. (Airaksinen ym. 2007a, 572)

Verotuksessa apporttiomaisuuden sijoittaminen yhtiöön realisoi osakkaalla tai muulla sijoituksen tehneellä taholla luovutusvoittoverotuksen mukaisen luovutuksen (Ossa 2007, 528–529). Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (1993 T 5330) mukaan apporttiomaisuutena yhtiöön sijoitetun luovutushinta osakkaan verotuksessa on sen käypä arvo luovutushetkellä. Apporttiomaisuuden vähennyskelpoinen hankintameno omaisuuden saavan yhtiön verotuksessa on hyödykkeen todennäköinen luovutushinta saannon hetkellä tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta hyödykkeen elinkeinotoiminnan käyttöönottohetkellä (EVL 15 §).

Osakkeiden merkinnän tai osakepääoman korotuksen yhteydessä apporttiomaisuudella suoritettu merkintähinta arvostetaan juoksevassa kirjanpidossa kirjanpitolain mukaan osakepääoman korottamispäätöksen määräisenä (Leppiniemi 2012, luku 7 Oman pääoman kirjaukset). Tällöin myös sijoitettaessa apportilla varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, tulee apporttiomaisuus arvostaa siihen määrään, jota vastaava määrä merkitään sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä tulee kuitenkin arvioida, voidaanko apporttiomaisuus merkitä taseeseen kokonaisuudessaan, koska taseeseen voidaan merkitä korkeintaan apporttiomaisuuteen liittyvien tulonodotusten määrä (Leppiniemi 2012, luku 7 Oman pääoman kirjaukset; Kirjanpitolautakunta 1999/1951; Kirjanpitolautakunta 2001/1644).

2.2 Varojen jakaminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta

Osakeyhtiölain mukaisesta varojenjaosta on kyse, kun yhtiöstä poistuu varallisuutta joko täysin ilman vastiketta tai yhtiön saadessa vastikkeeksi omia osakkeitaan. Varojenjaossa ei ole kyse liiketoiminnasta, vaan lähtökohtaisesti ilman käypää vastiketta tapahtuvista suorituksista. Osakeyhtiölain varojenjaon säännöksillä tarkoitetaan yleensä varojenjako osakkeenomistajille, lukuun ottamatta lahjan antamista ja varojenjako yhtiöstä, jolla on muu tarkoitus kuin voiton tuottaminen osakkeenomistajille. (HE 109/2005, 123–124)

2.2.1 Menettely jaettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta

Osakeyhtiölain mukaan yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat, jollei maksukykyisyysvaatimus sitä estä (OYL 13:5 §). Lisäksi varojenjaon on perustuttava viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen

(OYL 13:3 §)³. Varojenjaossa tulee huomioida tilinpäätöksen laatimisen jälkeen tapahtuneet olennaiset muutokset yhtiön taloudellisessa tilanteessa. Vapaan oman pääoman väheneminen tilinpäätöksen laatimisen jälkeen vähentää jakokelpoista määrää. Vapaan oman pääoman jakamista voi myös rajoittaa yhtiöjärjestykseen sisältyvät varojenjaon rajoitukset. Yhtiöjärjestyksessä voi olla esimerkiksi määräyksiä, että tietty määrä varoja siirretään erityisiin rahastoihin tai on muutoin jätettävä jakamatta. (HE 109/2005, 126; Airaksinen, Pulkkinen & Rasinaho 2007b, 24–27; 32)

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvan varojenjaon tulee perustua yhtiökokouksen päätökseen, josta tulee ilmetä varojenjaon määrä sekä eritellä, mitä varoja jakoon käytetään (OYL 13:6 §). Osakeyhtiölaissa ei ole määrätty, missä muodossa varojenjakoa pitää tapahtua ja varoja voidaan jakaa myös muuna omaisuutena kuin rahana (Immonen, Ossa & Villa 2011, 164). Yhtiökokouksen päätöksellä voidaan päättää jakaa hallituksen ehdottamaa tai hyväksymää määrää enemmän vain, jos kyse on vähemmistöosingosta (ks. OYL 13:7 §) tai yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiökokouksella on velvollisuus päättää jakaa enemmän (OYL 13:6 §). Varojenjakopäätös tehdään enemmistöpäätöksenä, ellei yhtiöjärjestyksessä edellytetä korkeampaa enemmistöä ja äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee (Airaksinen ym. 2007b, 34). Yksimieliset osakkeenomistajat voivat päättää jakaa vapaata omaa pääomaa muussa kuin osakkeenomistuksen suhteessa tai yhtiöjärjestyksen määräysten nojalla tulisi tehdä (OYL 13:4 §; HE 109/2005, 128). Tällöin on kyse suosivasta varojenjaosta.

Yhtiökokouksen päätöksellä voidaan valtuuttaa hallitus päättämään osingonjaosta tai varojen jakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta (OYL 13:6 §). Hallituksen valtuuttamista osingon tai vapaan oman pääoman rahastojen jakoon voidaan käyttää muun muassa silloin, kuin yhtiön maksuvalmius ei mahdollista yhtiökokoushetkellä varojenjakoja, mutta on odotettavissa, että maksuvalmius paranee myöhemmin. Valtuutustilanteessa maksukykyisyyden vaatimuksia, tilinpäätöstä koskevien säännösten toteutumista sekä vapaan oman pääoman määrää arvioidaan hallituksen jakopäätöksen tilanteen perusteella. (HE 109/2005, 128)

³ Kirjallisuudessa paljon käytetty termi varojenjaon tasetesti pohjautuu OYL 13:5 ja 13:3 §:iin. Tasetestillä tarkoitetaan yksinkertaisuudessaan taseen jakokelpoisen vapaan oman pääoman määrää. Ks. tarkemmin esimerkiksi Mähönen & Villa 2006, 323–324 ja HE 109/2005, 127.

Varojenjakopäätöksen toimeenpanosta vastaa yhtiön hallitus sekä mahdollisesti yleistöimivaltansa puitteissa toimitusjohtaja. Hallitus, hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei saa panna täytäntöön sellaista yhtiökokouksen tai hallituksen valtuutuksella tekemää päätöstä varojenjaosta, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen ja näin ollen pätemätön (OYL 6:2 §; OYL 6:19 §). Varojenjakopäätöstä ei saa panna täytäntöön myöskään tilanteessa, jossa varojenjakopäätös sinänsä on laillinen, mutta toimeenpanotilanteessa olosuhteet, esimerkiksi yhtiön taloudellinen tilanne, ovat muuttuneet niin, että täytäntöönpanon myötä varojenjakko olisi osakeyhtiölain vastainen (Mähönen & Villa 2006, 330–331).

Kirjanpitolaissa ei erikseen säädetä sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamisen tai osingonjaon kirjaamisperusteesta. Osingonjakko kirjataan vakiintuneen käytännön mukaisesti yhtiökokouksen päätöksellä voittovaroja pienentäen osingonjakovelaksi, mutta tietyissä tilanteissa Kirjanpitolautakunta on sallinut osingonjaon kirjattavaksi jo sille tilikaudelle, jolta osinkoa jaetaan (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, luku 8 Oma pääoma ja voiton käyttö; Kirjanpitolautakunta 1998/1542; Kirjanpitolautakunta 2010/1862). Näin ollen johdonmukaista olisi, että myös sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakaminen kirjattaisiin yhtiökokouksen tai hallituksen yhtiökokouksen valtuutuksella tekemän päätöksen perusteella velaksi varojen saajalle.

2.2.2 Varojenjaon verotus

Varojen jakaminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta on yhtiöoikeudellisesti pääoman palautusta ja näin ollen eriytetty osingonjaosta, vaikka varojen jaon yhtiöoikeudellinen menettelytapa on yhteneväinen (Mähönen & Villa 2009, 446–448). Yhtiöoikeudellisesti ei ole varojen jaon yhteydessä merkitystä, mistä varat sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ovat peräisin. Varojenjaossa on aina kyse pääomanpalautuksesta. Verotuksessa varojen alkuperä ratkaisee sovellettavat säädökset ja varojenjakko johtaa hyvin erilaisiin veroseuraamuksiin varojen alkuperästä riippuen. Osakeyhtiölain (624/2006) säätämisen jälkeen verosäännöksiä ei ole uudistettu niin, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamista koskevia säännöksiä olisi otettu lakiin. Tietävästi oikeuskäytännössä on annettu vasta yksi ratkaisu sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamisen verovaikutuksista (ks. Kuopion HAO 10/0329/1). Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston verovaikutusten arviointi tapahtuukin edelleen pääasiassa Verohallinnon ohjeen (206/345/2007) linjausten mukaisesti.

Verohallinnon ohjeen (206/345/2007) mukaan yhtiön jakaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta, tulee sen erikseen selvittää verotusta varten, ovatko jaettavat varat voittovaroja vai pääomanpalautusta. Mikäli varat ovat alun perin peräisin osakkeenomistajien tai muun tahon tekemistä pääomasijoituksista, on varojenjako pidettävä pääomanpalautuksena ja sovellettava luovutusvoittoverotuksen säädöksiä. Jos varoja jakava yhtiö ei pysty riittävän luotettavasti selvittämään, mistä sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jaettavat varat ovat peräisin, sovelletaan jakoon osinkotulon verotuksen säännöksiä. Tilanteessa, jossa sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston varat ovat osittain pääomasijoituksia ja osittain kertyneitä voittovaroja, varojenjako sovelletaan luovutusvoittoverotuksen ja osinkotulon verotuksen säännöksiä siinä suhteessa, jossa pääomasijoituksia ja kertyneitä voittovaroja on rahastossa. (Verohallinto 206/345/2007)

Varojen saajan verotus on hyvin erilainen riippuen siitä, verotetaanko sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta jaettavien varojen saajaa saadusta osingosta vai osakkeiden luovutuksesta. Osinkojen verokohteluun vaikuttaa se, onko jakava yhtiö julkisesti noteerattu vai noteeraamaton yhtiö. Lisäksi merkitystä on sillä, onko osingonsaaja luonnollinen henkilö, henkilöyhtiö, osakeyhtiö tai jokin muu yhtiö. Lisäksi luonnollisen henkilön ja henkilöyhtiön verorasituksen määräytymisessä on merkitystä sillä, mihin tulonlähteen osakkeet ja niiden osinkotuotto kuuluvat. (Immonen ym. 2011, 177)

Luonnollisen henkilön julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta 70 prosenttia on veronalaista pääomatuloa ja 30 prosenttia verovapaata tuloa (TVL 33a.1 §). Luonnollisen henkilön tai kuolinpesän yksityiseltä osakeyhtiöltä saama osinko jaetaan pääomatulo-osinkoon ja ansiotulo osinkoon (ks. esim. Verohallinto 843/345/2011). Yksityisestä yhtiöstä saatu osinko on verovapaata tuloa siihen määrään saakka, joka vastaa varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) tarkoittaman osakkaan omistamien osakkeiden matemaattiselle arvolle laskettua yhdeksän prosentin vuotuista tuottoa (TVL 33a.1 §). Vuoden 2012 alussa voimaan tulleella TVL 33a pykälän 1 momentin muutoksella (29.12.2011/1515), jota sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2012 toimitettavassa verotuksessa, muutettiin edellä mainittujen verovelvolliskohtaisten verovapaiden osinkojen enimmäismäärä 90 000 eurosta 60 000 euroon. Osakkaan saamien osinkojen ylittäessä verovapaan 60 000 tai 90 000 euron ylärajan, on ylimenevästä osasta 70 prosenttia veronalaista pääomatuloa ja 30 prosenttia verovapaata tuloa (TVL 33a.1 §). Mikäli saadut osingot ylittävät matemaattiselle arvolle lasketun yhdeksän pro-

sentin vuotuisen tuoton, on ylimenevä osa puolestaan 70 prosenttisesti veronalaista ansiotuloa ja 30 prosenttisesti verovapaata tuloa (TVL 33a.2 §).⁴

Yksityisen yhtiön toiselta yksityiseltä yhtiöltä saamat sekä julkisen yhtiön toiselta julkiselta yhtiöltä saamat osingot ovat pääsääntöisesti verovapaita saajalleen. Yksityisen osakeyhtiön julkiselta osakeyhtiöltä saamat osingot ovat kuitenkin 75 prosenttisesti veronalaista tuloa ja 25 prosenttisesti verovapaata tuloa silloin, kun osingonsaajana oleva yksityinen osakeyhtiö omistaa vähemmän kuin 10 prosenttia listatun yhtiön osakepääomasta. Lisäksi osinko on 75 prosenttisesti veronalaista tuloa ja 25 prosenttisesti verovapaata tuloa silloin, kun osinko on saatu sijoitusomaisuuteen kuuluvista osingoista, eikä osinkoa jakava yhteisö ole emo- ja tytäryhtiödirektiivin 2011/96/EU 2 artiklassa tarkoitettu yhteisö. (EVL 6 a §; Verohallinto 843/345/2011)

Kun sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamiseen sovelletaan verotuksessa luovutusta koskevia periaatteita, vähennetään varojen saajan luovutusvoittoa laskettaessa jaettavasta määrästä verotuksessa vähentämättä oleva hankintameno ja voittoa syntyy vasta sitten, kun hankintameno on ylittynyt (Immonen ym. 2011, 244–245). Luonnollisen henkilön luovutusvoittoa laskettaessa voidaan todellisen hankintamenon tai perintö- tai lahjaverotusarvon lisäksi käyttää 20 prosentin hankintameno-olettamaa, jos osake on omistettu alle 10 vuotta, tai 40 prosentin hankintameno-olettamaa, jos osake on omistettu vähintään 10 vuotta (TVL 46 §; ks. myös Verohallinto 2012). Luovutusvoitot ovat luonnollisille henkilöille veronalaista pääomatuloa (TVL 45 §) ja yhteisölle joko veronalaista tuloa (EVL 4, 5.1 §) tai verovapaata tuloa (EVL 6b §). Yhteisön saamien pääomanpalautuksien linja on vahvistettu oikeuskäytännössä (Immonen ym. 2011, 244; ks. myös KHO 2001/28; KHO 2001/1245; KVL 2004/60).

Osakeyhtiölaissa ei ole säädetty, että vapaan oman pääoman rahaston jakamisen tulisi tapahtua ainoastaan osakkeenomistajille. Lain perusteluissa tyydytään toteamaan, että jako tapahtuu yleensä osakkeenomistajille, ellei yhtiöjärjestyksessä ole määräystä, että jako voi tapahtua muille (HE 109/2005, 128). Hallituksen esityksessä (109/2005, 128) todetaan

⁴ Luonnollisen henkilön osinkoverotuksesta tarkemmin ks. esimerkiksi Myrsky & Linnakangas 2010, 405–427. Matemaattisen arvon määrittämiseen liittyvän nettovarallisuuden laskemisesta ks. esimerkiksi Raunio, Romppainen, Ukkola & Kotiranta 2010, 33–57.

lisäksi, että yhtiöoikeudellisesti ei ole merkitystä kenelle varsinainen rahasuoritus tulee, jos osakkeenomistaja toimittaa yhtiölle jonkun muun kuin omat maksuysteystietonsa. Tällöin yhtiöoikeudellisesti varoja on jaettu osakkeenomistajalle, mutta verotuksessa tällaisessa tilanteessa kiinnitettäneen huomiota menettelyn tosiasialliseen sisältöön. Verotuksessa on ratkaistava, verotetaanko osakkeenomistajaa siitä huolimatta, että hän ei ole vastaanottanut rahasuoritusta. Varojen vastaanottajaa verotettaneen saadusta lahjasta perintö- ja lahjavero-lain säännösten mukaisesti, mutta sen lisäksi on selvitettävä, katsotaanko osakkeenomistaja vai osakeyhtiö lahjanantajaksi.

Suosivaa varojenjako koskevia säännöksiä ei myöskään ole otettu verolakeihin⁵. Verohal-linnon ohjeessa (206/345/2007) todetaan, että suosivassa varojenjaossa osakkeenomista-jan katsotaan luopuneen hänelle kuuluvasta osingosta, mutta osinko katsotaan kuitenkin sen osakkeenomistajan osinkotuloksi, jolle se lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan olisi kuulunut. Lisäksi sen osakkeenomistajan, joka saa osingon suosivassa jaossa, katsotaan saaneen lahjan osingosta luopuneelta osakkeenomistajalta (Verohallinto 206/345/2007). Mitä edellä on kuvattu suosivasta osingonjaon verokohtelusta Verohallinnon ohjeen mukaan, voitaneen soveltaa soveltuvin osin johdonmukaisuutta noudattaen myös suosi-vaan jakoon sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Suosivaan varojenjako voi kuitenkin liittyä verotuksellisia tulkinnanvaraisuuksia ja menettely voi olla herkkä eri-tyiselle verokohtelulle ja VML 28 pykälän veron kierron säännöksen soveltamiselle (Verohallinto 206/345/2007; Leppiniemi & Walden 2010, 178–179).

2.2.3 Laiton varojenjako

Laittoman varojenjaon yhteydessä on aina erotettava, minkä lain perusteella jako on laitonta. Varojenjaon ollessa osakeyhtiölain vastaista, ei se välttämättä ole verosäännös-ten vastaista ja esimerkiksi peiteltyä osinkoa⁶ (ks. VML 29 §) tai veron kiertämistä (ks. VML 28 §). Toisaalta on mahdollista, että varojenjako tapahtuu osakeyhtiölain säännös-

⁵ Yritysverotuksen kehittämistyöryhmän muistiossa sekä valtiovarainministeriön esityksessä ehdotettiin, että suosiva varojenjako ja muu varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta verotettaisiin osakkeen-omistajien osinkotulona osakeomistuksen suhteessa, mutta asia on edelleen jatkovalmistelussa (Immonen ym. 2011, 198–201).

⁶ Peitellyn osingon rajanvedosta ks. tarkemmin esimerkiksi Mähönen & Villa 2009, 507–523.

ten mukaan laillisesti, mutta verotuksellisesti kyse on peitellystä osingosta. (Mähönen & Villa 2009, 504–505)

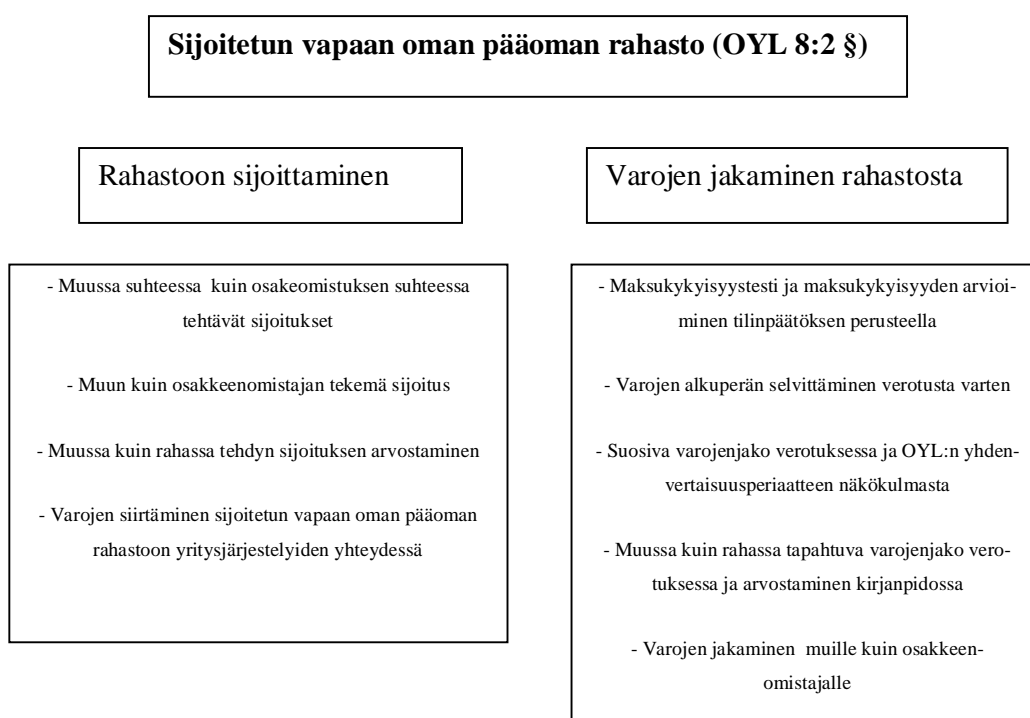
Osakeyhtiölain mukaan laitonta varojenjako on muu liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liikeloudellista perustetta sekä ennen yhtiön rekisteröimistä tapahtuva varojenjako (OYL 13:1 §). Liiketapahtumalla tarkoitetaan tässä yhteydessä kirjanpitolain 2:1 pykälän mukaista liiketapahtumaa. Laittoman varojenjaon määritelmän tehtävänä on erottaa laillinen varojenjako laittomasta, mutta sen tarkoitus ei ole kattaa kaikkia laittoman varojenjaon tilanteita. Varojenjaon laillisuuden arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, onko tapahtuman tarkoitus ollut liikeloudellinen. Osakeyhtiölain vastaisesta varojenjaosta on lisäksi kyse silloin, kun ei noudateta esimerkiksi maksukykyisyysäännöstä tai toimitaan yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti. (HE 109/2005, 124–125)

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tehtävä varojenjako voi olla yhtiöoikeudellisesti laitonta varojenjako lähinnä niissä tilanteissa, joissa yhtiö on maksukyvytön, yhtiössä ei ole jakokelpoisia varoja, rikotaan osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta tai tilanteissa, joissa ei noudateta lain menettelyllisiä säännöksiä. Mikäli varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta on tapahtunut osakeyhtiölain vastaisesti, varojen saajalla on velvollisuus palauttaa saamansa varat sekä suorittaa palautettavasta määrästä korkolain (20.8.1982/633) mukaista korkoa (OYL 13:4 §). Osakeyhtiölain vastainen varojenjako voi realisoida myös hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai osakkeenomistajien vahingonkorvausvelvollisuuden. Tietyissä tilanteissa se voi myös olla rikosoikeudellisesti rangaistavaa osakeyhtiörikoksena. (Immonen ym. 2011, 173–176)

Kirjanpitolautakunnan lausuntojen (1749/2005; 1762/2005; 1770/2005; 1866/2011) mukaan osakeyhtiölain vastainen varojenjako tulee kirjata tapahtuman todellisen luonteen mukaan siitä huolimatta, että se on osakeyhtiölain vastainen. Oikean ja riittävän kuvan antamiseksi edellytetään liitetiedon antamista tällaisessa tilanteessa (Kirjanpitolautakunta 1749/2005). Osakeyhtiölain vastainen varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tulee siis kirjata, kuten se olisi ollut laillista varojenjako. Tilinpäätöksen liitetietoihin on tällöin lisättävä tieto, että varoja on jaettu laittomasti. Lisäksi on harkittava, voidaanko tai pitääkö kirjata saaminen varojen saajalta OYL:n mukaisen varojen palautusvelvollisuuden vuoksi huomioiden saamisen kirjaamisedellytysten täyttyminen (ks. Kirjanpitolautakunta 1749/2005 lausunnon perustelut).

2.3 Säännösten muodostamat ongelmakohdat

Edellä tässä luvussa on esitetty sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävän sijoituksen ja rahastosta tehtävän varojenjaon keskeiset yhtiöoikeudelliset, verotukselliset sekä kirjanpito- ja tilinpäätösnormistojen säännökset. Näiden perusteella on kuvioon 1 laadittu yksinkertaistettu viitekehys niistä ongelmakohdista, joita sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voi liittyä lainsäädännön ja niiden kommentaarien, viranomaisten ohjeiden sekä oikeustapauksien perusteella.

Kuvio 1 Viitekehys sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvistä ongelmakohdista

Muussa kuin osakeomistuksen suhteessa tehdyt sijoitukset

Osakkeenomistajien osakeomistuksen suhteessa osakeannin tai osakepääoman korotuksen yhteydessä tai muutoin yhtiökokouksen päätökseen perustuen tekemät sijoitukset sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon katsotaan verotuksessa EVL 6.1 pykälän mukaisiksi verovapaiksi pääomasijoituksiksi yhtiöön. Sijoituksessa voidaan ajatella olevan kyse osakkeenomistajan tekemästä osakkeen merkintämaksuun liittyvästä jälki-preemiosta, jolloin osakkeenomistaja myöhemmin täydentää osakkeen merkintähintaa (Immonen ym. 2011, 74). Sijoituksen tekemisestä ei siis aiheudu välittömiä verovaiku-

tuksia sijoituksen saaneelle yhtiölle. Osakkeenomistajien tehdessä sijoituksia sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon muussa kuin osakeomistuksen suhteessa on ratkaistava, onko verotuksellisesti kyse pääomanpalautuksesta, veronalaisesta tulosta yhtiölle, yhtiön saamasta lahjasta vai osakkeenomistajien saamasta lahjasta. Ratkaisu on aina tapauskohtainen ja useissa tilanteissa ratkaisuun liittyy tulkinnanvaraisuuksia.

Arvioitaessa onko kyse pääomansijoituksesta, voidaan tapahtumaan liittyviä piirteitä verrata osakepääomaan tehtyyn sijoitukseen. Näin ollen pääomasijoituksina voidaan pitää omistajien tekemiä sijoituksia, jotka osakepääoman tavoin tehdään tasa-arvoisten perusteiden mukaisesti ilman välitöntä ja suoranaista vastasuoritusta ja jotka ovat luonteeltaan pysyviä ja omalla tavallaan lopullisia. Lopullisuutta ei kuitenkaan pidetä pääomasijoituksen ehdottomana edellytyksenä, vaan myös esimerkiksi selvitystilan tai konkurssin välttämiseksi tehdyt ehdolliset osakassuoritukset katsotaan pääomasijoituksiksi, elleivät ne ole luonteeltaan lainoja. (Andersson, Ilkkala & Penttilä 2009, 136–138)

Pääomasijoituksen ja tulon välisessä rajanvedossa on annettava painoarvoa toimien tosiasialliselle luonteelle muodollisista seikoista huolimatta. Tulkinnassa on ratkaistava, ovatko osakkeenomistajat tai yksittäinen osakkeenomistaja tehnyt sijoituksen saadakseen yhtiöltä vastikkeena esimerkiksi edullisia suoritteita. Arvioinnissa voi olla merkitystä sijoituksen tekevän osakkeenomistajan asemalla enemmistö- tai vähemmistöosakkeenomistajana ja tietyissä tilanteissa voi olla perusteltua, että enemmistöosakkeenomistaja tekee vastikkeettoman sijoituksen sijoitetun oman pääoman rahastoon, joka katsotaan verotuksessa verovapaaksi pääomasijoitukseksi (Mähönen & Villa 2009, 404).

Lähtökohtaisesti EVL 6.1 pykälän 2 kohdan mukainen pääomasijoitus ei voi olla lahja (Andersson ym. 2009, 137). Rajanveto verotuksellisen pääomasijoituksen ja osakeyhtiön saaman lahjan välillä voi olla kuitenkin hankalaa. On huomioitava, että niiden vero-vaikutukset yhtiölle ovat hyvin erilaiset. Osakeyhtiön saamaan lahjaan sovelletaan perintö- ja lahjaverolain (12.7.1940/378) säädöksiä. Lahjaveroa tulee suorittaa omaisuuden siirtyessä toiselle, kun lahjanantaja tai lahjan saaja asui lahjoitushetkellä Suomessa sekä Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta ja sellaisen yhteisön osakkeista tai osuuksista, jonka varoista yli puolet muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta (PerVL 18 §). Osakeyhtiön oikeushenkilöllisyydestä seuraa, että se kuuluu PerVL

11 pykälän II veroluokkaan, jonka verorasitus muodostuu kovimmaksi PerVL:n säädösten puitteissa.

Mähönen ja Villa (2009, 405) hakevat verotuksellista tulkinta-apua vastikkeettoman pääomasijoituksen kohteluun oikeustapauksista, joissa osakkeenomistajat ovat myyneet alihintaan omaisuutta yhtiölle. Mainitut oikeustapaukset ovat KHO 1980 II 623, KHO 1987 B 631 ja KHO 1983 taltio 2492, joiden ratkaisuissa on päädytty lahjana verottamiseen, sekä tapaukset KHO 1993 B 541, KHO 1986 II 597 ja KHO 1988 B 593, joissa puolestaan kyse oli pääomansijoituksesta. Rajanveto ei oikeustapauksissa ole ollut täysin selvää, mutta jonkin verran on annettu painoarvoa osakkeenomistajan enemmistöasemalle. (Mähönen & Villa 2006, 404–405)

Mähönen ja Villan (2006, 405) mukaan sijoitusta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ei tulisi katsoa lahjaksi yhtiölle, ellei tilanteessa ole selvää lahjoitustarkoitusta, esimerkiksi varojen saantoa testamentilla. Sijoituksen katsomista lahjaksi muille kuin sijoituksen tehneelle osakkeenomistajalle puolestaan tukee se, että pääomasijoitukseen osallistumattoman osakkeenomistajan varallisuus kasvaa samassa suhteessa kuin sijoituksen tehneen osakkeenomistajan varallisuuden arvo, koska sijoitus koituu kaikkien osakkeenomistajien hyväksi (Mähönen & Villa 2006, 405). Sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ei välttämättä kuitenkaan automaattisesti lisää osakkeenomistajien varallisuutta, esimerkiksi tilanteessa, jossa yhtiön oma pääoma on negatiivinen. Lisäksi perintö- ja lahjaverolain (12.7.1940/378) mukaisesti osakkeenomistajien vero-kohtelu ei ole yhdenmukaista, mikäli osakkeenomistajat kuuluisivat lain 11 pykälässä esitettyihin eri veroluokkiin. (Mähönen & Villa 2009, 407–408)

Muun kuin omistajan tekemät sijoitukset

Muun kuin osakkeenomistajan yhtiöön tekemän, sijoitetun vapaan oman pääoma rahastoon merkittävän, vastikkeettoman suorituksen verotuksellisen kohteluun liittyy samantaiset rajanveto-ongelmat kuin osakkeenomistajien osakeomistuksesta poiketen tehtiin sijoituksiin. Myös tällaisessa tilanteessa on ratkaistava, onko kyse EVL 6.1 pykälän 2 kohdan mukaisesta pääomasijoituksesta, EVL 4 pykälän mukaisesta veronalaisesta tulosta, yhtiön saamasta lahjasta vai osakkeenomistajien saamasta lahjasta.

Mähönen ja Villa (2009, 404–406) nostavat muun kuin osakkeenomistajan tekemän sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston sijoituksen yhteydessä esiin julkaisematto-

man keskusverolautakunnan tapauksen (KVL 2008:9; ks. myös Andersson ym. 2009, 140; Immonen ym. 2011, 74–77). Tapauksessa oli kyse kaupungin tekemästä huomattavasta sijoituksesta osakeyhtiöön saamatta osakevastiketta. Sijoituksen tarkoituksena oli varmistaa tietyt palvelut kaupunkilaisille edulliseen hintaan. Keskusverolautakunnan ratkaisussa sijoitus katsottiin vastikkeeksi yhtiöstä saaduista palveluista eikä se näin ollen ollut EVL 6.1 pykälän 2 kohdan mukainen verovapaa pääomansijoitus. (KVL 2008:9; Andersson ym. 2009, 140)

Keskusverolautakunnan tapauksen (2008:9) ratkaisun ohjaavaan vaikutukseen tulee suhtautua varovaisesti, koska ratkaisua ei ole julkaistu vuosikirjaratkaisuna ja sen kaistiset piirteet antavat tilaa myös päin vastaiselle tulkinnalle olosuhteiden ollessa erilaiset (Mähönen & Villa 2009, 406). Edellä mainitun ratkaisun perusteella voitaneen kuitenkin tehdä johtopäätös, että muun kuin osakkeenomistajan tekemä sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon yhteydessä, jossa sijoituksen suorittaja saa vastineeksi suoritteita tai muita hyötyjä, esimerkiksi palveluja edullisempaan hintaan, ei voi olla verotuksessa todelliselta luonteeltaan verovapaa pääomasijoitus. Tällöin kyse on EVL 4 pykälän mukaisesta veronalaisesta tulosta saajalleen eli osakeyhtiölle. Näin siitä huolimatta, että sijoitus kirjattaisiin suoraan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ja yhtiöoikeudellisesti se katsottaisiin pääomasijoitukseksi.

Mähönen ja Villa (2009, 406–408) ovat antaneet tulkintasuosituksen, että sivullisen tekemä aidosti vastikkeeton sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon katsottaisiin saajalleen EVL 6.1 pykälän 2 kohdan mukaiseksi pääomasijoitukseksi. Tulkinta olisi tällöin yhteneväinen osakepääomasijoituksen kanssa ja vastaisi sijoituksen yhtiöoikeudellista luonnetta. Sijoitus kuitenkin tulisi katsoa veronlaiseksi tuloksi tai lahjaksi yhtiölle, mikäli sijoituksen olosuhteet tätä edellyttäisivät. Sijoituksen katsominen osakkeenomistajille annetuksi lahjaksi voisi tulla kyseeseen lähinnä vain silloin, kun yhtiössä on yksi osakkeenomistaja. (Mähönen & Villa 2009, 406–408)

Muussa kuin rahassa tehdyn sijoituksen arvostaminen

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston sijoitusta ei ilmoiteta rekisteröitäväksi. Sijoitukseen ei sovelleta osakepääoman merkitsemistä koskevia säännöksiä, joiden tarkoituksena on varmistaa, että osakepääomaan korotuksella sijoitetut varat myös tulevat yhtiölle. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston sijoituksen varojen tuleminen yhtiölle kuuluu johdon huolellisuusvelvoitteen piiriin. (Immonen ym. 2011, 71)

Edellä luvussa 2.1.1 kuvattiin kirjanpidon peruseriaatteet apportoimisijoituksen arvostamisesta. Kirjanpitoon apportoimisijointus tulee arvostaa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkittävään määrään ja tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä tulee ratkaista, ovatko hyödykkeen tasearvoa vastaavat tulonodotukset olemassa. Verotuksessa apportoimaisuus arvostetaan kuitenkin aina todennäköiseen luovutushintaansa (EVL 15 §). Todennäköisellä luovutushinnalla tarkoitetaan hintaa, jonka lahjan saaja olisi samasta hyödykkeestä markkinahintaan realisoitaessa saanut. Arvostukseen ei vaikuta lahjoitetun omaisuuden aiempi käyttötarkoitus. Lahjoitettu omaisuus arvostetaan saajalla todennäköiseen luovutushintaan, vaikka omaisuus olisi ollut lahjan antajalla elinkeinotoiminnan käytössä ja sen verotuksen poistamaton hankintameno antajalla on suurempi tai pienempi kuin todennäköinen luovutushinta. (Andersson ym. 2009, 327–329)

Verosäännösten ja kirjanpidon periaatteiden eroavaisuudesta voi seurata, että sijoitetun hyödykkeen tasearvo on eri kuin hyödykkeen verotuksessa poistamaton hankintameno. Näin tapahtuu siis silloin, kun sijoitusta ei kirjanpidossa ole kirjattu todennäköiseen luovutushintaan ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon on merkitty eri määrä kuin hyödykkeen todennäköinen luovutushinta. Tällöin tilinpäätökseen voi muodostua myös poistoeroa, jos sijoitettu omaisuus on merkitty käyttöomaisuuteen ja siitä tehdään poistoja⁷.

Verotuksen ja kirjanpidon eroavaisuuksista konserniyhtiössä seuraa, että konsernin sisällä apportilla tehty sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon realisoit merkittäviä verovaikutuksia sekä aiheuttaa kustannuksia konsernitilinpäätöksen laadinnassa. Apportoimaisuudella tehty sijoitus on omaisuuden luovuttajalla tulon realisoiva tapahtuma, joka rinnastetaan vaihtoon (Tikka, Nykänen, Juusela & Viitala 2012, luku 14 Käyttöomaisuus: rakennukset, osakkeet ym). Mikäli luovuttajan verotuksen poistamaton hankintameno on pienempi kuin luovutettavan apportoimaisuuden todennäköinen luovutushinta, realisoituu luovuttajalle näiden erotuksen muodostama luovutusvoitto. Konsernin sisäisistä tai muista syistä voi olla tarkoituksenmukaista, että luovutettava apportoimaisuus arvostetaan saajalla siihen arvoon, mikä omaisuudella oli luovuttajan taseessa. Tämä on kirjanpitosäännösten mukaan mahdollista, jos omaisuudella on uudelle omistajalle samanlaiset tulonodotukset kuin omaisuuden luovuttajalla. Kirjanpidossa ei

⁷ Poistoerosta ks. esimerkiksi Leppiniemi ja Walden 2010, 249–250.

tässä tapauksessa synny luovutusvoittoa tai -tappiota. Tällöin konsernin näkökulmasta olisi edullisempaa tehdä sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston sijoitus rahassa, jolloin luovutusvoittoa ei synny ja sijoitus voi tapahtua ilman verovaikutuksia.

Varojen siirto yritysjärjestelyiden yhteydessä

Yritysjärjestelyissä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon voidaan siirtää eri tavoin omistajien uutta pääomaa sekä rakennejärjestelyiden kohteena olevien yhtiöiden sidottua tai vapaata omaa pääomaa ja kertyneitä voittovaroja. Esimerkiksi sulautuminen on mahdollista toteuttaa siten, että vastaanottavan yhtiön antamia vastikeosakkeita vastaava oman pääoman korotus tapahtuu kokonaan vapaassa omassa pääomassa. Sulautumismenettelyyn liittyvä velkojiensuojamenettely tekee yhtiöoikeudellisesti mahdolliseksi, että sulautuvan yhtiön koko oma pääoma, mukaan lukien sidottu oma pääoma, voi muuttua vastaanottavassa yhtiössä vapaaksi omaksi pääomaksi. Tällöin myös osakevaihdossa koko osakkeiden merkintähintaa vastaava määrä voidaan merkitä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Yritysjärjestelyiden yhteydessä on kuitenkin huomioitava, että osakkeista maksettavan määrä tulee suorittaa yhtiölle riippumatta siitä, merkitäänkö määrä sidottuun vai vapaaseen omaan pääomaan. Yhtiön tai sen velkojen kanalta on merkityksellistä ainoastaan varojen todellisella saapumisella yhtiöön, ei sillä, merkitäänkö ne sidottuun vai vapaaseen pääomaan. (HE 109/2005, 23)

Kirjanpidollisesti edellä kuvattua menettelyä voidaan pitää asianmukaisena, koska omaa pääomaa ei vastaanottavassa yhtiössä kirjata voittovarojen tilille, vaan sijoitetuksi pääomaksi. Osakeyhtiölaissa on jätetty kirjanpitosäännösten ratkaistavaksi, merkitäänkö yritysjärjestelyiden seurauksena yhtiölle tullut pääoman lisäys, jota ei merkitä sidottuun omaan pääomaan, sijoitetun vapaan pääoman rahastoon. Menettelyn todetaan kuitenkin olevan yhtiöoikeudellisesti mahdollista. (HE 109/2005, 23; 94)

Muutettaessa yksityisliike tai henkilöyhtiö osakeyhtiöksi on mahdollista, että muutettavan yhtiön kertyneitä voittovaroja merkitään sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Muutoksen yhteydessä kertyneiden voittovarojen luonteen voidaan katsoa muuttuvan pääomasijoitukseksi, koska yksityisliikkeen tai henkilöyhtiön osakkaalla on mahdollisuus lunastaa varat itselleen. Kuopion hallinto-oikeuden ratkaisussa (10/0329/1) yksityisliikettä muutettaessa osakeyhtiöksi oli yksityisliikkeen toiminnan tuloksesta muodostunut oma pääoma siirretty osakeyhtiöön niin, että osakepääomaan oli siirretty osakeyhtiölain mukainen minipääoma ja loppuosa oli siirretty sijoitetun vapaan oman

pääoman rahastoon. Ratkaisussa katsottiin, että yksityisliikkeen oman pääoman siirto osakeyhtiön vapaaseen oman pääoman rahastoon oli katsottava omistajan tekemäksi pääomasijoitukseksi yhtiöön, koska varat olivat olleet omistajan nostettavissa yksityisliikkeestä (Kuopion HAO 10/0329/1).

Yritysjärjestelyissä ja yhtiömuodon muutoksissa varojen alkuperäinen taloudellinen luonne katkeaa ja verotettu tai verottamaton voitto voi muuttua pääomasijoitukseksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Myös realisoimattomien arvonmuutosten taloudellinen luonne voi muuttua arvonkorotusrahastosta osakkeen merkintämaksuksi tai sijoitukseksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Oman pääoman erien taloudellisen luonteen katkeaminen aiheuttaa verotuksessa ongelman, miten edellä mainituilla tavoilla syntynyttä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa ja sieltä tapahtuvaa varojenjako tulisi verottaa. (Mähönen & Villa 2009, 595–601)

Maksukykyisyydestä ja maksukykyisyyden arvioiminen tilinpäätöksen perusteella

Maksukykyisyyden edellytystä ei varsinaisen säännöksen tasolla ollut vuoden 1978 osakeyhtiölaissa. Hallituksen huolellisuusvelvoitteesta aiheutui kuitenkin jo edellisen osakeyhtiölain aikaan, että hallituksen tuli arvioida yhtiön maksukykyisyyttä varojenjaon yhteydessä. Edellisen osakeyhtiölain voimassa ollessa maksukyvyyn ylittävä varojenjako on ilmeisesti aiheuttanut vain mahdollisen vahingonkorvausvelvollisuuden eikä siihen ole liittynyt varojen palautusvelvollisuutta tai kriminalisointia, niin kuin OYL 13:4 pykälässä säädetään. OYL 13:2 pykälän mukaisen maksukykyisyyden osalta on tärkeää arvioida, tiedetäänkö tai pitäisikö tietää, että yhtiö on maksukyvyttömä tai tiedetäänkö tai pitäisikö tietää varojenjaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Vaikka osakeyhtiöstä tulisi maksukyvyttömän lyhyen ajan kuluessa varojen jakamisesta, ei se automaattisesti tarkoita maksukykyisyyden säännöksen rikkomista. Oleellista siis on, tiedettiinkö tai olisiko pitänyt tietää varojenjakotilanteessa jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. (HE 109/2005, 125)

Hallituksen esityksen (109/2005, 125) mukaan maksukykyisyyden arviointi on tehtävä mahdollisimman lähellä varojenjakopäätöstä. Käytännössä arvioinnissa hyödynnetään usein viimeksi vahvistettua tilinpäätöstä. Arvioinnissa on kuitenkin otettava huomioon yhtiön tiedossa olevat yhtiön tulevaisuuden rahoitusasemaan vaikuttavat seikat. Maksukykyisyyden vaatimuksen tärkeimpänä tarkoituksena on suojata velkojien asemaa. Oma pääoma voi sisältää merkittäviä tulevaisuuden tuotto-odotuksia tai yhtiön omaisuus voi

olla vaikeasti realisoitavissa, jolloin maksukykyisyyden huomioiminen varoja jaettaessa on perusteltua. Lisäksi yhtiön omaisuusarvot ja tasearvot ovat muuttuneet etenkin kansainvälisten tilinpäätösstandardien myötä sisältämään yhä enemmän aineetonta omaisuutta, mikä on johtanut taseen käyttökelpoisuuden vähenemiseen yhtiöoikeudellisen varojenjaon perustana. Tästä huolimatta maksukykyisyyssäännöksen tarkoituksena ei ole asettaa kohtuuttomia vaatimuksia yhtiön johdolle, omistajille tai tilintarkastajille yhtiön maksukykyisyyden arvioimisesta. (HE 109/2005, 125–126)

Hallitus tai toimitusjohtaja ei voi vedota tilinpäätösasiakirjoihin maksukykyisyyden arvioinnissa, koska maksukyvyn tarkkailemista edellytetään myös tilinpäätöksen laatimisen jälkeen (Mähönen & Villa 2006, 330–331). Maksukykyisyyden arvioinnissa voidaankin ajatella olevan kyse yhtiön taloudellisen tilanteen kokonaisarvioinnista, joka tulisi suorittaa mahdollisimman lähellä varojenjakoja. Arvioinnissa on huomioitava yhtiön maksuvalmius, vakavaraisuus ja kannattavuus varojenjakohetkellä. Lisäksi on arvioitava yhtiön tulevaisuuden näkymiä kokonaisvaltaisella tarkastelulla hyödyntäen eri lähteistä saatavaa informaatiota. Arvioinnissa voidaan hyödyntää erilaisia esimerkiksi tilinpäätöksen perusteella laskettavia tunnuslukuja. (Blummé, Kaarenaja & Suontausta 2007, 120)

OYL:n maksukykyisyyssäännöksessä ei täsmällisesti määritetä maksukyvyn sisältöä, maksukykyisyysarvioinnin ajankohtaa, sen ajallista ulottuvuutta tai maksukykyisyyden arvioinnin dokumentointivelvollisuutta (ks. esimerkiksi Ruohonen 2012, XI). Tämän vuoksi maksukykyisyydestä ja siihen liittyviä vastuukysymyksiä on pidetty kirjallisuudessa epäselvinä (Ruohonen 2012, 5). Maksukykyisyydestä on käsitelty kirjallisuudessa lähinnä osakeyhtiön voitonjaon näkökulmasta, kuten myös Ruohonen (2012) tekee väitöskirjassaan. Maksukykyisyyssedelytys koskee kuitenkin kaikkia varojenjakotilanteita, joten siihen liittyvät ongelmakohdat koskevat myös varojenjakoja vapaan oman pääoman rahastosta.

Varojen alkuperän selvittäminen

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston luonteesta johtuen sinne on voinut kertyä varoja hyvin monesta eri lähteestä ja näiden varojen alkuperää voi olla hankala selvittää (ks. esimerkiksi Immonen ym. 2011, 246–248). Verotusta varten jaettavien varojen alkuperä tulee kuitenkin selvittää, jotta varojen jakoon ei sovelleta pelkästään osinkoverotuksen säännöksiä (Verohallinto 206/345/2007).

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvien varojen alkuperän selvittäminen voi olla vaikeaa esimerkiksi silloin, kun yhtiön osakkeenomistuksessa on tapahtunut muutoksia. Osakkeenomistaja on voinut tehdä vastikkeettoman tai vastikkeellisen sijoituksen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ja tämän jälkeen luovuttaa osakkeen uudelle osakkeenomistajalle. Verohallinnon ohjeen (206/345/2007) mukaan tällaisessa tapauksessa varojen jakamista on pidettävä uuden osakkeenomistajan verotuksessa pääomanpalautuksena. Tieto siitä, kuka sijoituksen on tehnyt, milloin ja minkä vuoksi voi kuitenkin kadota, mikäli omistajanvaihdoksia on tapahtunut useita.

Kuten jo edellä esitettiin yritysjärjestelyiden, esimerkiksi sulautumisen ja jakautumisen, sekä yhtiömuodon muutosten yhteydessä, varoja voidaan siirtää ja sijoittaa monella eri tavalla sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Näissä järjestelyissä voittovaroja voi siirtyä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, jolloin voi olla tulkinnanvaraista, voidaanko varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta pitää pääomanpalautuksena (ks. esimerkiksi Mähönen & Villa 2009, 595–597). Jo edellä mainitussa Kuopion HAO:n (10/0329/1) ratkaisussa yksityisliikkeen muutoksessa osakeyhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoitetut yksityisliikkeen kertyneet voittovarat katsottiin pääomasijoitukseksi osakeyhtiöön, jolloin sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakaminen yhtiömuodon muutoksen jälkeen osakkeenomistajalle oli pääomanpalautusta. Ratkaisusta saadaan tulkinta-apua rakennejärjestelyiden yhteydessä tehtyjen sijoitusten jakamisen verokohteluun, mutta ratkaisu ei ole täysin tyhjentävä.

Immonen ym. (2011, 248) kokevat, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamisen veromalliin, joka pohjautuu varojen alkuperään, liittyy pitkällä tähtäimellä merkittäviä hankaluuksia. Hankaluudet tässä yhteydessä liittyvät lähinnä siihen, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta jaettavien varojen taloudellinen luonne ja alkuperä ovat hyvin monitahoisia (Immonen ym. 2011, 248; Mähönen & Villa 2009, 597).

Suosiva varojenjako

Osakeyhtiölain yhdenvertaisuusperiaatteen (ks. OYL 1:7 §) näkökulmasta suosiva varojenjako ei aiheuta ongelmia, koska muutoin kuin osakeomistuksen suhteessa tapahtuvaan varojenjakoön edellytetään osakkeenomistajien yksimielisyyttä. Yhtiöjärjestykseen on mahdollista ottaa säännöksiä, joilla muodostetaan erilaisia osakkeita, jotka eroavat toisistaan oikeudessa yhtiön varoihin (Immonen ym. 2011, 201). Perustettaessa

varojenjakopäätös yhtiöjärjestykseen, vaaditaan ainoastaan enemmistöpäätös (Mähönen & Villa 2009, 476). Kirjallisuudessa ei kuitenkaan koeta osakkeiden erilaistamiseen ja tähän perustuvaan varojenjakoön liittyvän ongelmakohtia osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta, vaan tällaiset määräykset yhtiöjärjestyksessä koetaan lähinnä yhtiön erilaisina mahdollisuuksina hankkia ja saada rahoitusta (ks. esimerkiksi Immonen ym. 2011, 201–207; Mähönen & Villa 2009, 476–477).

Erilaista osinkoa erilaisille osakkeille on puolestaan pidettävä normaalina osingonjakona soveltamatta veron kiertämistä koskevia säännöksiä, jos osinko perustuu yhtiöjärjestyksen riittävän yksiselitteiseen määräykseen eivätkä osakkeenomistajat voi keskenään sopia voiton jakautumisesta (Verohallinto 206/345/2007). Immonen ym. (2011, 204) kuitenkin toteavat, että joissakin tilanteissa voi tulla pohdittavaksi, korvataanko ylisuuralla osingolla palkanmaksua tai onko siinä kyse lahjaksi katsottavasta varallisuuden siirrosta. Saattaa olla myös tilanteita, joissa on pohdittava, onko osakkeiden erilaisuudelle olemassa liiketaloudellista perustetta vai onko yhtiöjärjestykseen otettu määräykset vain sen vuoksi, että halutaan ohjata osinkoa tietyille osakkeenomistajille (Immonen ym. 2011, 204). Erilajisten osakkeiden osalta kirjallisuudessa viitataan vain osingon jakamiseen, mutta on mahdollista, että yhtiöjärjestykseen on otettu määräyksiä, joiden mukaan erilaiset osakkeet oikeuttavat eri määrään vapaan oman pääoman rahastosta tehtävään varojenjakoön. Tällöin sovellettaneen, mitä edellä on esitetty erilajisten osakkeiden osingonjaosta.

Osakkeenomistajien yksimieliseen päätökseen perustuvan suosivan varojenjaon vero-kohtelu on esitetty tiivistetysti jo aiemmin luvussa 2.2.2. Siinä yhteydessä todettiin, että suosivaan varojenjakoön liittyy verotuksellisia tulkinnanvaraisuuksia ja, että verotuksellinen erityiskohtelu voi olla mahdollista. Tästä syystä osakeyhtiölain mahdollistamat suosivan varojenjaon tavat voidaan nähdä yhtenä ongelmakohtana liittyen sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamiseen ja jakamisen verokohteluun.

Muulle kuin osakkeenomistajalle tapahtuva varojenjako

Yksimieliset osakkeenomistajat voivat päättää varojen jakamisesta muille kuin osakkeenomistajille myös muutoin kuin OYL 13:8 pykälän mukaisena lahjana tai yhtiön olematta OYL 13:9 pykälässä tarkoitettu voittoa tavoittelematon yhtiö (HE 109/2005, 128). Vanhan osakeyhtiölain (1978/734) aikana vakiintuneessa oikeuskäytännössä hyväksyttiin sukupolvenvaihdoksiin liittyen, että jatkajalle lahjoitettuihin osakkeisiin liittyvä

tuotto-oikeus pidätetään omistuksestaan luopuvalle osakkeenomistajalle (Raunio ym. 2010, 29–30).

Mähönen ja Villa (2006, 325) nostavat esiin KKO 2005:68 ja KKO 2005:119 oikeustapaukset jaettaessa varoja muille kuin osakkeenomistajille, esimerkiksi toimitusjohtajalle. Molemmissa tapauksissa katsottiin korkeimmassa oikeudessa, että kyse oli velallisen epärehellisyydestä (KKO 2005:68; KKO 2005:119). Oikeustapauksien perusteluissa (KKO 2005:68, perustelujen 4 kohta; KKO 2005:119, perustelujen 11 kohta) todetaan, että varojenjaon hyväksyttävyyttä tulee arvioida objektiivisin perustein ja selvittää, onko varojen luovuttamiseen olemassa todellinen toiminnallinen ja oikeudellisesti perusteltu syy sekä onko varojen luovuttaminen toteutettu asiaa koskevia säädöksiä noudattaen. Kyseisistä korkeimman oikeuden ratkaisuksista voitaneen tehdä johtopäätös, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta jollekin muulle kuin osakkeenomistajalle tehty varojenjako voidaan tulkita rikoslain (19.12.1889/32) 39:1 pykälän mukaan velallisen epärehellisyydeksi, vaikka osakkeenomistajat olisivat yksimielisiä varojenjaosta.

Edellä mainitusta siis seuraa, että vaikka osakeyhtiölaki periaatteessa mahdollistaa varojen jakamisen yksimielisten osakkeenomistajien päätöksellä muullekin kuin osakkeenomistajille, käytännössä tällaisiin tilanteisiin liittyy riski velallisen epärehellisyyden soveltumisesta. Verotuksessa muille kuin osakkeenomistajille tapahtuvaan varojenjakoön liittyy samat tulkinnanvaraisuudet kuin osakeomistuksesta poiketen tehtyyn varojenjakoön ja muille tapahtuva varojenjako rinnastetaankin usein suosivaan varojenjakoön (ks. esimerkiksi Mähönen & Villa 2009, 476–480). Verotuksessa muille kuin osakkeenomistajille tapahtuvaan varojenjakoön liittyy siis riski kahdenkertaisesta verotuksesta, jos osakkeenomistajan katsotaan luopuneen hänelle kuuluvasta osingosta ja antaneen lahjan sille, jolle varoja jaetaan. Joissain tilanteissa myös peitellyn osingon tai veron kiertämisen säännökset voivat tulla sovellettavaksi.

Muuna kuin rahana tapahtuva varojenjako ja arvostus

Varojen jako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta on mahdollista myös muuna omaisuutena kuin rahana. In natura tapahtuva jako voi aiheuttaa ongelmia osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden kannalta ja jaettavan omaisuuden arvostamiseen liittyy selvitettäviä kysymyksiä.

Tavanomaisesti in natura tehty jako edellyttää kaikkien osakkeenomistajien suostumusta (Immonen ym. 2011, 164). Tästä huolimatta jaettaessa varoja muuna omaisuutena kuin rahana, tulee kiinnittää erityistä huomiota osakkeenomistajien yhdenvertaisuuteen. Yhdenvertaisuus voi tulla loukatuksi etenkin niissä tilanteissa, joissa osakkeenomistajille jaetaan erilaatuista omaisuutta, mutta on mahdollista, että yhdenvertaisuutta loukataan, vaikka osakkeenomistajille jaettaisiin samanlaatuista omaisuutta. Erilaatuisen omaisuuden jakamista osakkeenomistajille voidaan pitää hyväksyttävänä menettelynä ainoastaan poikkeustapauksissa tai silloin, kun osakkeenomistajat keskenään ovat sopineet jaettavasta omaisuudesta. Yhtiöoikeudellisesti on epäselvää, pitäisikö osakkeenomistajan verotus ottaa huomioon yhdenvertaisuuden arvioinnissa. Rahana saadun tai muuna omaisuutena saadun varojen jaon verokohtelu voi poiketa merkittävästi toisistaan. (Airaksinen ym. 2007b, 10–12)

Jaettavan omaisuuden tasearvon poiketessa sen käyvästä arvosta, tulee ratkaista arvostetaaneko omaisuus nettoperiaatteella eli taseen mukaiseen arvoon vai bruttoperiaatteella eli omaisuuden käypään arvoon (Immonen ym. 2011, 164). Osakkeenomistajien näkökulmasta jaettavan omaisuuden käypä arvo on se arvo, johon verrataan jaon samantarvoisuutta rahan kanssa. Kirjanpitoarvolla ei ole osakkeenomistajien näkökulmasta merkitystä. Omaisuuden arvostuksessa on kuitenkin huomioitava myös velkojien suoja. Velkojilla on oikeus olettaa, että yhtiö ei jaa sidottua omaa pääomaa vastaavia varoja. Velkojilla ei ole oikeutta vedota siihen, että omaisuuden käypä arvo on korkeampi kuin tasearvo ja he voivat luottaa vain taseessa olevan omaisuuden olemassaoloon. Heidän näkökulmasta kirjanpitoarvo on oikea arvostusmenetelmä, kun se on pienempi kuin käypä arvo. Mikäli omaisuuden arvo taseessa on suurempi kuin käypä arvo, on velkojien suojan näkökulmasta huolehdittava, ettei jaeta sidottua omaa pääomaa. Tällöin yhtiön pitäisi tehdä tosiasiasa arvon alennus ennen jakamista yhtiön todellisen taseaseman selvittämiseksi. (Airaksinen ym. 2007b, 12)

In natura jaettavan omaisuuden arvostukseen liittyen on edellä mainitun lisäksi otettava huomioon arvostuksen mahdollinen vaikutus yhtiön maksukykyisyyteen. Jos jaettavan omaisuuden arvo taseessa on merkittävästi käypää arvoa alempi, tulee yhtiön maksukykyyn sekä insolvenssioikeuden kannalta ottaa huomioon käyvän arvon ja tasearvon erotus, joka tosiasiasa heikentää yhtiön taloudellista asemaa (Immonen ym. 2011, 164).

Verotuksessa muuna omaisuutena kuin rahana tapahtuva varojen jako arvostetaan käypään arvoon ja jako on omaisuuden luovutuksen realisoiva tapahtuma, josta mahdolli-

sesti syntyvä luovutusvoitto on veronalainen yhtiölle (Immonen ym. 2011, 182; Kukkonen 2010, 166–167). Yhtiön näkökulmasta luovutuksessa on huomioitava lisäksi arvonalisäverotukseen liittyvät näkökohdat (Kukkonen 2010, 166–167). Osakkaan verotuksessa saadun omaisuuden hankintamenoksi katsotaan omaisuuden käypä arvo, vaikka jaettava omaisuus verotettaisiin osinkona ja se olisi osittain verovapaata pääomatulona saajalleen (KHO 2005:2765; Immonen ym. 2011, 182). Osakkaan tulee myös suorittaa saadusta omaisuudesta varainsiirtoveroa, jos saatu omaisuus on varainsiirtoveron alaista (KHO 1996 B 550)⁸.

Edellä on kuvattu kirjallisuuden perusteella lainsäädännöstä esiin nousevat sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvät ongelmakohdat pääpiirteittäin. Ongelmakohdat on jaoteltu rahastoon sijoittamiseen liittyviin ja rahaston jakamista koskeviin ongelma-kohtiin. Erottelu ei kuitenkaan ole käytännössä näin selvä. Monet ongelmakohdat kietoutuvat toisiinsa ja niihin liittyy yhteneviä piirteitä. Esimerkiksi varojen sijoittaminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon yritysjärjestelyiden yhteydessä kytkeytyy vahvasti varojenjaon verotukseen liittyvään ongelmaan varojen alkuperän selvittämisestä. Lisäksi verotukselliset pääomanpalautuksen ja tulon tai lahjan väliset rajanveto-ongelmat liittyvät sekä osakkeenomistajien osakeomistuksesta poiketen että muun kuin osakkeenomistajan tekemiin sijoituksiin. Myös suosivaan varojenjakoon ja varojenjakoon muulle kuin osakkeenomistajalle liittyy yhteneviä piirteitä. Kuviossa 1 esitetty viitekehys toimii kuitenkin yksinkertaistettuna lähtökohtana ongelma-kohtien hahmotamiselle.

⁸ Katso tarkemmin varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931. Varainsiirtoveroa on suoritettava pääsäännön mukaan kiinteistön ja arvopaperin luovutuksesta (varainsiirtoverolaki 1 §).

3 EMPIIRISESSÄ AINEISTOSSA ESIIN NOUSEVAT ONGELMAKOHDAT

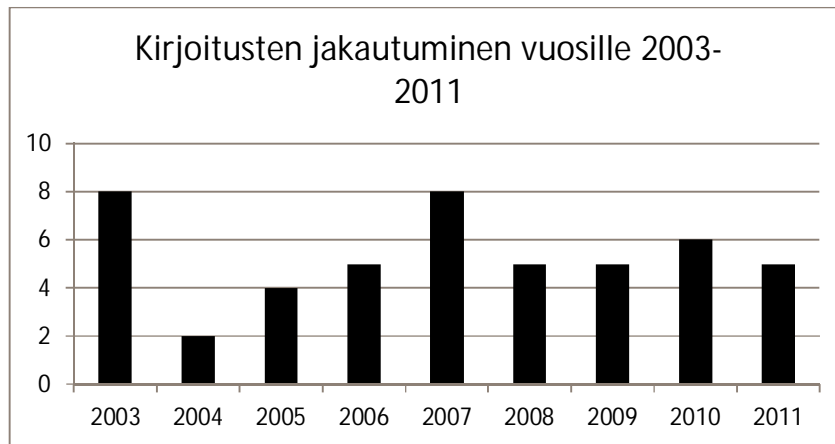
3.1 Aineiston esittely ja rajaukset

Tutkielman empiirinen aineisto koostuu lehtikirjoituksista neljässä ammattijulkaisussa, jotka ovat Tilintarkastus-lehti, Tilisanomat, Verotus-lehti sekä Defensor Legis. Kyseiset ammattijulkaisut on valittu erilaisten painotuksiensa vuoksi, jotta aineistoon saataisiin aihealueesta erilaisia näkökulmia eri alojen asiantuntijoilta. Taustaoletuksena julkaisujen valinnassa on ollut, että Tilintarkastus-lehden kirjoituksissa painottuvat tilintarkastajien ja muiden asiantuntijoiden näkemykset, Tilisanomissa puolestaan kirjanpidon ja laskentatoimen sekä pienten ja keskisuurten yritysten näkökulma, Verotus-lehdessä vero-oikeudelliset näkemykset ja Defensor Legiksessä laajemmin oikeustieteelliset näkökulmat. Lisäksi lehdissä on eroja kirjoitusten tyylissä, sillä Tilintarkastus-lehden ja Tilisanomien kirjoitukset ovat lyhyehköjä, ajankohtaistarkastusten omaisia kirjoituksia, kun taas Verotus-lehden ja Defensor Legiksen kirjoitukset ovat sisällöltään laajempia ja lähempänä tieteellisiä artikkeleja.

Aineiston kirjoitukset on valittu lehtien sisällysluetteloiden perusteella lukemalla kaikki sellaiset kirjoitukset, jotka teorian avulla muodostetun käsityksen perusteella voi liittyä tutkimusongelmaan. Tällä tavoin aineistoa rajaamalla lopulliseksi lehtikirjoitusten määräksi muodostui 48 kirjoitusta. Kirjoitukset jakautuvat julkaisujen välillä niin, että Tilintarkastus-lehdestä on yhteensä 17 kirjoitusta, Tilisanomista 16 kirjoitusta, Verotus-lehdestä 5 kirjoitusta ja Defensor Legiksestä 10 kirjoitusta. Aineiston lehtikirjoitukset on listattu liitteeseen 1.

Kirjoitukset on julkaistu vuosina 2003–2011. Oikeusministeriön asettama osakeyhtiölakityöryhmä julkaisi 6.5.2003 mietinnön, joka sisältää työryhmän ehdotuksen kokonaan uuden osakeyhtiölain säätämisestä sekä työryhmän perustelut lakimuutokselle (Oikeusministeriö 2003:4, <<http://www.om.fi/1145624757939>>). Mietinnön julkistamisen jälkeen oli selvillä tulevan osakeyhtiölakiehdotuksen pääpiirteittäinen sisältö. Aineiston rajauksessa sen oletettiin innoittaneen ammattijulkaisuja julkaisemaan kirjoituksia aiheesta ja sen vuoksi ajanjakso alkaa vuodesta 2003. Aineiston ajanjakso päättyy vuo-

teen 2011 sisältäen kaikki kyseisen vuoden julkaisut mielekkään kokonaisuuden muodostamiseksi.

Kuvio 2 Aineiston kirjoitusten jakautuminen tarkasteluperiodille

Kuvioon kaksi on koottu aineiston kirjoitusten vuosittainen jakauma. Jakauma puolustaa hyvin tarkasteluperiodin valintaa osoittamalla, että aihealue on säilyttänyt ajankohtaisuutensa tarkasteluperiodilla ja että kirjoitukset ovat jakautuneet suhteellisen tasaisesti eri vuosille, lukuun ottamatta vuosien 2003 ja 2007 poikkeuksellisen suurta määrää ja vuoden 2004 pientä määrää kirjoituksia.

Aineiston kirjoitusten laajuudet vaihtelevat merkittävästi. Lyhimmat kirjoitukset ovat yhden sivun mittaisia ja pisimmät kymmenien sivun mittaisia (ks. liite 1 lista aineiston kirjoituksista). Lehtikirjoitusten pituus ja sisällön laajuus eivät ole kuitenkaan tärkein asia tutkimusongelman näkökulmasta, vaan sisällön syvällisyys ja ongelmakohtien esiin nostaminen sekä mahdollisten ratkaisukeinojen esittäminen ongelmakohtiin on se, mitä aineistosta pyritään löytämään. Suppeissakin kirjoituksissa voidaan nostaa esiin tutkimusongelman näkökulmasta mielenkiintoisia ja hedelmällisiä asioita.

3.2 Aineiston sisällönanalyysi ja sen vaiheet

Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa aineistolähtöisenä, teoriaohjaavana tai teorialähtöisenä (Tuomi & Sarajarvi 2009, 95–100). Tässä tutkielmassa tutkimusaineistoa verrataan sisällönanalyysia hyödyntäen teoreettiseen viitekehykseen ja selvitetään, nousevatko teoreettisen viitekehyksen asiat ongelmakohtina esille myös aineistosta. Vertaamisen teoreettiseen viitekehykseen voidaan nähdä myötäilevän teorialähtöisen sisällönanalyy-

sin muotoa (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 97–98). Tutkielman aineistosta pyritään kuitenkin etsimään uusia ongelmakohtia, jotka nousevat esiin pelkästään empiirisessä aineistossa. Uusien ongelmakohtien etsiminen aineistosta lähentelee puolestaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin muotoa (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97).

Aineiston analyysi on aloitettu muodostamalla yleiskuva aineistosta. Yleiskuva on muodostettu lukemalla aineiston artikkelit sekä tiivistämällä kunkin artikkelin pääasiat. Lisäksi on tehty muistiinpanoja ja alustavaa aineiston teemoittelua. Yleiskuvan muodostamisen tärkeyttä aineiston analyysissä ovat korostaneet esimerkiksi Koskinen ym. (2005, 231). Yleiskuvan muodostamisen jälkeen aineiston analyysissä on teemoiteltu aineisto luokittelemalla se teoreettisen viitekehyksen ongelmakohtien alle ja luokitus on toiminut aineiston analyysirunkona (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 113–114). Lisäksi on hyödynnetty tyypittelyn keinoja (ks. esimerkiksi Tuomi & Sarajärvi 2009, 93) ja muodostettu teemoista eli teoreettisen viitekehyksen ongelmakohdista tyypiesimerkkejä ja muodostettu yleistys kustakin ongelmakohdasta. Teemoittelun ohessa on kerätty aineistosta uusia, teoreettisessa viitekehyksessä esiintymättömiä asioita, joista on muodostettu omia luokkia ja omat tyypiesimerkinsä.

3.3 Aineistosta esiin nousevat asiakokonaisuudet

3.3.1 Teoreettisen viitekehyksen ongelmakohdat empiirisessä aineistossa

Muussa kuin osakeomistuksen suhteessa tehdyt sijoitukset

Osakeomistuksen suhteesta poiketen tehdyt sijoitetun vapaan oman pääoman sijoitukset käsitellään neljässä aineiston artikkelissa (Villa 2010; Ossa 2011; Oksanen & Vartiainen 2011; Oksanen & Pennanen 2011). Merkittävimpänä asiana kirjoituksista nousee esiin osakeomistuksen suhteesta poiketen tehtyjen sijoitusten verokohtelu ja siihen liittyvät rajanveto-ongelmat verotuksessa (Ossa 2011; Oksanen & Pennanen 2011). Esimerkiksi Ossan (2011, 52) mukaan verotusta ei voida perustaa jälkipreemion luonteeseen suoritukseen, kun osakkeenomistajat tekevät sijoituksia osakeomistuksesta poiketen, koska osakkeen merkintähinnat muodostuvat osakkeenomistajille erisuuruisiksi.

Sijoituksen verotuksellisen luonteen selvittämisestä todetaan, että sijoituksen tekevän osakkeenomistajan asemalla enemmistö- tai vähemmistöosakkeenomistajana voi olla merkitystä sijoituksen verotuksellisen kohtelun selvittämisessä (Ossa 2011). Lisäksi mainitaan muiden kuin sijoituksen tehneiden osakkeenomistajien mahdollinen verotus

saadusta lahjasta (Ossa 2011; Oksanen & Pennanen 2011). Oksanen ja Pennanen (2011, 29) huomauttavat, että ”mikäli kyse on perhepiirin omistuksessa olevasta yhtiöstä, suhtauduttaneen yksipuolisiin pääomansijoituksiin ja palautuksiin kuitenkin kriittisesti. Tällöin yleensä on selvítettävä, voiko sijoituksesta tai palautuksesta aiheutua myös lahjaveroseuraamuksia.”

Hallituksen päätösvaltaa sijoituksen vastaanottamisessa korostetaan yhdessä artikkelissa (Oksanen & Vartiainen 2011). Sijoituksen tekijän mahdollisuuteen saada sijoituksensa takaisin korvamerkittynä suhtaudutaan kirjoituksissa kielteisesti, koska kirjoittajien mukaan silloin menetetään sijoituksen luonne vapaaseen omaan pääomaan merkittävänä eränä (Villa 2010; Oksanen & Vartiainen 2011). Oksanen ja Vartiainen (2011, 19) toteavatkin, että sijoitus SVOP-rahastoon⁹ tulee kaikkien osakkaiden hyväksi, sillä SVOP-rahasto ei kuulu kenellekään tietylle osakkeenomistajille vaan osakeomistuksen suhteessa kaikille osakkaille.

Lisäksi kyseisellä tavalla sijoitettujen varojen jaon verokohtelua käsitellään artikkeleissa, kun varoja myöhemmin jaetaan sijoituksen tehneelle tai muille osakkeenomistajille (Ossa 2011; Oksanen & Pennanen 2011). Ossa (2011, 52) mukaan varojenjako tulisi pitää verotuksessa suosivana varojenjakona. Oksanen ja Pennanen (2011, 29) puolestaan ovat sitä mieltä, että tällaisessa tilanteessa varojenjaon verokohtelu on syytä varmistaa ennakkotiedolla. Lisäksi Oksanen ja Pennanen (2011, 29) suosittelevat, että yksittäisten osakkeenomistajien tekemien sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston sijoitusten sijaan nämä omistajat antaisivat yhtiölle pääomalainan, mutta he toteavat kuitenkin, että pääomalaina vaikuttaa negatiivisesti nettovarallisuutta laskettaessa.

Muun kuin omistajan tekemät sijoitukset

Muun kuin osakkeenomistajan tekemien sijoitusten osalta artikkeleista nousevat esiin pääosin samat asiat, kuin osakkeenomistajien osakeomistuksen suhteesta poiketen tehtyihin sijoituksiin aineiston pohjalta liittyy. Tästä on osoituksena, että aihetta käsittelevistä neljästä artikkelista kolmessa käsitellään myös osakkeenomistajien muussa kuin

⁹ SVOP-rahastolla tarkoitetaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa. Lyhennettä käytetään yleisesti kirjallisuudessa.

osakeomistuksen suhteessa tekemiä sijoituksia (Tuokko 2009; Villa 2010; Ossa 2011; Oksanen & Vartiainen 2011).

Muun kuin omistajan tekemän sijoituksen velkaluonteisuus ja sijoituksen tekijän mahdollisuus saada sijoitus takaisin sekä rajanveto osakeyhtiön tai osakkaan saamaan lahjaan esiintyvät aineistossa (Tuokko 2009; Villa 2010). Tuokko (2009) pohtii artikkelissaan, onko ulkopuolisen tahon tekemän sijoituksen oikea paikka todella vapaan oman pääoman rahastossa. Artikkeleissa todetaan myös, että velka voidaan muuttaa sijoitukseksi sijoitetun pääoman rahastoon, jolloin tosiasiallisesti velkoja tekee oman pääoman ehtoisen sijoituksen ja lähtökohtaisesti luopuu mahdollisuudestaan saada sijoitettu pääoma velkojan tavoin takaisin (Villa 2010; Oksanen & Vartiainen 2011). Hallituksen vastuu sijoituksen vastaanottamisesta liitetään artikkeleissa myös muun kuin osakkeenomistajan tekemiin sijoituksiin (Ossa 2011; Oksanen & Vartiainen 2011).

Sijoituksen saaneen yhtiön ja osakkeenomistajien verokohtelun epävarmuus nousee esiin aineistossa myös muun tahon tekemien sijoitusten osalta. Kuten osakeomistuksen suhteesta poiketen tehtyjen sijoitusten osalta myös muiden tahojen tekemien sijoitusten osalta on verotuksessa selvitettävä, voidaanko sijoitus katsoa yhtiölle verovapaaksi pääomasijoitukseksi vai tuleeko se katsoa veronalaiseksi tuloksi tai lahjaveron alaiseksi lahjaksi. Osakkeenomistajien verotus saadusta lahjasta sijoituksen tekohetkellä nousee yhtenä asiana esiin artikkeleista (Ossa 2011). Ossa (2011, 53) mielestä siitä huolimatta, että osakkeen arvo nousee ulkopuolisen tekemän sijoituksen johdosta, osakkaan verottamiseen lahjasta tulisi olla lahjoitustarkoitus ja ratkaisu tulisi hakea mieluummin tuloverotuksen suunnasta. Lisäksi artikkeleissa pohditaan, tuleeko tällaisella tavalla sijoitettuja varoja jaettaessa varojen saajaa verottaa saadusta lahjasta vai voidaanko verotuksessa katsoa, että kyse on osingosta (Tuokko 2009).

Muussa kuin rahassa tehdyn sijoituksen arvostaminen

Apportilla eli muuna omaisuutena kuin rahana tehtäviä sijoituksia käsitellään neljässä artikkelissa, joista kahdessa käsitellään apporttimenettelyä pääasiassa osakepääomasijoituksen näkökulmasta (Ossa 2007; Ojala 2007; Kellas & Rasinaho 2008; Ossa 2011). Ongelmalliseksi sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävän apporttisijoituksen aineiston perusteella tekee ensinnäkin se, että sijoituksen maksuun ei lähtökohtaisesti sovelleta osakkeenmerkintähintaa koskevia säännöksiä (Kellas & Rasinaho 2008; Ossa 2011).

Artikkeleissa todetaan, että saattaa olla perusteltua noudattaa kyseisiä säännöksiä tilintarkastajan lausuntoa lukuun ottamatta (Kellas & Rasinaho 2008; Ossa 2011). Kellas ja Rasinaho (2008, 19) pohtivat, että jonkinasteisia periaatteita tulisi määrittää myös sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston sijoitusten maksuun. Kellas ja Rasinaho (2008, 19) pohtivat kuitenkin, että ”[O]ikea ratkaisu tuskin on osakepääoman maksua vastaavan maksukontrollin luominen, sillä nykymallinen osakepääoman maksukontrolli ei välttämättä ole toimiva ratkaisu pitkällä tähtäimellä”

Toisena osa-alueena muuna omaisuutena kuin rahana tehtävästä sijoituksesta aineistosta esiin nousevat sijoituksen rinnastaminen luovutukseen ja omaisuuden arvostaminen käypään arvoon verotuksessa (Ossa 2007; Ojala 2007). Sijoituksen tekijän verotuksessa osakkeiden hankintamenoon lisättävä määrä on myös esillä artikkeleissa, joissa todetaan että osakkeiden hankintamenoon tulisi lisätä omaisuuden käypä arvo (Ossa 2007; Ojala 2007). Ojala (2007, 52) kuitenkin toteaa, että ”[V]erohallituksen ohjeessa¹⁰ käytetyn ilmaisun (’liittyy osakkeen hankintaan’) perusteella näyttäisi siltä, että pääoman sijoitusta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ei lisätä osakkeen hankintahintaan, jos sijoitus tehdään ilman osakevastiketta”. Ojala (2007, 52) epäilee, että vastikkeeton pääomasijoitus ei välttämättä realisoisikaan luovutusta osakkaan verotuksessa kyseisen ohjeen sanamuodon vuoksi.

Lisäksi artikkeleissa mainitaan mahdollisuudesta, että sijoitus jää velaksi, jolloin yhtiö kirjaa sopimukseen perustuen saamisen sijoittajalta ja vastakirjaus tehdään sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon (Kellas & Rasinaho 2008; Ossa 2011). Ossa (2011, 51) toteaa, että tällöin yhtiön johdon tehtävänä on huolellisuusperiaatteen mukaisesti vastata siitä, että yhtiön saamisen arvo vastaa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkittävää määrää ja ettei taseeseen merkitä eriä, joita ei ole olemassa.

Varojen siirto yritysjärjestelyiden yhteydessä

Varojen siirto rakennejärjestelyiden yhteydessä on aineiston suosituin asiakokonaisuus, joka liittyy varojen sijoittamiseen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Aihealuetta käsitellään yhteensä yhdeksässä artikkelissa (Airaksinen 2003; Mähönen 2003; Ra-

¹⁰ Ojala (2007, 52) viittaa artikkelissaan Verohallituksen ohjeeseen 206/345/2007 Uuden osakeyhtiölain vaikutuksista verotukseen.

sinaho 2003; Villa 2004; Järvenoja 2008; Tuokko 2009; Villa 2010; Airaksinen & Ohtonen 2010; Oksanen & Pennanen 2011).

Varojen siirtämistä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon yhtiömuodon muutoksen yhteydessä käsitellään ainoastaan Järvenojan (2008) artikkelissa. Järvenoja (2008, 374–375) nostaa esiin artikkelissaan, että voittovarojen siirrot sijoitetun pääoman rahastoon on katsottu verotuksessa pääomasijoituksiksi yhtiöön muutettaessa liike, ammatti tai henkilöyhtiö osakeyhtiöksi, jolloin myös tällaisten varojen myöhempi nostaminen rahastosta on pääomanpalautusta. Järvenoja (2008, 373–384) ei koe voittovarojen siirtämistä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon verotuksellisesti ongelmalliseksi, ja hänen mielestään uuden osakeyhtiölain joustavampien säännösten hyödyntämistä ei tulisi estää vero-oikeudellisilla tulkinnoilla.

Osakeyhtiön sidotun oman pääoman ja voittovarojen siirtäminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon yritysjärjestelyiden yhteydessä koetaan artikkeleissa tärkeiksi asioiksi (Rasinaho 2003; Järvenoja 2008; Villa 2010; Airaksinen & Ohtonen 2010; Oksanen & Pennanen 2011). Varsinkin mahdollisuus siirtää voittovaroja, realisoimattomia eriä ja mahdollisesti myös verottamatonta voittoa rahastoon yritysjärjestelyiden yhteydessä sekä näiden erien sekoittuminen rahastossa ja taloudellisen luonteen muuttuminen ajan myötä koetaan artikkeleissa hankalina asioina (Rasinaho 2003; Järvenoja 2008; Tuokko 2009; Villa 2010; Airaksinen & Ohtonen 2010; Oksanen & Pennanen 2011). Tällöin rahastosta tapahtuvan varojenjaon verokohtelu on ongelmallista, koska varojen alkuperäisen taloudellisen luonteen selvittäminen ja määrittäminen voi olla haastavaa (Mähönen 2003; Rasinaho 2003; Järvenoja 2008; Villa 2010; Oksanen & Pennanen 2011).

Esimerkiksi Rasinaho (2003, 825) toteaa sulautuvan yhtiön voittovarojen siirtämisestä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, että vaikka voittovarot sulautumisessa kirjanpidollisesti menettävät voiton luonteensa, tulisi niitä verotuksellisesti kuitenkin kohdella voittovaroina. Villa (2004, 17–23) puolestaan kokee osakeyhtiölakiehdotuksen mahdollistamien uusien rahoitusinstrumenttien ja yritysjärjestelysäännösten muutosten parantavan yhtiöiden rahoitus- ja toimintaedellytyksiä sekä kokee pääomasijoitusten tekemisen vastikkeetta erityisen käyttökelpoisena korjattaessa yritysjärjestelyssä tapahtuneita arvonnäilyvirheitä. Myöhemmin Villa (2010, 355) kuitenkin toteaa, että

- - nykyinen SVOP-rahastoa koskeva järjestelmä on monimutkainen ja siinä on vero-oikeudellisesti aukkoja, jotka käytännössä mahdollistavat verotuksessa tiettyjen yritysjärjestelyiden seurauksena realisoimattomien ja verottamattomien erien jakamisen luovutusvoittoa koskevan verosääntelyn piirissä eli vero-oikeudellisesti oman pääoman palautuksena.

Aineiston perusteella ongelmakohdat yritysjärjestelyiden ja yhtiömuutoksen yhteydessä siirrettyjen varojen osalta siis kulminoituvat siirrettyjen varojen taloudellisen luonteen muuttumiseen ja näiden varojen jakamisen rajanveto-ongelmiin verotuksessa.

Varojen alkuperän selvittäminen

Varojen alkuperän selvittämistä käsitellään yhteensä 12 aineiston artikkelissa hieman eri näkökohdista (Airaksinen 2003; Rasinaho 2003; Ojala 2007; Aaltonen 2007; Järvenoja 2008; Tuokko 2009; Myrsky 2010; Villa 2010; Raunio 2010; Airaksinen & Ohtonen 2010; Walden 2010; Oksanen & Pennanen 2011). Osakelakiehdotuksen perusteella Airaksinen (2003) kokee, että pääomasijoitusten ja voittovarojen kirjaaminen eri rahastoihin parantaa taseen ja varojen alkuperän läpinäkyvyyttä. Kuitenkin monessa artikkelissa varojen sekoittumisen ja taloudellisen luonteen muuttumisen yritysjärjestelyissä koetaan aiheuttavan hankaluuksia varojen alkuperän selvittämisessä (Rasinaho 2003; Järvenoja 2008; Villa 2010; Airaksinen & Ohtonen 2010; Oksanen & Pennanen 2011). Varojen alkuperän selvittäminen verotusta varten mainitaan useammassa artikkelissa (Ojala 2007; Aaltonen 2007; Raunio 2010; Walden 2010; Oksanen & Pennanen 2011). Lisäksi realisoimattomien erien sisältymistä jakokelpoisiin varoihin pidetään ongelmallisena ja näiden erien jakamisen estämistä tärkeänä (Myrsky 2010; Villa 2010; Airaksinen & Ohtonen 2010; Oksanen & Pennanen 2011).

Varojen alkuperän reskontratasoista seuranta ja erittelyvelvollisuutta ehdotetaan artikkeleissa (Airaksinen 2003; Tuokko 2009; Villa 2010). Esimerkiksi Tuokko (2009, 551) toteaa, että

Osakeyhtiölain säätämisen yhteydessä, sallittaessa mainitun rahaston muodostuminen, olisi pitänyt lisätä kirjanpitolakiin rahaston yksityiskohtainen erittelyvelvollisuus tilinpäätöksen liitetieto-informaationa ja erittelyä vastaava muutosten seurantavelvollisuus. Tämän liitetieto-informaation lisäksi selvyys edellyttää käytännössä myös reskontratasoista sijoittajakohtaista seuranta.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sisältyvien varojen alkuperän selvittäminen kytketty siis aineiston perusteella yritysjärjestelyiden tai yhtiömuodon muutoksen yhteydessä tehtyihin siirtoihin sekä muiden kuin osakkeenomistajien ja osakkeenomistaji-

en omistussuhteesta poiketen tekemiin sijoituksiin. Tämän vuoksi varojen alkuperän selvittämisen voikin aineiston perusteella ajatella olevan osa varojen sijoittamisen problematiikkaa ja sen voi luokitella osaksi varojen sijoittamismuotojen ongelmakohtia.

Maksukykyisyydestä ja maksukykyisyyden arvioiminen tilinpäätöksen perusteella

Osaakeyhtiölain voiton ja vapaan oman pääoman jakamisen maksukykyisyyssedellytys nousee aineistosta suosituimmaksi aihealueeksi. Tästä on osoituksena, että yhteensä 36 artikkelissa mainitaan tai käsitellään maksukykyisyyssedellytystä. Suurin osa artikkeleista, joissa ei käsitellä tai mainittu maksukykyisyydestä, ovat verotuksen ongelmakohtiin keskittyviä artikkeleja. Maksukykyisyyttä käsitellään artikkeleissa pääosin osingonjaon näkökulmasta ja useimmiten ainoastaan rinnastetaan muu varojenjakoon vapaan oman pääoman rahastoista osingonjakoon.

Käsitteiden maksukykyisyys ja -kyvyttömyys ongelmallisuus on suosittu aihe artikkeleissa (Airaksinen 2003; Blummé 2003; Tuokko 2003; Penttinen 2003; Villa 2004; Laine 2006; Kontkanen 2006; Kaarenoja & Suontausta 2007; Jokinen 2008; Sjögren, Syrjä & Villa 2008; Savela 2009). Maksukykyisyyskäsitteen määritelmää pohditaan artikkeleissa yksityiskohtaisesti takaisinsaantioikeuden, insolvenssioikeuden, konkurssi- ja saneerausmenettelyitä koskevan oikeuden sekä rikosoikeuden määritelmien pohjalta, mutta niissä ei päästä yksiselitteiseen, kaikkiin tilanteisiin soveltuvaan ratkaisuun käsitteen määritelmästä.

Tilinpäätökseen perustuva maksukykyisyysarviointi koetaan artikkeleissa ongelmalliseksi (Blummé 2003; Kyläkallio 2003; Villa 2004; Kaarenoja & Suontausta 2007; Jokinen 2008; Sjögren ym. 2008). Kirjanpidon arvostusratkaisujen vaikutus maksukykyisyyteen on myös esillä artikkeleissa (Mähönen 2003; Villa 2004; Laine 2006; Leppiniemi 2011). Lisäksi artikkeleissa todetaan, että maksukykyisyysvaatimus voi korostua IAS/IFRS-ympäristössä IAS/IFRS-standardien arvostus- ja jaksotusratkaisujen erityispiirteiden vuoksi (Airaksinen 2003; Laine 2006). Tilinpäätökseen perustuvien ja muiden tunnuslukujen asemaa maksukykyisyysarvioinnissa käsitellään useassa artikkelissa (Laine 2006; Kaarenoja & Suontausta 2007; Aho 2007; Jokinen 2008; Sjögren ym. 2008; Savela 2009; Sjögren, Jokinen & Syrjä 2009) ja niiden hyödyllisyyttä myös kritisoidaan (ks. esimerkiksi Sjögren ym. 2009).

Yhtenä ongelmallisena kokonaisuutena artikkeleista nousee esiin konsernin maksukykyisyyden arviointi emoyhtiön varojen jaon yhteydessä (Blummé 2003; Kyläkallio 2003; Villa 2004; Kaarenaja & Suontausta 2007; Aho 2007; Jauhiainen & Jokinen 2009; Savela 2009). Tuokko (2003) nostaa artikkelissaan esiin konsernin maksukykyisyyden käsitteen määritelmän ja sen ongelmallisuuden. Lisäksi tähän liittyvä emoyhtiön varojenjaon eriytyminen konsernitilinpäätöksestä koetaan ongelmalliseksi (Kyläkallio 2006). Jauhiainen ja Jokinen (2009) puolestaan pohtivat konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta emoyhtiön jakaessa varoja ja konsernitilinpäätöksen todellista merkitystä konsernin maksukykyisyyden arvioinnissa, koska konsernin sisäiset erät eliminoidaan konsernitilinpäätöksestä. Lisäksi Jauhiainen ja Jokinen (2009, 33–34) toteavat artikkelissaan konsernin emoyhtiön vastuusta seuraavaa:

Osakeyhtiölakiin perustuvan konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden säilyttäminen maksukykyyn arviointia varten on ongelmallista siinä mielessä, että osakeyhtiön hallitus vastaa lähtökohtaisesti vain oman yhtiönsä maksukykyistä. Tytäryritykset toimivat itsenäisinä yksikköinä, jotka vastaavat velvoitteistaan lähtökohtaisesti itse. Jos emoyhtiön hallituksen vastuuta koskeva perustelu hyväksytäisiin, se saattaisi tarkoittaa emoyhtiön tai sen johdon vastuun arvaamatonta laajenemista.

Maksukykyisyyssedellytys kytketään artikkeleissa myös velkojiensuojaan ja edellytyksen todetaan parantavan velkojiensuojaa (Villa 2004; Kontkanen 2006; Savela 2009; Sjögren ym. 2009). Artikkeleissa nostetaan esiin myös vieraan pääoman kovenanttiehdot, jotka voivat olla jakokelpoisen määrän tai vaadittavan omavaraisuusasteen osalta huomattavasti tiukempia kuin osakeyhtiölain vaatimukset (Kontkanen 2006). Tällaisten kovenanttiehtojen olemassaolo pitäisi myös huomioida maksukykyyn arvioinnissa, koska velka voi erääntyä maksettavaksi välittömästi, mikäli kovenanttiehtoja rikotaan (Kontkanen 2006).

Maksukykyisyyden arvioinnin ajallinen ulottuvuus on yksi merkittävimmistä varojen jakoon liittyvistä ongelma-alueista. Artikkeleissa pohditaan muun muassa sitä, millä aikavälillä tulevaisuuden maksukykyisyyttä tulisi arvioida, sekä tilinpäätöksen valmistumisen ja jakopäätöksen jälkeisten tapahtumien huomioon ottamista maksukykyisyyden arvioimisessa (Villa 2004; Sillanpää 2005; Laine 2006; Kontkanen 2006; Kaarenaja & Suontausta 2007; Aho 2007; Jokinen 2008; Jauhiainen & Jokinen 2009; Vesanen 2009; Savela 2009). Artikkeleissa pohditaan myös tuomioistuimen maksukykyisyyden arviointiperusteita eli sitä, tulisiko tuomioistuimen arvioida jälkikäteen päätöksen sisäl-

töä vai päätöksentekomenettelyn asianmukaisuutta (Jokinen 2008; Savela 2009). Artikkeleissa todetaan jälkikäteen ilmi tulevien seikkojen huomioon ottamisen mahdottomuus päätöksenteossa ja painotetaan, ettei jälkiviisaudella tulisi olla merkitystä päätöksenteon laillisuuden arvioimisessa (Jokinen 2008; Savela 2009).

Hallituksen huolellisuusvelvoitetta maksukykyisyysarvioinnissa painotetaan artikkeleissa (Airaksinen 2003; Leppiniemi 2003; Villa 2004; Rytsy 2005; Kontkanen 2006; Airaksinen 2007; Jokinen 2008; Jauhiainen & Jokinen 2009). Myös maksukykyyn arviointiin liittyvää tilintarkastajan huolellisuusvelvollisuutta pidetään artikkeleissa tärkeänä asiana ja etenkin aineiston tarkasteluperiodin ensimmäisten vuosien artikkeleissa maksukykyisyyden arvioinnin koetaan aiheuttavan tilintarkastajille merkittäviä riskitekijöitä vastuun realisoitumisen näkökulmasta, mutta tilintarkastuslain uudistuksen¹¹ jälkeen vastuun realisoituminen ei ole noussut enää niin vahvasti esiin (Blummé 2003; Tuokko 2003; Mähönen 2003; Leppiniemi 2003; Villa 2004; Riistama 2004; Saarinen 2006; Laine 2006; Kaarenoja & Suontausta 2007; Jokinen 2008; Tuokko 2009). Yhdessä artikkelissa nostetaan esiin myös tilitoimistojen kontrollivelvollisuus asiakkaiden maksukykyisyysarvioinneista (Rytsy 2005). Jauhiainen ja Jokinen (2009) toteavat lisäksi, että pienissä yhtiöissä myös osakkeenomistajat voivat olla asemassa, jossa heidän tulisi olla tietoisia maksukykyisyysarvioinnista.

Viimeisenä merkittävänä ongelmakohtana artikkeleissa esiintyy hallituksen velvollisuus dokumentoida maksukykyisyysarviointi. Arvioinnin dokumentointivaatimusta ei artikkeleissa kyseenalaisteta, vaan pohditaan, minkälaisia dokumenttien tulisi olla ja tulisiko dokumentaation olemassaoloon viitata tilinpäätöksessä (Blummé 2003; Leppiniemi 2003; Kaarenoja & Suontausta 2007; Aho 2007; Airaksinen 2007; Koponen 2007; Jokinen 2008; Jauhiainen & Jokinen 2009; Sjögren ym. 2009). Dokumentaatiota ei artikkeleissa ehdoteta julkiseksi, koska sen koetaan sisältävän liikesalaisuutena pidettävää aineistoa (ks. esimerkiksi Koponen 2007). Dokumentaation laajuutta pohditaan artikkeleissa laajasti ja useassa artikkelissa todetaan, että dokumentaation tulisi olla erilaista tappiollisessa ja voitollisessa tai kannattavassa ja kannattamattomassa yhtiössä (Laine

¹¹Uudessa tilintarkastuslaissa (13.4.2007/459) luovuttiin muun muassa tilintarkastajan vaatimuksesta lausua kertomuksessaan tuloksen käsittelystä (ks. tilintarkastuslaki 28.10.1994/936, 19 §; tilintarkastuslaki 13.4.2007/459, 15 §).

2006; Kontkanen 2006; Aho 2007; Airaksinen 2007; Koponen 2007). Esimerkiksi Airaksinen (2007, 47) tulkitsee maksukykyisyyssäännöstä niin, että hallituksella ei olisi-kaan velvollisuutta tehdä varojenjaon tueksi erityisiä laskelmia, ellei ole erityistä syytä olettaa yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Oksanen ja Pennanen (2011) huomauttavat artikkelissaan osakeyhtiölain muutosehdotuksesta, jonka mukaan maksukyvyn arvioinnin dokumentointi säädettäisiin hallituksen tehtäväksi ja arviointia tulisi päivittää jakopäätöksen jälkeen ennen varojen konkreettista jakamista.

Suosiva varojenjako

Suosivaa varojenjakoä käsitellään yhteensä yhdeksässä artikkelissa (Villa 2004; Kontkanen 2006; Ossa 2007; Ojala 2007; Aaltonen 2007; Niskakangas 2008; Airaksinen & Ohtonen 2010; Ossa 2011; Oksanen & Pennanen 2011). Kuitenkin kahdessa artikkelissa lähinnä todetaan suosivan varojenjaon menettelyn olevan mahdollinen (Villa 2004; Ossa 2011). Ainoastaan Kontkanen (2006) nostaa esiin osakkeenomistajien yhdenvertaisuusperiaatteen suosivan varojenjaon yhteydessä. Suosivaa varojenjakoä käsitellään useassa artikkelissa pääasiassa osingonjaon näkökulmasta, mutta niissä todetaan, että myös vapaan oman pääoman jakaminen muussa kuin osakeomistuksen suhteessa on mahdollista.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tai osinkona suoritettavan suosivan varojenjaon ongelmakohtien nähdään olevan varojen saajan verotuksessa. Esimerkiksi Niskakangas (2008, 229) toteaa suosivasta varojenjaosta seuraavaa:

Suosivaa osingonjakoa voidaan käyttää verojen minimoinnin välineenä. Yhtiöstä voidaan jakaa osinkoa esimerkiksi pääomistajien lapsille, joilla ei ole ansiotuloja ja näin osinko jää verottamatta tai vähäisen verotuksen kohteeksi. Käytännössä merkityksellisempää on kuitenkin se, että pääomatulona osinko saattaa olla kokonaan verovapaata tai lievästi verotettua. - - Kun osinkoa osakeyhtiöoikeudellisesti voidaan jakaa myös osakkaiden työpanosten suhteessa, syntyy painetta työtulon muuntamiseksi osingoksi.

Niskakangas (2008, 229) kokeekin, että suosivaa osingonjakoa koskevat järjestelyt loukkaavat vero-oikeuden oikeudenmukaisuusperiaatetta¹². Myös Ossa (2007, 540–541)

¹² Oikeudenmukaisuusperiaate vero-oikeudessa voidaan jakaa horisontaaliseen ja vertikaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Horisontaalisella oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan samanlaisessa taloudellisessa asemassa olevien henkilöiden yhtäläistä verottamista ja vertikaalisella oikeudenmukaisuudella paremman

kokee ongelmalliseksi, että suosivana osingonjakona voidaan ilmoittaa varojenjako osakkaan läheisille tai suorituksia työpanoksen perusteella. Verotuksen myös koetaan tosiasiaassa rajoittavan suosivan varojenjaon käyttöä (Ossa 2007; Ojala 2007). Suosivan varojenjaon kaksiosainen verotusmalli eli osinkoon oikeutetun osakkaan verottaminen osinkona sekä varojen todellisen saajan verotus osakkaalta saadusta lahjasta nostetaan myös esiin artikkeleissa (Ossa 2007; Aaltonen 2007; Airaksinen & Ohtonen 2010). Oksanen ja Pennanen (2011, 29) kyseenalaistavat Verohallinnon ohjeen (206/345/2007) suosivan osingonjaon linjausten soveltumisen suosivaan varojenjakoon sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ohjeen sanamuodon vuoksi ja suosittelevat ennakkotiedon hakemista varojenjaon yhteydessä.

Artikkeleissa esitetään myös ratkaisuvaihtoehtoja suosivan varojenjaon verotuksellisiin ongelmakohtiin (Ossa 2007; Aaltonen 2007; Niskakangas 2008). Ossa (2007, 541) mukaan lainvalmistelussa on mahdollista säätää joko nimenomainen säännös suosivan varojenjaon tilanteisiin tai puuttua epäkohtiin veronkiertosäännöksen nojalla. Niskakangas (2008, 234–235) toteaa seuraavaa sääntelyn tarpeesta:

Hyvään verojärjestelmään kuitenkin kuuluu, että kaikista keskeisistä seikoista säädetään laissa. Hyvin kirjoitettu laki on käytännön ohjeena monessa suhteessa parempi kuin yhteen tai kahteen KHO:n ratkaisuun perustuva prejudikaattisääntö. Vieroksun myös VML 28 §:n laajaa soveltamista siitä syystä, että se tuo epävarmuutta verotukseen.

Aaltonen (2007, 239) puolestaan toteaa, että ”vaikka epäselvissä tilanteissa verovelvollisilla on mahdollisuus hakea ennakkotietoja keskusverolautakunnalta tulkinnallisissa verokysymyksissä, nykytilanne verotuksen kannalta on hankala ja laintasoisia ratkaisuja verotuksen osalta tarvitaan. Epäselvyys veroseuraamuksista voi myös johtaa siihen, että lain tavoitteet eivät toteudu.”

Suosivaan varojenjakoon liittyvät ongelmakohdat ovat siis lähinnä verotuksellisia ja niihin kaivataan artikkelien perusteella verolainsäädännön muutosta. Yhtiöoikeudellisia ongelmakohtia ei suosivaan jakoon koeta liittyvän, koska jakoon edellytetään kaikkien osakkeenomistajien suostumusta.

veronmaksukyvyyn omaavien henkilöiden kovempaa verottamista kuin pienemmän veronmaksukyvyyn omaavien henkilöiden. (ks. esimerkiksi Niskakangas 2008, 229)

Varojen jakaminen muille kuin osakkeenomistajille

Muille kuin osakkeenomistajille tapahtuvaa varojenjakoä käsitellään artikkeleissa vain niukasti (Ojala 2007; Aaltonen 2007; Oksanen & Pennanen 2011). Varojenjaon todetaan olevan mahdollista osakeyhtiölain mukaan muillekin kuin osakkeenomistajille (Aaltonen 2007), mutta Verohallinnon ohjeen (206/345/2007) nähdään rajoittavan käytännössä näitä mahdollisuuksia (Ojala 2007).

Artikkeleissa esitetään periaate, että verotuksessa katsotaan osakkaan luopuneen osingosta ja varojen saajan saaneen osakkaalta lahjan, jolloin verotetaan osakasta osingosta ja varojen saajaa lahjasta (Aaltonen 2007). Oksanen ja Pennanen (2011, 29) puolestaan toteavat, että verotuksessa suhtaudutaan yleisesti kriittisesti varojen jakamiseen perhepiirissä.

Muussa kuin rahassa tapahtuva varojenjako

Vain neljässä artikkelissa käsitellään mahdollisuutta jakaa varoja muuna omaisuutena kuin rahana eli *in natura* (Penttinen 2003; Ossa 2007; Kellas & Rasinaho 2008; Raunio 2010). Kellas ja Rasinaho (2008, 20) käsittelevät *in natura* tapahtuvaa jakoa jakokelpoisten varojen määrän näkökulmasta, ja he toteavat, että on mahdollista, että arvostettaessa omaisuus esimerkiksi IFRS-standardien mukaan käypään arvoon ei sidotulle pääomalle välttämättä jää katetta. Myös Jauhiainen ja Jokinen (2009, 35) ovat sitä mieltä, että jakokelpoisten varojen määrän säännökseen kaivattaisiin selvennystä niin, että käyvän arvon arvostuksesta aiheutuvilta ongelmilta voitaisiin välttyä. Jauhiaisen ja Jokisen (2009, 32–35) artikkelin pohjalta ei kuitenkaan voi olla täysin varma, tarkoittavatko he edellä mainitussa yhteydessä nimenomaan *in natura* tapahtuvan varojenjaon arvostusta vai käypien arvojen arvostuksen vaikutusta yhtiön tulokseen ja kertyneisiin voittovaroihin ja sitä kautta jakokelpoisten varojen määrään.

Varojenjako *in natura* kytketään artikkeleissa myös verotukseen (Penttinen 2003; Ossa 2007). Jaettavan omaisuuden arvostus verotuksessa käypään arvoon sekä luovutusvoiton tuloutuminen yhtiölle on esillä Ossan (2007, 540) artikkelissa. Lisäksi Ossa (2007, 540) mainitsee, että varojen saajalla omaisuuden hankintamenoksi katsotaan sen käypä arvo. Muuna omaisuutena tapahtuvaan varojenjakoön ja omaisuuden arvostamiseen verotuksessa ei artikkelien pohjalta liity erityisiä ongelmakohtia ilmeisesti siksi, että asiasta on olemassa oikeuskäytäntöä (ks. KVL 1997:72; KHO 2005:2765; Ossa 2007, 540).

3.3.2 Muita aineistossa esiin nousevia ongelmakohtia

Aineiston artikkeleissa esitetään myös muutamia muita ongelmakohtia kuin teoreettisessa viitekehyksessä on käsitelty, ja ne liittyvät sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamiseen tai vapaan oman pääoman jakamiseen. Näistä muista asioista eniten käsitellään varojen jakamista välitilinpäätöksen perusteella sekä laitonta varojenjako.

Välitilinpäätökseen perustuvaa osingon tai vapaan oman pääoman jakamista käsitellään 15 artikkelissa (Kyläkallio 2003; Leppiniemi 2003; Villa 2004; Riistama 2004; Rytsy 2005; Kontkanen 2006; Kyläkallio 2006a; Kyläkallio 2006b; Helminen 2007; Ojala 2007; Aaltonen 2007; Vesanen 2009; Juusela & Wahlroos 2010; Leppiniemi 2011; Oksanen & Pennanen 2011). Etenkin Vesanen (2009) kokee ongelmalliseksi välitilinpäätöksen laatimisperiaatteet sekä pienen kirjanpitovelvollisen rajojen ylittymisen arvioimisen ja määrittämisen, milloin emoyhtiöllä on velvollisuus laatia välitilinpäätös myös konsernista. Vesanen (2009, 13) painottaa lisäksi, että ”poistokirjauksilla ei (eikä muillakaan keinoilla) saisi manipuloida voitonjakokelpoisia varoja normaalikehitystä suuremmiksi”. Myös vertailutietojen esittämisvelvollisuutta sekä välitilinpäätöksen jälkeisten tapahtumien huomioon ottamista varojenjaossa sekä välitilinpäätöksen perusteella tapahtuvan varojenjaon vaikutusta maksuvalmiuteen käsitellään artikkeleissa (Villa 2004; Kontkanen 2006; Vesanen 2009). Hallituksen valtuuttaminen varojenjako välitilinpäätöksen perusteella huomioidaan myös artikkeleissa (Blummé 2003; Leppiniemi 2003; Rytsy 2005). Lisäksi Juusela ja Wahlroos (2010) käsittelevät artikkelissaan välitilinpäätöksen perusteella jaettavan osingon verotusta.

Laitonta varojenjako ja sen määritelmää käsitellään useassa artikkeleissa (Kontkanen 2006; Kaarenola & Suontausta 2007; Kellas & Rasinaho 2008; Airaksinen & Ohtonen 2010; Leppiniemi 2011). Kellas ja Rasinaho (2008) muistuttavat, että laittoman varojenjaon määritelmää on kritisoitu liian laajaksi varsinkin yhtiön edun ja liiketapahtumakäsitteen epäselvien määritelmien vuoksi, ja he kaipaavat näiden käsitteiden täsmentämistä. Myös Kontkanen (2006) pohtii liiketapahtuma-käsitettä ja liiketaloudellisia perusteita laittomassa varojenjaossa. Laittoman varojenjaon palautusvelvollisuutta, vahingonkorvausvelvollisuutta laittoman varojenjaon yhteydessä sekä rikosoikeudellista seuraamusta käsitellään artikkeleissa (Kontkanen 2006; Kaarenola & Suontausta 2007). Leppiniemi (2011) puolestaan pohtii kirjanpidon varovaisuuden periaatetta ja kirjanpidon arvostusratkaisujen vaikutusta, kun arvioidaan, onko kyse laittomasta varojenjaosta.

Airaksinen ja Ohtonen (2010) käsittelevät puolestaan yhtiöoikeudellisen laittoman varojenjaon verokohtelua.

Edellä mainittujen kokonaisuuksien lisäksi artikkeleissa nostetaan esiin sijoitetun vapaan oman pääoman sijoituksen tekemisen vaikutus nettovarallisuuteen ja mahdollisuus muokata yhtiön taloudellisesta tilanteesta muodostuvaa kuvaa sekä tähän liittyvät verosuunnittelulliset näkökohdat (Tuokko 2009; Walden 2010) sekä kirjanpidon jaksotus- ja arvostusratkaisujen vaikutus jakokelpoisten varojen määrään (Leppiniemi 2011). Artikkeleissa pohditaan myös tulosvaikutteisten käypien arvojen kirjaamista ja realisoimattomien voittojen jakamista (Mähönen 2003; Leppiniemi 2003; Villa 2004; Riistama 2004; Airaksinen 2005; Riistama 2005; Kontkanen 2006). Artikkeleissa korostetaan kuitenkin arvostusratkaisujen osalta osingonjaon näkökulmaa. Aineiston perusteella ei voi tehdä johtopäätöstä, että käypien arvojen kirjaaminen ja realisoimattomien voittojen jakaminen aiheuttaisivat merkittäviä ongelmakohtia sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamiseen tai varojen jakamiseen rahastosta. Käypien arvojen kirjaaminen ja realisoimattomien erien jakaminen liittyy kuitenkin läheisesti yritysjärjestelyiden yhteydessä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon kirjattuihin varoihin.

3.4 Yhteenveto havainnoista

Aineistossa esiintyvät pitkälti samat asiat kuin teoreettisessa viitekehyksessä esitetään ongelmakohtina. Edellä esitetyt havainnot sijoituksen tekemisestä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon on koottu taulukkoon 1 ja havainnot varojen jakamisesta taulukkoon 2. Merkittäviä uusia ongelmakohtia ei artikkeleista nouse esiin liittyen suoraan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen.

Varojen sijoittaminen	
Muussa kuin osakeomistuksen suhteessa tehdyt sijoitukset	- 4 artikkelia - rajanveto-ongelma pääomasijoitus, tulo vai lahja - lahja tai tulo muille kuin sijoituksen tehneelle osakkeenomistajalle - mahdollisuus saada sijoitus takaisin - varojenjaon verokohtelu
Muun tahon sijoitus	- 4 artikkelia - rajanveto-ongelma pääomasijoitus, tulo vai lahja - lahja tai tulo osakkeenomistajille - sijoituksen velkaluonteisuus - varojenjaon verokohtelu
Muussa kuin rahassa tehty sijoitus	- 4 artikkelia - ei sovelleta osakkeen merkintähintaa koskevia säännöksiä - verotuksessa luovutus ja arvostus käypään arvoon - sijoituksen jääminen velaksi ja kirjaaminen saamiseksi
Varojen siirto rakennejärjestelyissä	- 9 artikkelia - sidotun oman pääoman, voittovarojen ja realisoimattomien erien siirtäminen - varojen sekoittuminen ja taloudellisen luonteen muuttuminen - varojenjaon verotus
Sijoitusten vaikutukset nettovarallisuuteen	- 2 artikkelia - taloudellisen kuvan muokkaaminen - verosuunnittelumahdollisuudet
Varojen alkuperän selvittäminen	- 12 artikkelia - varojen sekoittuminen ja taloudellisen luonteen muuttuminen - yritysjärjestelyissä siirrettävät varat - alkuperän selvittäminen verotusta varten - alkuperän seuranta ja erittelyvelvollisuus

Taulukko 1 Varojen sijoittamiseen liittyvät asiat aineiston perusteella

Mahdollisuus verosuunnitteluun ja taloudellisen aseman muokkaamiseen sijoittamalla varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon on ainut varojen sijoittamiseen liittyvä asia, jota ei ole esitetty ongelmakohtana teoreettisessa viitekehityksessä. Lisäksi ryhmittelyä sijoituksen tekemisen ja jakamisen ongelmakohtien välillä on muutettu siten, että varojen alkuperän selvittämiseen liittyvät ongelmat on nostettu sijoituksen tekemisen ongelmakohtiin. Aineiston perusteella varojen alkuperän selvittämisestä aiheutuu ongelmia etenkin silloin, kun varoja on sijoitettu rahastoon yritysjärjestelyiden yhteydessä tai muutoin kuin osakkeenomistajien osakeomistuksen suhteessa. Näin ollen on luonnollista luokitella varojen alkuperän selvittämisen ongelmakohdat varojen sijoittamisen ongelmakohtien joukkoon, koska näillä on erittäin voimakas kytkentä toisiinsa.

Varojen jakamiseen liittyvinä uusina kokonaisuuksina aineiston perusteella voidaan todeta olevan varojen jakaminen välitilinpäätöksen perusteella, laitton varojenjako ja sen määritelmä sekä arvostus- ja jaksotusratkaisujen vaikutus jaettavissa olevien varojen määrään. Aineiston perusteella puolestaan varojen jakoa muille kuin osakkeenomistajil-

le sekä varojen jakoa muuna omaisuutena kuin rahana ei koettu erityisen ongelmallisiksi kokonaisuuksiksi.

Varojen jakaminen	
Maksukykyisyydesti	<ul style="list-style-type: none"> - 36 artikkelia - määritelmän ongelmallisuus - tilinpäätösinformaation soveltuminen arviointiin tunnusluvut arvioinnissa - kirjanpidon arvostusratkaisujen vaikutus - konsernin maksukykyisyyсарviointi - toimiminen velkojien suojana - kovenanttiehtojen huomioiminen - arvioinnin ajallinen ulottuvuus - hallituksen vastuu ja huolellisuusvelvoite - tilintarkastajan, tilitoimistojen sekä omistajien vastuu - arvioinnin dokumentointi
Suosiva varojen jako	<ul style="list-style-type: none"> - 9 artikkelia - osingonjaon näkökulma painottuu - omistajien yhdenvertaisuusperiaate ei ongelmallinen - ongelmat varojensaajan verokohtelussa - katsotaanko osakkaan luopuneen saaduista varoista - veron kierron säännösten soveltuminen
Varojen jakaminen muille	<ul style="list-style-type: none"> - 3 artikkelia - menettely mahdollinen, verotus rajoittaa käyttöä - varojen saajan verotus lahjasta vai osingosta - osakkaiden verotus
Jako in natura	<ul style="list-style-type: none"> - 4 artikkelia - arvostus kirjanpitoarvo vai käypä arvo - jääkö sidotulle omalla pääomalle katetta - verotuksessa realisoitu luovutuksen - arvostus verotuksessa käypään arvoon - oikeuskäytäntöä on, ei merkittäviä tulkinnanvaraisuuksia
Jako välitilinpäätökseen perustuen	<ul style="list-style-type: none"> - 15 artikkelia - osingonjaon näkökulma painottuu - välitilinpäätöksen laatiminen ja kirjanpidon ratkaisut - konsernitalinpäätöksen laatimisvelvollisuus - vertailutietojen esittäminen - välitilinpäätöksen jälkeiset tapahtumat - vaikutus maksukykyisyyteen tulevaisuudessa - hallituksen valtuutus varojenjakoon - varojenjaon verotus (osingon näkökulmasta)
Laiton varojen jako	<ul style="list-style-type: none"> - 5 artikkelia - ei suoraan kytketty sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon - liiketapahtuman ja yhtiön edun määritelmät - varojen palautusvelvollisuus - vahingonkorvausvelvollisuus - rikosoikeudelliset seuraamukset - kirjanpidon arvostusratkaisujen vaikutus arviointiin - laittoman varojenjaon verokohtelu
Arvostus- ja jakotusratkaisujen vaikutus jakokelpoiseen määrään	<ul style="list-style-type: none"> - 8 artikkelia - realisoimattomien voittojen jakaminen - osingonjaon näkökulma painottuu

Taulukko 2 Varojen jakamiseen liittyvät asiat aineistossa

Kuten taulukosta 1 ja 2 on nähtävissä, tiettyjä aihealueita käsitellään aineistossa painottaen osingon jakamista eikä niinkään sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamista. Näin ollen voidaan kyseenalaistaa, kokevatko kaikki kirjoittajat esimerkiksi mahdollisuuden jakaa varoja välitilinpäätöksen perusteella aiheuttavan ongelmia sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamiseen, vaikka he kirjoituksessaan mainitsevatkin, että säännös koskee myös muuta varojenjakoja kuin osingonjakoa. Lisäksi aineistosta saatujen tulosten yleistettävyydelle oman rajoitteensa tuo se, että suurinta osaa ongelmakohdista on käsitelty vain muutamassa artikkelissa ja osittain suppeasti.

Edellä mainituista rajoitteista huolimatta aineiston perusteella sisällönanalyysia hyödyntäen on pystytty rakentamaan kattava kuva siitä, mitä ongelma-kohtia sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ammattijulkaisujen artikkeleissa liitetään. Aineiston analyysin tulosten ja teoreettisen viitekehyksen perusteella on mahdollista tehdä suuntaa antavia johtopäätöksiä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvistä ongelmakohdista sekä pohtia, mihin ongelma-kohtiin tarvitaan ratkaisuja ja minkälaisia ratkaisuvaihtoehtoja ongelma-kohtiin tulisi rakentaa. Näitä ratkaisuvaihtoehtoja hahmotellaan luvussa 4.

4 RATKAISUKEINOJA ONGELMAKOHTIIN

Luvussa 3.4 esitetään yhteenveto empiirisen aineiston ja teoreettisen viitekehyksen perusteella sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvistä ongelmakohdista, joihin tässä luvussa hahmotellaan ratkaisuvaihtoehtoja. Luvussa 3.4 todetaan, että empiirisen aineiston perusteella kaikki ongelmakohdat eivät ole olleet yhtä relevantteja sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston näkökulmasta. Tästä syystä tässä luvussa keskitytäänkin vain oleellisimpiin ongelma-kohtiin liittyviin ratkaisuvaihtoehtoihin. Alaluvuissa on tarkemmin selvitetty, mihin ongelma-kohtiin ratkaisukeinoja selvitetään.

4.1 Ratkaisukeinoja sijoituksen tekemiseen liittyviin ongelma-kohtiin

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen voi liittyä edellisten lukujen perusteella ongelma-kohtia silloin, kun sijoituksen tekee osakkeenomistaja osakeomistuksen suhteesta poiketen tai sijoituksen tekee ulkopuolinen taho. Aiemmissa luvuissa esitettyjen teoreettisen viitekehyksen ja aineiston perusteella yritysten rakennejärjestelyiden yhteydessä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtäviin varojen siirtoihin sisältyy lainsäädännössä ratkaisemattomia asioita. Kuten aiemmissa luvuissa on esitetty, sijoituksen maksamiseen ei sovelleta osakkeen merkintähinnan maksua koskevia säännöksiä, josta voi aiheutua epäselvyyksiä, kun varoja sijoitetaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon muuna omaisuutena kuin rahana.

Edellä mainittuihin ongelma-kohtiin liittyen myös sijoituksen vaikutukset nettovarallisuuteen ja tästä aiheutuvat verosuunnittelumahdollisuudet nousevat esiin ongelmia aiheuttavina asioina. Lisäksi etenkin yritysten rakennejärjestelyihin liittyen varojen alkuperän selvittämiseen liittyy ongelma-kohtia aiemmissa luvuissa kuvatulla tavalla. Tässä alaluvussa hahmotellaan ratkaisuvaihtoehtoja edellä kuvattuihin ongelma-kohtiin.

4.1.1 Mahdollisuus muun suoran sijoituksen tekemiseen

Tämän tutkielman aineiston perusteella ei ole lähtökohtaisesti havaittu erityistä syytä lainsäädännöllisesti säätää vaatimuksista sijoituksen tekijän suhteesta yhtiöön sijoitettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Osakeyhtiölain tavoitteena on ollut parantaa yritysten kilpailukykyä mahdollistamalla joustavia rahoitusratkaisuja yhtiöille (ks. esimerkiksi Airaksinen & Jauhiainen 2000; Oikeusministeriö 2003; HE 109/2005). Lain tavoitteiden toteutumisen vuoksi on tärkeää, että verotuksellisista tai

muista syistä joustavuutta ei estetä muulla lainsäädännöllä tai oikeuskäytännöllä. Tämän vuoksi jatkossakin pitäisi olla mahdollista, että osakkeenomistajat voivat tehdä sijoituksia sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon poiketen osakeomistuksen suhteesta ja, että sijoituksia voivat tehdä myös täysin ulkopuoliset tahot. Kaikki tällaiset sijoitukset tulisi lähtökohtaisesti hyväksyä pääomansijoituksiksi yhtiöön ja niitä tulisi kohdella samojen periaatteiden mukaisesti kuin sijoitettaessa varoja osakkeiden merkinnän yhteydessä osakeomistuksen suhteessa.

Kuten jo aiemmin tutkielman toisessa luvussa on esitetty, hallituksella on vastuu sijoituksen vastaanottamisesta. Tämän vuoksi hallituksen päätökseen sijoituksen vastaanottamisesta tulisi liittää sopimus sijoituksesta, jossa tulisi olla riittävän kattavasti selvitettyä sijoituksen tekijä, sijoituksen määrä sekä syy sijoitukselle. Jos sopimukseen otetaan ehtoja takaisinmaksusta, on sijoitus merkittävä vieraaseen pääomaan, jolloin se ei voi olla osakeyhtiölain mukainen sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Tämän ei pitäisi olla erityisen vaikeasti todennettavissa, mikäli rajanvetoa joudutaan tekemään ja toisaalta oikeuskäytännössä voitaisiin sanktoida menettelyt, joissa tosiasiallisesti on ollut kyse sijoituksesta, joka on sovittu takaisin maksettavaksi sijoituksen tekijälle. Aiemmin esimerkiksi Mähönen ja Villa (2006; 2009) ovat esittäneet vastaavia ehdotuksia.

Verotuksessa olisi hyvä tehdä linjaus, että sijoitusta ei voitaisi katsoa verotettavaksi tuloksi yhtiölle, ellei sijoitus liity suoraan suoritteiden luovuttamiseen tai esimerkiksi edullisempien palveluiden varmistamiseen. Myös esimerkiksi Mähönen ja Villa (2009, 406–408) ovat esittäneet, että suorat sijoitukset tulisi katsoa verotuksessa pääomasijoituksiksi. Lähtökohtaisesti osakeyhtiöiden kilpailukyvyyn ja joustavien pääomaratkaisujen toteutumiseksi pitäisi mahdollistaa asiakkaiden tai muiden yhteistyökumppanien tekemät sijoitukset sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, mutta tällaisilla sijoituksilla ei saisi olla suoraa vaikutusta sijoituksen tehneen yhtiöltä saamien suoritteiden hintaan. Yhtiön lahjaverotus tulisi tulla kyseeseen ainoastaan tilanteissa, joissa on selvästi vahva lahjoitustarkoitus, kuten esimerkiksi Mähönen ja Villa (2009) ovat esittäneet. Käytännössä voi olla vaikeaa arvioida, onko sijoituksella sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ollut vaikutusta asiakkaan tai yhteistyökumppanin kanssa sovellettaviin hintoihin tai muihin sopimusehtoihin. Arviointi edellyttää tietoa sopimusehdoista ennen sijoituksen tekemistä ja sijoituksen tekemisen jälkeen.

Mahdollisuudesta verottaa osakasta lahjasta sijoituksen tekohetkellä tulisi luopua, ellei sijoituksen tekijän tarkoituksena nimenomaan ole, että osakas saa osakkeita luovuttaessaan (lyhyen ajan kuluessa) suuremman voiton. Jotta osakasta voitaisiin verottaa tämän varallisuusaseman parantumisesta tuloverosäännösten mukaisesti, pitäisi järjestelyssä olla sellainen relaatio, jonka seurauksena osakas välttyy tuloveroseuraamuksilta tai ne ovat pienemmät kuin jos järjestelyä ei olisi tehty. Mähösen ja Villan (2009, 406–408) mukaan osakkeenomistajille tulisi seurata verovaikutuksia lahjaverotuksessa lähinnä silloin, kun osakeyhtiössä on yksi osakkeenomistaja.

4.1.2 Realisoimattomien erien siirto yritysjärjestelyiden yhteydessä

Yritysjärjestelyiden yhteydessä tehtäviin varojen siirtoihin sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ongelmalliseksi aihealueeksi tämän tutkielman perusteella on noussut mahdollisuus siirtää realisoimattomia eriä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Yritysjärjestelyissä ja yhtiömuodon muutoksissa oman pääoman erien taloudellinen luonne katkeaa ja ennen järjestelyä sidottuun omaan pääomaan kuuluvia realisoimattomia rahastoja voidaan siirtää pääomasijoituksina sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, kuten luvussa 2.3 on esitetty.

Lainsäädäntötyössä olisi tärkeää selvittää, olisiko realisoimattomien erien siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon mahdollista estää. Realisoimattomia erien siirtäminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ei pitäisi olla mahdollista, sillä yritysjärjestely tai yhtiömuodon muutos ei muuta realisoimatonta erää realisoituneeksi esimerkiksi arvonkorotusrahaston osalta. Arvonkorotus realisoituu vasta, kun arvonkorotuksen kohteena ollut hyödyke luovutetaan. Jos arvonkorotusrahasto siirretään yritysjärjestelyn yhteydessä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, katoaa tilinpäätöksestä informaatiotieto siitä, että taseen pysyviin vastaaviin on tehty arvonkorotuksia. Vaikka kirjanpidollisesti voisi olla mahdollista kirjata mahdollinen hyödykkeen luovutus tai arvonkorotuksen palautus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa vastaan, selkeämpää olisi, että arvonkorotusrahaston tai muiden realisoimattomien erien siirtäminen ei olisi mahdollista.

Realisoimattomien erien siirtämiseen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyy myös verotuksellinen ongelmakohta näiden varojen jaon verotuksellisen kohtelun vuoksi. Jos realisoimattomia eriä jaettaisiin sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta, ei niitä lähtökohtaisesti olisi oikein verottaa voitonjaon säännösten mukaisesti, koska voit-

toa ei ole realisoitunut, eikä myöskään pääomanpalautuksena, koska palautukseen liittyvää sijoitusta ei ole tehty yhtiöön. Myös verotuksellisista syistä tulisi säädöksillä estää realisoimattomien erien siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon yritysjärjestelyiden tai yhtiömuodon muutoksen yhteydessä.

4.1.3 Apporttisijoitusta koskevien säännösten tarkentaminen

Lainsäädännön tulisi mahdollistaa sijoituksen tekeminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon myös muuna omaisuutena kuin rahana, koska myös osakepääomaan tehtävä sijoitus on mahdollista tehdä muuna omaisuutena kuin rahana. Tärkeää kuitenkin on selvittää ja arvioida sijoituksen tekohetkellä sijoitettavan omaisuuden käypä arvo. Sijoitukseksi kirjattava määrän ei tulisi ylittää omaisuuden käypää arvoa. Näin varmistetaan, ettei osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta loukata tilanteissa, joissa osa omistajista tekee sijoituksen rahassa.

Apporttiomaisuudella tehtävään sijoitukseen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ei voida tämän hetkisen lainsäädännön puitteissa suoraan soveltaa osakepääomasijoituksen tekemistä koskevia säännöksiä. Lainsäädännössä voitaisiin kuitenkin linjata, että sijoituksen tekemiseen sovelletaan osakepääomasijoitusta koskevia säännöksiä lukuun ottamatta rekisteröintivelvollisuutta ja tilintarkastajan lausuntovaatimusta. Näin ovat esittäneet myös esimerkiksi Kellas ja Rasinaho (2008) sekä Ossa (2011) (ks. myös Immonen 2011). Tällöin erittäin tärkeään asemaan nousisi hallituksen päätös sijoituksen vastaanottamisesta, johon liitettäisiin luotettava arvio omaisuuden käyvästä arvosta. Edellytyksenä sijoituksen vastaanottamiseen muuna omaisuutena kuin rahana tulisi olla, että omaisuudesta on tehty dokumentoidusti arvio sen käyvästä arvosta.

OYL:n muuttaminen apporttina tehtävien sijoitusten osalta sellaisissa yhtiöissä, jotka ovat tilintarkastuslain (13.4.2007/459) perusteella tai vapaaehtoisesti tilintarkastuksen piirissä, ei ole välttämättä tarpeellista, sillä tilintarkastuslain perusteella tilintarkastajan on tarkastettava yhtiön hallinnon tarkastuksen yhteydessä oman pääoman muutokset. Oman pääoman muutosten tarkastuksen yhteydessä tilintarkastajan tulee tarkastaa tehdyt sijoitukset maksuun saakka, jolloin tilintarkastajan tulee ottaa kantaa apporttina tehdyn sijoitetun vapaan oman pääoman sijoituksen arvostukseen. Tilintarkastuksessa sovelletaan kuitenkin olennaisuuksia, joten aivan kaikki apporttisijoitukset eivät välttämättä tule tilintarkastetuksi. Lisäksi lähtökohtaisesti yhtiöt, jotka eivät kuulu tilintarkastusvelvollisuuden piiriin eivät voi olla eri asemassa kuin tilintarkastusvelvollisuuden

piirissä olevat yhtiöt. Näin ollen OYL:n säännösten selkeyttämiseksi suositeltavaa olisi, että OYL:ssa säädettäisiin, vapaaseen omaan pääomaan muuna omaisuutena kuin rahana tehtävään sijoitukseen sovellettaisiin muuna omaisuutena kuin rahana osakepääomaan tehtävää sijoitusta koskevia säädöksiä rekisteröintivelvollisuutta ja tilintarkastajan lausuntoa lukuun ottamatta, niin kuin edellä todetaan.

4.1.4 Aikarajaedellytykset sijoitukselle

Ehdotuksena tämän tutkielman perusteella on, että sijoituksen luonteen arvioinnissa voitaisiin hyödyntää aikarajoja. Tämä tarkoittaisi, että sijoituksen tulisi olla riittävän kauan yhtiön hallussa ennen varojen jakamista sijoituksen tekijälle tai muulle taholle, jotta sijoitusta voitaisiin pitää pääomansijoituksena. Tällöin myös varojen jakaminen olisi aina pääomanpalautusta. Aikarajana voitaisiin pitää esimerkiksi kahta tai kolmea vuotta, koska tällöin sijoitus olisi ehtinyt olla mukana yhtiön tulon tuottamisessa ja vaikuttanut näin positiivisesti yhtiön toimintaedellytyksiin.

Aikarajaedellytyksillä poistettaisiin epätoivotut keinot vaikuttaa nettovarallisuuteen sijoittamalla varoja yhtiöön lyhyeksi, esimerkiksi vain muutaman kuukauden mittaiseksi ajaksi osakkaan edullisemman verovaikutuksen saavuttamiseksi tai edullisemman rahoituksen saamiseksi kuin taseasema todellisuudessa edellyttäisi. Aikarajoja voitaisiin hyödyntää myös verotuksessa. Jos sijoitetut varat jaettaisiin heti osakkeenomistajille, voitaisiin tilanteesta riippuen verottaa veron kierron säännösten mukaisesti ja arvioida, onko toimenpiteillä pyritty välttymään tulo- vai lahjaverotukselta. Myös Tuokko (2009) ja Walden (2010) ovat sivunneet aikarajaedellytyksiä kirjoituksissaan lyhytaikaisten sijoitusten vaikutuksesta nettovarallisuuteen sekä verosuunnittelumahdollisuuksista.

Aikarajaedellytysten ottaminen lainsäädäntöön vaatisi laaja-alaista selvitystyötä yhteisölainsäädännön, verotuksen ja laskentatoimen asiantuntijoiden toimesta. Kaikkien tahojen tulisi olla mukana selvitystyössä ja aikarajaedellytykset tulisi luoda yhteneviksi yhteisölainsäädäntöön ja verotukseen, jotta edellytykset vastaisivat rahastoon liittyviin ongelma-kohtiin.

4.1.5 Seurantavaatimukset rahaston tapahtumille

Edellä esitetyt aikarajaedellytykset vaatisivat käytännössä sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston tapahtumien seurannan tehostamista. Reskontratasoista seuranta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastolle ovat ehdottaneet ainakin Airaksinen (2003),

Tuokko (2009) ja Villa (2010). Reskontratasoisella seurannalla voitaisiin tarkoittaa raporttia tai alakirjanpitoa, josta selviäisi sijoittajakohteisesti sijoitushetki, sijoitettu määrä sekä rahastosta jaetut palautukset ja palautusajankohdat. Seurannassa tulisi eritellä myös varojen siirrot rahastojen välillä sekä rakennejärjestelyiden yhteydessä ja näiden tapahtumien ajankohdat.

Reskontratasoinen seuranta ratkaisisi varojen alkuperän selvittämiseen liittyvät ongelmat, joita liittyy teoreettisen viitekehyksen sekä aineiston perusteella etenkin yritysten rakennejärjestelyiden yhteydessä sijoitettuihin varoihin. Edellytyksenä ongelmien poistumiselle kuitenkin olisi, että verotuksessa hyväksyttäisiin yhtiöiden seurannan olevan riittävä. Seurannan avulla poistuisi myös verotukselliset ongelmat voittovarojen jakamisesta pääomanpalautuksina, koska seurantaan eriteltäisiin, mitä varoja kulloinkin jaetaan ja jaettaessa voittovaroja voitaisiin nämä verottaa voitonjaon verosäännösten mukaisesti.

Reskontratasoisen seurannan sääntelyn luonnollisin lähde voisi olla Kirjanpitolautakunnan ohjeistus. Kirjanpitolautakunta voisi antaa asiasta lausunnon, jossa viitattaisiin hyvään kirjanpitotapaan erittelyvelvollisuuden noudattamiseksi. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että Kirjanpitolautakunnalla on KPL 8:2 §:n ja OYL 8:11 §:n nojalla vain rajattu toimivalta. Kirjanpitolautakunta on lausunnoissaan linjannut, että sen toimivaltaan ei kuulu lausua OYL 8:1 ja 8:2 §:ien oman pääoman lajien tai sijoitetun oman pääoman rahastoon liittyvistä tulkinnoista, vaan sen toimivaltaan kuuluu lausua tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten soveltamisesta (ks. esimerkiksi KILA 16.2.2010/1848).

Tilinpäätöksen liitetietoina esitettävien erittelyiden vaatimuksia voitaisiin tarkentaa niin, että liitetiedoista tulisi käydä ilmi sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakautuminen suoriin sijoituksiin ja tehtyihin siirtoihin muista rahastoista. Erittelyvaatimusten voitaisiin perustella kuuluvan KPL 3:2 §:n oikean ja riittävän kuvan vaatimusten piiriin. Tällöin tästä ja tilin seurantavelvollisuudesta lausuminen kuuluisi Kirjanpitolautakunnan toimivaltaan, koska kyse olisi tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten soveltamisesta.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston seuranta- ja erittelyvelvollisuudella voidaan katsoa olevan myös yhtiötä ja sen omistajia hyödyttäviä vaikutuksia. Rahaston seuran-

nan myötä rahaston tapahtumien verovaikutusten epävarmuudet vähentyvät. Erittelyllä voitaisiin tietyissä tilanteissa saavuttaa myös veroetuja, kun voitaisiin osoittaa varojen alkuperä pääomasijoituksiksi, jolloin varoja jaettaessa kyse olisi pääomanpalautuksista.

4.2 Ratkaisukeinoja varojenjakoön liittyviin ongelmakohtiin

Tutkielman perusteella sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tehtävään varojenjakoön liittyvistä ongelmakohdista tässä alaluvussa käsitellään ratkaisuvaihtoehtoja edellisissä luvuissa määritettyihin ongelmakohtiin, jotka liittyvät suosivaan ja muille kuin osakkeenomistajille tapahtuvaan varojenjakoön, muuna omaisuutena kuin rahana tapahtuva varojenjakoön sekä maksukykyisyysarviointiin jaettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta.

Luvussa 3.4 esitetty välitilinpäätökseen perustuva varojenjaon voidaan todeta liittyvän lähinnä voiton jakoon sillä, varoja voidaan jakaa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ilman voitonjaon kaltaista hallituksen esitystä ja yhtiökokouksen päätöstä, mikäli maksukykyisyyssedellytykset ja tasetesti varojenjaon sallivat. Välitilinpäätökseen laatimiseen liittyvät asiat vaikuttavat myös lähinnä voitonjakoon, sillä kirjanpidon arvostus- ja jaksotusratkaisut eivät suoraan vaikuta sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston määrään taseella. Välillisesti kyseiset ratkaisut kuitenkin vaikuttavat jakokelpoisten varojen määrään sekä myös mahdollisesti yhtiön maksukykyisyyteen, mutta voidaan todeta, että välitilinpäätökseen liittyvät ongelmakohdat kytkeytyvät niin voimakkaasti voitonjakoon, että näihin liittyvät ratkaisukeinoja ei ole tarpeellista esittää tässä yhteydessä.

Laiton varojenjako, joka esitetään myös luvussa 3.4, ei myöskään muodosta varsinaista ongelmakohtaa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tehtävään varojenjakoön, sillä siinä on kyse seurausten selvittämiseen liittyvistä ongelmista, kun varojen jako on toteutettu OYL:n vastaisesti, joten siihen liittyviä ratkaisukeinoja ei käsitellä tässä tutkielmassa. Arvostus- ja jaksotusratkaisujen vaikutusta jakokelpoiseen määrään puolestaan käsitellään realisoimattomien erien siirron yhteydessä luvussa 4.1.4 sekä osittain myös muuna omaisuutena kuin rahana tapahtuvan varojen jaon yhteydessä luvussa 4.2.2.

4.2.1 Suosiva varojenjakoon ja varojenjakoon muille kuin osakkeenomistajille

Empiirisen aineiston perusteella luvussa 3.3.1 todetaan, että suosivaan varojen jakoon ja muille kuin osakkeenomistajille tapahtuvaan varojen jakoon liittyvät ongelmakohdat ovat pääasiassa verotuksellisia, koska yhtiöoikeudellisesti suosivaan tai muille tapahtuvaan varojen jakoon vaaditaan osakkeenomistajien yksimielinen päätös. Empiirisen aineiston artikkeleissa todetaan, että verolainsäädäntöön tulisi ottaa säädökset koskien suosivan varojen jaon verotusta (ks. esimerkiksi Ossa 2007; Aaltonen 2007; Niskakangas 2008). On kuitenkin vaikea löytää yhtä ainutta ratkaisua siihen, mitä verolainsäädännössä tulisi säätää suosivasta tai muille kuin osakkeenomistajille tapahtuvasta sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston varojen jaosta.

Yhtäältä verotuksessa voitaisiin linjata, että kun kyse on sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon pääomasijoituksina sijoitettujen varojen jaosta osakeomistuksesta poiketen osakkeenomistajille tai muille tahoille kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, verotettaisiin varojen jako pääoman palautusta koskevien säännösten mukaisesti. Tällöin kyseisten edellytysten täytyessä ei siis tulisi kyseeseen verottaa muita kuin varoja saaneita osakkeenomistajia pääomanpalautuksesta ja varojen saajaa muiden osakkeenomistajien antamasta lahjasta. Tällaisella verolinjauksella mahdollistettaisiin joustavat pääomasijoitukset ja niiden palautukset yhtiöön, mikä on ollut OYL:n tavoitteena.

Ongelmana tällaisessa verolinjauksessa voi kuitenkin olla, että menettelyä hyödyntäen olisi mahdollista pyrkiä välttämään lahjaveroseuraamuksia. VML 28 §:n veron kierron säännöksen soveltaminen kuitenkin säätelisi tilanteita, joissa tarkoituksena olisi nimenomaisesti kiertää veroseuraamuksia ja sen nojalla olisi mahdollista puuttua toimiin, joissa lahjaverosäännöksiä pyrittäisiin kiertämään jakamalla varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta muille kuin osakkeenomistajille tai osakkeenomistajille osakeomistuksen suhteesta poiketen. Käytännössä voisi kuitenkin olla vaikea tehdä erottelua eri tilanteissa, milloin VML 28 §:n säännöstä tulisi soveltaa. Lisäksi kuten Niskakangaskin (2008, 234–235) toteaa VML 28 §:n laaja soveltaminen lisää epävarmuutta verotukseen.

Tästä syystä selkein linjaus voisi olla, että verotuksessa katsottaisiin pääoman palautukseksi ainoastaan sellaiset varojen jaot sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta, jotka ovat peräisin saman oikeushenkilön tekemistä pääomasijoituksista yhtiöön. Näin olisi siis mahdollista palauttaa myös muun kuin osakkeenomistajan tekemä sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoituksen tekijälle pääoman palautuksena. Kun alun

perin pääomasijoituksista peräisin olevia varoja jaettaisiin muille kuin sijoituksen tehneelle oikeushenkilölle verotettaisiin sijoituksen tekijää ikään kuin varoja olisi jaettu hänelle ja varojen saajaa lahjaverosäännösten mukaisesti. Tällä tavoin päästään samaan verovaikutukseen kuin ensin tekemällä pääoman palautus sijoituksen tekijälle ja sen jälkeen sijoituksen tekijän antaessa lahja toiselle osapuolelle. Jos taas jaettavat varat olisivat alun perin peräisin kertyneistä voittovaroista, verotus tapahtuisi muutoin edellä mainitulla tavoin, mutta osakkeenomistajaa verotettaisiin osingonjaon säännösten mukaisesti.

Edellä esitetyt verolinjaukset edellyttäisivät rahaston tapahtumien seurannan vaatimusten kiristämistä. Lisäksi voisi olla perusteltua myös kyseisten kaltaisten verolinjausten vuoksi asettaa aikarajaedellytyksiä sijoituksille sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Näihin asioihin liittyviä ratkaisuvaihtoehtoja on esitetty luvuissa 4.1.4 ja 4.1.5.

4.2.2 Muun omaisuuden arvostus varoja jaettaessa

Aiemmissa luvuissa esitetyn teorian ja empiirisen aineiston perusteella muussa kuin rahassa tapahtuva varojenjako koettiin ongelmalliseksi etenkin jaettavien varojen arvostuksen näkökulmasta. Empiiristä aineistoa käsittelevässä kolmannessa luvussa todetaan, että varojenjaon arvostukseen verotukseen ei koeta liittyvän erityisen merkittäviä ongelmia, koska asiasta on olemassa oikeuskäytäntöä (ks. luku 3.3.1). Muuna omaisuutena kuin rahana tapahtuvan varojen jaon ongelmat koskevatkin osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta ja velkojiensuojaa (ks. myös esimerkiksi Immonen ym. 2011, 164; Airaksinen ym. 2007b, 10–12).

Osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta muuna omaisuutena kuin rahana tapahtuvan varojenjaon arvostusongelma on ratkaistavissa arvostamalla jaettava hyödyke sen käypään arvoon. Ainoastaan näin voidaan todellisuudessa verrata osakkeenomistajien saamien varojen arvoa toisiinsa, kun jaetaan erityyppistä omaisuutta. Mikäli jaettava hyödyke arvostettaisiin käypään arvoon, tulisi kirjanpidossa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta vähentää näin ollen hyödykkeen käypä arvo, jotta käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus ei vaikuttaisi sidotun oman pääoman katteeseen. Tämä puolestaan tarkoittaisi, että kirjanpidollisesti varojenjaosta muodostettaisiin tulosvaikutteinen kirjaus käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotuksesta. Ainoastaan tällä tavalla varmistetaan myös, että velkojiensuoja toteutuu, kun käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus kirjataan tulosvaikutteisesti ja vaikuttaen jakokelpoisten varojen määrään.

Käytännössä käypään arvon määrittäminen voi olla hankalaa markkina-arvojen tai tiedon puuttuessa vastaavien hyödykkeiden luovutuksista. Tällöin tärkeään rooliin muodostuu varojen jakopäätös ja sen yhteyteen dokumentoidut käyvän arvon määrittämisessä käytetyt periaatteet. Kun varojen jakoon muuna omaisuutena kuin rahana edellytetään kaikkien osakkeenomistajien suostumusta, ei yhdenvertaisuuden pitäisi olla loukatuna kaikkien osakkeenomistajien suostuessa varojen jakopäätöksessä esitettyyn käypään arvoon.

4.2.3 Maksukykyisyydesti suhteessa varojenjakoon rahastosta

Maksukykyisyydestiin liittyvät ongelmakohdat johtuvat teoreettisen viitekehyksen ja empiirisen aineiston perusteella maksukyvyttömyyskäsitteen määritelmän puuttumiseen OYL:sta (ks. esimerkiksi Ruohonen 2012, 269–270; Laine 2006, 8–17). Aiemmissa luvuissa esitettyjen maksukykyisyydestiin liittyvien ongelmakohtien perusteella voidaan todeta, että maksukyvyttömyyskäsitteen määritelmän ottaminen OYL:in säännöstekstin muodossa olisi tehokkaampaa kuin oikeuskäytännön muodostumisen odottaminen. Kuten useissa lähteissä todetaan, on yhtiöoikeudellisen maksukyvyttömyyden määrittäminen hankalaa kuitenkin ja tapauskohtaista (ks. esimerkiksi Ruohonen 2012, 269–270, 274; Mähönen & Villa 2006). Takaisinsaantilaista (26.4.1991/758) tai insolvenssioikeudesta ei voida suoraan hakea määritelmää osakeyhtiöoikeudelliselle maksukyvyille. Takaisinsaantilain maksukyvyttömyyden tarkastelunäkökulma pohjautuu pitkälti menneisyyteen, kun OYL:n maksukyvyttömyyden arvioinnissa korostuu tulevaisuuden näkökulma. Insolvenssioikeudessa puolestaan näkökulma on yleisesti ottaen lyhyt tarkasteluajankohta ja maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan, että yhtiö ei pysty suoriutumaan velvoitteistaan niiden erääntyessä. Osakeyhtiöoikeudellisella maksukyvyttömyydellä ei kuitenkaan tarkoiteta tilapäistä maksukyvyttömyyttä ja joissain tapauksissa on mahdollista ottaa velkaa voitonjaon mahdollistamiseksi. (Ruohonen 2012, 270)

Ruohonen (2012, 274–275) ehdottaakin, että OYL:in otettaisiin lain varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista 36 pykälän (17.12.1986/956) kohtuullistamissäännöksen kaltaisesti seikkoja, jotka tulee huomioida maksukyvyttömyyden arvioinnissa. Näitä seikkoja olisivat Ruohosen (2012, 274) mukaan

tilinpäätöstiedot, keskeiset taloudelliset tunnusluvut tilinpäätöshetken jälkeen tapahtuneet muutokset tulevaisuuden kohtuullisesti ennakoitavissa olevat epävarmuustekijät sekä muut maksukyvyyn määrittämisen kannalta olennaiset seikat.

Lisäksi Ruohonen (2012, 275) ehdottaa, että OYL:n otettaisiin säädökset maksukykyisyysarvioinnin ajallisesta ulottuvuudesta niin, että johdon tulisi arvioida yhtiön taloudellista tilaa ja maksukykyä johdolla olevien ja kohtuudella ennakoitavissa olevien tietojen perusteella vähintään seuraavaan varsinaiseen tilinpäätöshetkeen saakka.

Hallituksen vastuulla olevan maksukykyisyysarvioinnin ja sen dokumentoinnin vaatimukset olisivat yksiselitteisemmät, jos edellä mainituista maksukykyisyysarvioinnissa huomioitavista seikoista säädettäisiin Ruohosen (2012, 274) ehdotuksen mukaisesti OYL:n tasolla. Maksukykyisyysarvioinnissa huomioitavista seikoista säätäminen laissa poistaisi osittain myös teoreettisessa viitekehyksessä ja empiirisessä aineistossa ongelmalliseksi katsottujen oikeiden tunnuslukujen löytämisen, kun maksukykyisyysarvioinnin riittävyttä arvioitaisiin laissa säädettyjen seikkojen pohjalta eikä niinkään sen perusteella onko hallitus hyödyntänyt maksukykyisyysarvioinnissa tiettyjä tunnuslukuja. Tällöin hallitukselle ei lähtökohtaisesti voisi muodostua olennaista vastuun realisoinnin riskiä silloin, kun hallitus on dokumentoidusti arvioinut kyseiset seikat varojen jaosta päätettäessä ja toimeenpanon yhteydessä.

Tutkielman perusteella ei ole perusteltua esittää, että hallituksen vastuulla oleva maksukykyisyysarviointi tulisi säätää OYL:ssa julkiseksi esimerkiksi sillä perusteella, että se tulisi liittää osaksi toimintakertomusta tai tilinpäätöstä. Esimerkiksi Koponen (2007) on suhtautunut kielteisesti dokumentoinnin julkisuuteen. Maksukykyisyysarvioinnin säätäminen julkiseksi voisi aiheuttaa tietyissä tilanteissa liikesalaisuuksina pidettävien asioiden käsittelemistä julkisissa asiakirjoissa, mikä ei lähtökohtaisesti ole tavoiteltavaa muun muassa yhtiöiden kilpailukyvyyn säilyttämisen vuoksi. Hallituksen maksukykyisyysarvioinnin ja sen dokumentoinnin laajuuteen liittyvät ongelmakohtien ratkaisemiseksi olisi riittävää, että hallituksen kokouspöytäkirjoista tai niiden liitteissä olisi käsitelty edellä mainitut maksukykyisyysarvioinnissa OYL:n vaatimusten mukaisesti huomioitavat seikat.

Jaettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ei jaosta ole lainsäädännön perusteella tarvetta mainita erikseen tilinpäätöksen liitetiedoissa tai toimintakertomuksella. Tilinpäätöksen lukija näkee varojen jaon rahastossa tapahtuneesta muutoksesta. Tämän vuoksi ei voida vaatia, että johdon tulisi lausua maksukykyisyyden arvioimisesta jaettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta niin, kuin esimerkiksi Ruohonen (2012, 275) ehdottaa johdon velvollisuudesta perustellen lausua maksuky-

vystä voitonjakoesityksen yhteydessä. Ilman johdon velvollisuutta lausua maksukyvyystä yhtiöissä, jotka tilintarkastuslain (13.4.2007/459) perusteella tai vapaaehtoisesti tilintarkastetaan, on tilintarkastajalla velvollisuus hallinnon tarkastuksen yhteydessä varmistua siitä, että yhtiölainsäädäntöä on noudatettu. Tilintarkastajalla on siis velvollisuus tarkastaa, että johto on arvioinut maksukykyä OYL:n säädösten mukaisesti myös jaettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta huolimatta siitä, ettei johto lausu asiasta. Maksukykyisyysarvioinnissa huomioitavien seikkojen lisääminen OYL:n säädöstekstiin selkeyttäisi myös tilintarkastajan velvollisuuksia, kun säädöksissä määritettäisiin selkeämmin, mihin asioihin johdon maksukykyisyysarvioinnissa tulee kiinnittää huomiota.

Sjögrenin (2010, 86–87) tutkimuksessa havaittiin, että pienten ja keskisuurten yritysten johdolla ei ole ollut riittävää tuntemusta OYL:n pakottavista varojenjako koskevista säännöksistä ja etenkin maksukykyisyysvaatimus osoittautui tutkimuksen perusteella vieraaksi käsitteeksi. Tutkimuksen perusteella osingonjaon edellytyksiä arvioitiin ainoastaan tasetestin perusteella eikä maksukykyisyyden säilymisen edellytyksiä ole useinkaan varmistettu. Sjögrenin kyselytutkimus, johon hän johtopäätöksissään viittaa, on toteutettu keväällä 2009 ja hän epäilee tutkimuksensa tulosten arvioinnin yhteydessä, että pienissä yhtiöissä lakimuutoksen läpivieminen vie enemmän aikaa. (Sjögren 2010, 86–87, 93).

Erityisen tärkeää olisi, että varmistettaisiin yrityksillä olevan riittävä tuntemus kaikista OYL:n pakottavista varojen jakoa koskevista säädöksistä. Tuntemusta maksukykyisyyden arvioinnin velvollisuudesta myös jaettaessa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta tulisi ehdottomasti lisätä, koska kuten Sjögren (2010, 93) toteaa ”yleisenä oikeusperiaatteena on, että tietämättömyys laista ei pääsääntöisesti vaikuta lain noudattamisen velvollisuuteen”. Yritysten tietämystä yhteisöläinsäädännöstä voidaan tehokkaimmin lisätä asiantuntijoiden kirjoituksilla heille suunnatuissa julkaisuissa, koulutuksilla sekä yleisen keskustelun ylläpitämisellä koskien OYL:n varojenjakosäännöksiä. Tilitoimistojen ja tilintarkastajien sekä muiden asiantuntijoiden rooli on myös keskeisessä asemassa pienten ja keskisuurten yritysten lainsäädännön tuntemuksen kasvattamisessa.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tutkimusongelman lähtökohtana on OYL:n säätelemä sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, johon on mahdollista OYL:n säädösten mukaisesti sijoittaa varoja vapaasti ja sieltä on mahdollista jakaa varoja jakokelpoisten varojen määrän puitteissa maksukykyisyysvaatimusten täyttyessä (OYL 8:2 §, 13:5 §). Kun muuhun lainsäädäntöön ei ole otettu OYL:n säätämisen jälkeen säännöksiä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta, on rahaston käsittelyyn jäänyt lainsäädännöllisiä aukkoja, jotka ovat olleet esillä kirjallisuudessa. Lisäksi oikeuskäytäntöä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ei ole vielä muodostunut. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on ollut melko yleinen aihealue asiantuntijoiden kirjoituksissa eri julkaisuissa sekä sitä on käsitelty etenkin OYL:n kommentaariteoksissa osittain epäselviä oikeusvaikutuksia sisältävänä kokonaisuutena.

Näistä lähtökohdista tutkielman tavoitteena on ollut *kartoittaa sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvät ongelmakohdat sekä löytää ratkaisukeinoja näihin ongelma-kohtiin*. Tutkielman tavoitteeseen vastaamalla on pyritty vastaamaan aihealuetta koskevaan ajankohtaiseen tutkimustarpeeseen sekä selvittämään myös jatkotutkimusmahdollisuuksia.

Tutkimustavoitteen ensimmäinen osa eli ongelma-kohtien määrittäminen on toteutettu kahdessa vaiheessa. Lainsäädäntöön perustuvan kirjallisuuden perusteella on laadittu teoreettinen viitekehys sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sijoittamiseen sekä varojen jakamiseen rahastosta liittyvistä ongelmakohdista. Lähdeaineistona teoreettiselle viitekehykselle ovat olleet lain säädösten ja valmisteluasiakirjojen lisäksi lakien kommentaariteokset ja aihealuetta sivuavat aiemmat tutkimukset.

Tutkielman empiirisessä osiossa on kartoitettu ammattilehtikirjoituksista muodostuvasta aineistosta sisällön analyysia hyödyntäen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvät ongelmakohdat ja verrattu näitä ongelma-kohtia teoreettisen viitekehysten ongelma-kohtiin. Empiirinen aineisto on muodostunut yhteensä 48 lehtikirjoituksesta, jotka on julkaistu vuosina 2003–2011 Tilintarkastus-lehdessä, Tilisanomissa, Verotus-lehdessä tai Defensor Legiksessä. Teoreettisen viitekehysten ja empiirisen aineiston perusteella on pystytty laatimaan kattava ymmärrys sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvistä ongelmakohdista. Merkittävimmät ongelmakohdat, joihin tutkiel-

man perusteella vaaditaan ratkaisuja, on esitetty yhteenvetona taulukon 3 vasemmassa sarakkeessa.

Tutkielman tavoitteen toinen osa on koostunut ratkaisukeinojen hahmottamisesta teori-
an ja empirian perusteella määritettyihin ongelmakohtiin. Tutkielmassa on päästy jokai-
sen ongelmakohdan osalta esittämään yksi ratkaisukeino, joka aineiston perusteella on
vaikuttanut parhaalta vaihtoehdolta ongelmakohdan ratkaisemiseksi. Ratkaisuvaihtoeh-
dot on listattu kunkin ongelmakohdan viereen taulukon 3 oikean puoleiseen sarakkee-
seen.

Ongelmakohdat	Ratkaisuvaihtoehdot
Osakkeenomistajien tekemät muut suorat sijoitukset verotuksessa: - rajanveto pääomasijoitus, tulo vai lahja yhtiölle - muiden osakkaiden verotus	Sijoitukset katsotaan verotuksessa verovapaiksi pääomasijoituksiksi, ei verovaikutusta osakkaille
Muiden kuin osakkeenomistajien tekemät suorat sijoitukset verotuksessa: - rajanveto pääomasijoitus, tulo vai lahja yhtiölle - muiden osakkaiden verotus	Sijoitukset katsotaan verotuksessa verovapaiksi pääomasijoituksiksi, ei verovaikutusta osakkaille
Varojen siirto rahastoon rakennejärjestelyssä: - realisoimattomien erien taloudellisen luonteen muuttuminen	Realisoimattomien erien siirron estäminen rakennejärjestelyssä lainsäädännöllä
Muuna omaisuutena kuin rahassa tehdyn sijoituksen arvostaminen	Sijoituksen tekoon sovelletaan apportisijoitusta koskevia säädöksiä rekisteröimispakkoa ja tilintarkastajan lausuntoa lukuunottamatta
Vaikuttaminen nettovarallisuuteen ja taloudellisen tilanteen kuvan muokkaaminen lyhytaikaisilla sijoituksilla	Pääomasijoitukseksi katsottavalle sijoitukselle asetetaan lainsäädännössä aikarajaedellytys, jonka puitteissa sitä ei saa palauttaa tai kyse ei ole pääomasijoituksesta
Rahastoon sijoitettujen varojen alkuperän selvittäminen	Rahaston tapahtumista edellytetään reskontratasoista seurantaa
Suosiva ja muille kuin osakkeenomistajille tapahtuva varojen jako verotuksessa	Linjaus verotukseen, että pääomanpalautus vain jaettaessa varoja sijoituksen tehneelle henkilölle, muussa tapauksessa kyse lahjasta, tulosta tai osingosta
Muuna omaisuutena kuin rahassa tapahtuvan omaisuuden arvostus	Arvostetaan hyödyke käypään arvoon varoja jaettaessa ja kirjataan kirjanpitoarvon ja käyvän arvon erotus tulostavasti
Lainsäädännön puutteet maksukykyisyys -käsitteen määrittämisen ja sen arvioinnin osalta	Säädetään laissa seikoista, jotka tulee huomioida maksukyvyn arvioinnissa ja että arvioinnin tulee kattaa ajanjakso seuraavan varsinaisen tilinpäätöksen valmistumiseen saakka

Taulukko 3 Yhteenveto sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston ongelmakohtista ja ratkaisuvaihtoehdoista

Teoreettisen ja empirisen aineiston perusteella ei ole mahdollista pelkkää sisällönanalyysiä hyödyntäen muodostaa aukotonta päättelyä eri ongelmakohtien merkityksellisyydestä tai ajankohtaisuudesta. Näiden johtopäätösten tekemiseksi vaadittaisiin kaikkien niiden ulkopuolisten tekijöiden selvittämistä, jotka ovat vaikuttaneet kirjoittajiin heidän valitessaan kirjoituksensa sisältöä. Lisäksi tarvittaisiin pidemmälle vietyä tekstin tulkin-

taa ja diskurssianalyysin menetelmiä kirjoittajien todellisten merkitysrakenteiden arvioimiseksi.

Toisaalta ongelmakohtien merkityksellisyyden arviointi vaatisi selvittämistä sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston yleisyydestä suomalaisissa yhtiöissä. Lisäksi pitäisi saada evidenssiä siitä, että eri mahdollisuuksia sijoittaa varoja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon käytetään yhtiöissä ja varoja jaetaan rahastosta eri tavoin. Näiden asioiden selvittäminen puolestaan edellyttäisi kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien hyödyntämistä. Näitä olisi mahdollista tutkia esimerkiksi tilinpäätösaineistoja analysoimalla tai kyselytutkimusta hyödyntäen. Lisäksi ongelmakohtien ja niiden ratkaisukeinojen syvemmän analyysin pohjaksi voisi olla tarpeellista selvittää syitä rahaston käytön taustalla hyödyntämällä kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä esimerkiksi haastattelututkimuksen muodossa.

Edellä mainitut tutkielman luotettavuuden rajoitukset ovat yleisiä laadulliselle tutkimukselle. Myös tutkielman rajallisuus on merkittävästi vaikuttanut edellä mainittuihin tutkielman luotettavuuden rajoituksiin ja lisätutkimusmahdollisuuksiin. Tämän tutkielman lähtökohtana ei olekaan ollut absoluuttisen totuuden tavoittelu vaan ymmärryksen ja käsityksen muodostaminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston ongelmakohdista ja niiden ratkaisuvaihtoehdoista. Tutkielman tuloksissa, jotka on tiivistetty taulukkoon 3, on pystytty lisäämään ymmärrystä sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyvistä ongelmakohdista ja niistä asioista, jotka vaativat ratkaisukeinoja.

Yhteenvetona voidaan tutkielman perusteella todeta, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon liittyy edelleen vuonna 2013 lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä selvittämättömiä seikkoja, jotka muodostavat ongelmakohtia rahaston käsittelyyn. Ongelmakohtien käytännön ratkaisutarpeesta ei voida kuitenkaan varmistua tämän tutkielman perusteella. Oikeuskäytännön puuttuminen vielä seitsemän vuotta OYL:n voimaantulon jälkeen voi viitata myös siihen, että ongelmakohdat eivät ole todellisuudessa rajoittaneet rahaston käyttöä. Oikeuskäytännön puuttuminen voi kuitenkin olla merkki myös siitä, että ongelmakohdat ovat vaikuttaneet siihen, että rahastoa ei ole epäselvien seikkojen vuoksi uskallettu käyttää laajasti yhtiössä. Joka tapauksessa voidaan todeta, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto ja siihen liittyvät ongelmakohdat ovat edelleen ajankohtaisia ja muodostavat lisätutkimustarpeen esimerkiksi yhtiöoikeudelliselle, vero-oikeudellisille tai yrityksen taloustieteen tutkimukselle.

Lähteet

Kirjallisuus:

- Aaltonen, K. 2007. Uuden osakeyhtiölain verokysymyksiä. *Verotus*. 3/2007. 233–241.
- Aho, T. 2007. Maksukykyisyydesti suuntaa tulevaisuuteen. *Tilisanomat*. 1/2007. 37–39.
- Airaksinen, M. & Ohtonen, M. 2010. Yhtiöoikeuden ja verotuksen epäsymmetria korjattava lainsäädäntöteitse. *Tilintarkastus*. 5/2010. 10–13, 69.
- Airaksinen, M., Pulkkinen, P. & Rasinaho, V. 2007a. *Osakeyhtiölaki I*. Helsinki: Talentum.
- Airaksinen, M., Pulkkinen, P. & Rasinaho, V. 2007b. *Osakeyhtiölaki II*. Helsinki: Talentum.
- Airaksinen, M. 2007. Osakeyhtiölakiin liittyviä erityiskysymyksiä. *Tilisanomat*. 2/2007. 46–47. (Artikkelin lopusta puuttuvat sanat ks. *Tilisanomat* 3/2007, 17).
- Airaksinen, M. 2005. Osakeyhtiölain kokonaisuudistus. *Tilintarkastus*. 1/2005.
- Airaksinen, M. 2003. Osakeyhtiölaki joustavammaksi. *Tilintarkastus*. 4/2003. 7–11.
- Andersson, E., Ilkkala, J. & Penttilä, S. 2009. *Elinkeinoverolain kommentaari*. Helsinki: Talentum.
- Anttila, R., Halonen, J., Jalkanen-Steiner, J., Kemppinen, O., Kärpänen, M., Nurmo, P., Penttilä-Räty, E., Pyykönen, R-L., Sundvik, P., Suomela, M., Tolvanen, M., Torkkel, T., Torniainen, T. & Tuomala, M. 2009. *IFRS Käytännön käsikirja*. Helsinki: Edita.
- Arbnoor, I. & Bjerke, B. 2009. *Methodology for creating business knowledge*. Los Angeles, London: SAGE.
- Blummé N., Kaarenoja, A. & Suontausta, S. 2007. *Maksukyky ja osakeyhtiön varojen jakaminen*. Helsinki: KHT-media Oy.
- Blummé, N. 2003. Taloudellinen raportointi, corporate governance ja tilintarkastaja - Osakeyhtiölakiuudistus sijoittajan ja tilintarkastajan silmin. *Tilintarkastus*. 4/2003. 13–16.
- Helminen, S. 2007. Osakeyhtiölaki pieniyhtiön näkökulmasta. *Defensor Legis*. 4/2007. 503–516.
- Immonen, R. & Nuolimaa, R. 2007. *Osakeyhtiöoikeuden perusteet*. Helsinki: Talentum.
- Immonen, R., Ossa, J. & Villa, S. 2011. *Osakeyhtiön pääoman hallinta*. Helsinki: Talentum.
- Jauhiainen, J. & Jokinen, J. 2009. Osakeyhtiön varojen jakaminen – vaihtoehdot ja muutosehdotukset. *Tilintarkastus* 3/2009. 32–35.

- Jokinen, J. 2008. Osakeyhtiön johdon huolellisuusvelvollisuus ja osakeyhtiölain maksukykyisyydestin taloudelliset osatekijät. *Defensor Legis*. 2/2008. 239–254.
- Juusela, J. & Wahlroos, H. 2010. Yrittäjän verosuunnittelu epävarmuustilanteessa. *Tilisanomat*. 3/2010. 29–31.
- Järvenoja, M. 2008. Yksityisetot yritysmuodon muutoksessa. *Verotus*. 4/2008. 373–384.
- Kaarenoja, A. & Suontausta, S. 2007. Maksukyvyttömyys ja osakeyhtiön varojenjak. *Defensor Legis*. 2/2007. 239–256.
- Kasanen, E., Lukka, K. & Siitonen, A. 1993. The constructive approach in management accounting research. *Journal of management accounting research*. 5. 243–264.
- Kellas, S. & Rasinaho, V. 2008. Uuden osakeyhtiölain puutteita ja kehittämistarpeita. *Tilintarkastus*. 5/2008. 17–21.
- Kihn, L. & Näsi, S. 2010. Research analysis of the Finnish doctoral dissertations in management accounting from 1990 to 2009. *Liiketaloudellinen aikakauskirja*. 1. 42–86.
- Kontkanen, E. 2006. Uuden osakeyhtiölain mukaiset voitonjakorajoitukset ja maksukyky varoja jaettaessa. *Tilintarkastus*. 6/2006. 17–20.
- Koponen, S. 2007. Muutokset osakeyhtiön varojen jakamisessa. *Tilisanomat*. 3/2007. 58.
- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Tampere: Vastapaino.
- Kukkonen, M. 2010. *Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan tuloverotus*. Helsinki: Talentum.
- Kyläkallio, J., Irola, O. & Kyläkallio, K. 2008. *Osakeyhtiö*. Helsinki: Edita.
- Kyläkallio, K. 2006a. Osakeyhtiölain keskeiset muutokset. *Tilisanomat*. 5/2006. 20–23.
- Kyläkallio, K. 2006b. Osakeyhtiölain muistilista – mikä muuttui uudessa laissa? *Tilisanomat*. 6/2006. 21–23.
- Kyläkallio, K. 2003. Osakeyhtiölaki-työryhmän mietinnön uudistusehdotuksista. *Tilisanomat*. 4/2003. 19–21.
- Laine, E. K. 2006. Maksukyky uuden osakeyhtiölain mukaan – selkeä käsite vai veteen piirretty viiva. Kokemuksia menneestä ja arvioita tulevasta. *Tilintarkastus*. 5/2006. 8–17.
- Leppiniemi, J. & Walden, R. *Tilinpäätös- ja verosuunnittelu*. Helsinki: WSOYpro.
- Leppiniemi, J. 2011. Kirjanpidon, verotuksen ja yhtiöoikeuden yhteensovittaminen. *Tilisanomat*. 3/2011. 36–39.

- Leppiniemi, J. 2003. Mitä muuta kuin IAS:ää uusi osakeyhtiölaki olisi? *Tilisanomat*. 4/2003. 26–27.
- Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2010. *Elinkeinotulon verotus*. Helsinki: Talentum.
- Myrsky, M. 2010. Veropolitiikkamme kysymyksiä. *Defensor Legis*. 5/2010. 648–664.
- Mähönen, J. 2003. Osakeyhtiölakityöryhmän tilinpäätöstä koskevat ehdotukset suhteessa IAS-sääntelyryhmän loppuraporttiin. *Tilintarkastus*. 5/2003. 25–30.
- Mähönen, J., Säiläkivi A. & Villa, S. 2006. *Osakeyhtiölaki käytännössä*. Helsinki: WSOYpro.
- Mähönen, J. & Villa, S. 2009. *Osakeyhtiö IV. Osakeyhtiö ja verotus*. Helsinki: WSOYpro.
- Mähönen, J. & Villa, S. 2006. *Osakeyhtiö II. Pääomarakenne ja rahoitus*. Helsinki: WSOYpro.
- Neilimo, K. & Näsi, J. 1980. *Nomoteettinen tutkimusote ja suomalainen yrityksen taloustiede. Tutkimus positivismiin soveltamisesta*. Yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitoksen julkaisuja. Series A-2:2. Tampereen yliopisto.
- Niskakangas, H. 2008. Suosiva osingonjako. *Verotus*. 3/2008. 228–239.
- Ojala, M. 2007. Uuden osakeyhtiölain vaikutukset verotukseen. *Tilisanomat*. 4/2007. 50–53.
- Oksanen, L. & Pennanen, M. 2011. Ajankohtaista osakeyhtiön vapaan oman pääoman jakamisesta. *Tilintarkastus*. 5/2011. 26–29.
- Oksanen, L. & Vartiainen, S. 2011. Oman pääoman lisäsjoitukset osakeyhtiölain valossa. *Tilintarkastus*. 3/2011. 17–19.
- Ossa, J. 2011. Osakeyhtiön pääoman huolto ja verotus. *Tilisanomat*. 5/2011. 51–53.
- Ossa, J. 2007. Yritysmuodot ja verotus. *Defensor Legis*. 4/2007. 527–545.
- Penttinen, S. 2003. Oy-lakiuudistus ja sen tarpeellisuus. *Tilintarkastus*. 5/2003. 37.
- Rasinaho, V. 2003. Yritysjärjestelyt muutospaineessa – varojen arvostus ja oma pääoma sulautumisessa ja muissa yritysjärjestelyissä. *Defensor Legis*. 5/2003. 803–829.
- Raunio, M., Romppainen, L., Ukkola, O. & Kotiranta, K. 2010. *Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä*. Helsinki: KHT-Media Oy.
- Raunio, M. 2010. Paineita pääoman palautusten verotuksen kiristämiseen. *Tilintarkastus*. 1/2010. 12.
- Riistama, V. 2005. Uskallatko tarkastaa? *Tilisanomat*. 1/2005. 27–29.

- Riistama, V. 2004. IAS/IFRS-perustaisen kirjanpito- ja tilinpäätösnormiston sekä osakeyhtiölain uudistuksen verovaikutukset, osa II. *Verotus* 3/2004. 259–269.
- Ruohonen, J. 2012. *Osakeyhtiön voitonjaon maksukykytesti ja vastuu maksukyvyn säilymisestä*. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1723, Tampere University Press.
- Rytsy, A. 2005. Osakeyhtiölaki uudistuu. *Tilisanomat*. 6/2005.
- Saarinen, O. A. 2006. Lainsäädäntötyö etenee – on tulosten analysoinnin aika. *Tilintarkastus* 3/2006. 4–5.
- Savela, A. 2009. Osakeyhtiörikos ja -rikkomus. *Defensor Legis*. 1/2009. 3–30.
- Sillanpää, M. 2005. Uusi osakeyhtiölaki tulossa. *Tilisanomat*. 2/2005. 33–35.
- Sjögren, H. 2010. *Osingonjakopäätökset pienissä osakeyhtiöissä. Empiirinen tutkimus osakeyhtiölain varojenjakosäännösten toteutumisesta*. Lappeenranta: Acta Universitatis Lappeenrantaensis 413, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Digipaino.
- Sjögren, H., Jokinen, J. & Syrjä, P. 2009. Osakeyhtiössä tehty osingonjakopäätös ja hallituksen vastuu maksukyvyistä toimeenpanon lykkääntyessä – tilastollinen tarkastelu. *Defensor Legis*. 5/2009. 775–797.
- Sjögren, H., Syrjä, P. & Villa, S. 2008. Osakeyhtiölain maksukykyisyyden käsitteen tilastollinen tarkastelu. *Defensor Legis*. 3/2008. 448–459.
- Tuokko, Y. 2009. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ja maksukykytestistä. *Verotus*. 5/2009. 550–553.
- Tuokko, Y. 2003. Osakeyhtiölaki uudistuu?! Kyvystä ja kyvyttömyydestä. *Tilintarkastus*. 4/2003. 17–18.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Valtiovarainministeriö. 2006. *Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus*. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Vesanen, T. 2009. Osakeyhtiön välitinpäätös KILA:n lausunnon valossa. *Tilintarkastus*. 3/2009. 10–13.
- Villa, S. 2010. SVOP -sijoituksen jakaminen – varojen jakamista vai pääoman palautusta. *Defensor Legis*. 4/2010. 336–355.
- Villa, S. 2004. Osakeyhtiölakityöryhmän varojen jakoa koskevat ehdotukset ja velkojainsuojat. *Tilintarkastus*. 6/2004. 17–23.
- Walden, R. 2010. Voitonjaon ja pääomanpalautusten verosäännökset. *Tilisanomat*. 1/2010. 30–33.

Lait, säädökset ja suositukset:

Euroopan unionin neuvoston direktiivi 30.11.2011/96/EU. *Eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä (uudelleenlaadittu)*. Euroopan unionin virallinen lehti 29.12.2011 L 345/8.

Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi 109/2005.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Kirjanpitolautakunta 15.2.2011/1866. *Lausunto käteisvarojen kirjaamisesta yhden henkilön osakeyhtiössä.*

Kirjanpitolautakunta 7.12.2010/1862. *Lausunto ennakoiavan osinkotuoton ja osinkosaa-tavan kirjaamisedellytyksistä.*

Kirjanpitolautakunta 16.2.2010/1848. *Lausunto määrätarkoitukseen saadun pääomasi-joituksen kirjaamisesta.*

Kirjanpitolautakunta 21.11.2006. *Yleisohje tuloslaskelman ja taseen esittämisestä.*

Kirjanpitolautakunta 13.12.2005/1770. *Lausunto henkilöosakkaan käteisnostoja osake-yhtiössä koskevista kysymyksistä.*

Kirjanpitolautakunta 1.11.2005/1762. *Lausunto OYL:n vastaisten rahanostojen käsitte-lystä tilinpäätöksessä.*

Kirjanpitolautakunta 21.6.2005/1749. *Lausunto OYL:n vastaisten rahanostojen käsitte-lystä tilinpäätöksessä.*

Kirjanpitolautakunta 26.2.2001/1644. *Lausunto eläinten arvostamisesta yhtiötettävän maatilán avaavassa taseessa.*

Kirjanpitolautakunta 25.10.1999/1591. *Lausunto yritysjärjestelyssä sovellettavasta kir-jausmenettelystä.*

Kirjanpitolautakunta 12.10.1998/1542. *Lausunto osingonjakoa koskevan ennakoiavan päätöksen sekä sitä vastaavan osinkotulon ja yhtiöveron hyvitystulon kir-janpitokäsittelystä.*

Korkolaki 20.8.1982/633.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360.

Laki osakeyhtiölain voimaannpanosta 21.7.2006/625.

Laki takaisinsaannista konkurssipesään 26.4.1991/758.

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Osakeyhtiölaki 29.9.1978/734.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459.

Tilintarkastuslaki 28.10.1994/936.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931.

Verohallinnon ohje 843/345/2011. *Osinkotulojen verotus.*

Verohallinnon ohje 206/345/2007. *Uuden osakeyhtiölain vaikutuksista verotukseen.*

Oikeustapaukset:

KKO 2005:119

KKO 2005:68

KHO 2006:29

KHO 2005:2765

KHO 2001:28

KHO 2001:1245

KHO 1996 B 550

KHO 1993 B 541

KHO 1988 B 593

KHO 1987 B 631

KHO 1986 II 597

KHO 1983:2492

KHO 1980 II 623

Kuopion HAO 9.6.2010 10/0329/1

KVL 2008:9 (julkaisematon)

KVL 2004:60

KVL 1997:72

Muut lähteet:

- Airaksinen, M. & Jauhiainen, J. 2000. *Osakeyhtiölain uudistaminen - Tavoitteena kilpailukykyisempi yhtiöoikeus*. Oikeusministeriö. <
<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Aiempiajulkaisuja/1148038262360>>
 7.5.2012.
- Haaramo, V., Palmuaro, S. & Peill, E. 2012. *IFRS-raportointi*. Jatkuva täydenteinen teos. Saatavilla maksullisesti SanomaPro verkkopalvelu Yritysonlinesta <
<http://www.wsoypro.fi/wsoypro.aspx?navi=Onlinepalvelut.Yritysonline&menu=Teokset|Taloushallinto|KP>> 25.7.2012.
- Leppiniemi, J. 2012. *Liikekirjanpito*. Jatkuva täydenteinen teos. Saatavilla maksullisesti SanomaPro verkkopalvelu Yritysonlinesta <
<http://www.wsoypro.fi/wsoypro.aspx?navi=Onlinepalvelut.Yritysonline&menu=Teokset|Taloushallinto|KP>> 25.6.2012.
- Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2012. *Oikeat ja riittävät kirjaukset*. Jatkuva täydenteinen teos. Saatavilla maksullisesti SanomaPro verkkopalvelu Yritysonlinesta <
<http://www.wsoypro.fi/wsoypro.aspx?navi=Onlinepalvelut.Yritysonline&menu=Teokset|Taloushallinto|KP>> 18.7.2012.
- Oikeusministeriö 2003:4. *Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö*. Saatavilla <
<http://www.om.fi/1145624757939>> 17.7.2012.
- Tikka, K. S., Nykänen, O., Juusela, J. & Viitala, T. 2012. *Yritysverotus I-II*. Jatkuva täydenteinen teos. Saatavilla maksullisesti SanomaPro verkkopalvelu Yritysonlinesta <
<http://www.wsoypro.fi/wsoypro.aspx?navi=Onlinepalvelut.Yritysonline&menu=Teokset|Taloushallinto|KP>> 24.7.2012.
- Valtiovarainministeriö 35:2010. *Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportti*. Saatavilla
 <http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_verotus/20100621Verotu/Verotuksen_kehittaemistyoryhman_valiraportti.pdf>
 7.10.2012.
- Verohallinto 23.3.2012. *Pääomanpalautusten verotus 2011 – ohje henkilöasiakkaalle*. Saatavilla
 <http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Luovutusvoitot_ja_tappiot/Paaomanpalautusten_verotus_2011__ohje_he%2820218%29>
 18.7.2012.

LIITE 1. Aineiston lehtikirjoitukset aakkosjärjestyksessä

- Aaltonen, K. 2007. Uuden osakeyhtiölain verokysymyksiä. *Verotus*. 3/2007. 233–241.
- Aho, T. 2007. Maksukykyisyydesti suuntaa tulevaisuuteen. *Tilisanomat*. 1/2007. 37–39.
- Airaksinen, M. & Ohtonen, M. 2010. Yhtiöoikeuden ja verotuksen epäsymmetria korjattava lainsäädäntöteitse. *Tilintarkastus*. 5/2010. 10–13, 69.
- Airaksinen, M. 2007. Osakeyhtiölakiin liittyviä erityiskysymyksiä. *Tilisanomat*. 2/2007. 46–47.
- Airaksinen, M. 2005. Osakeyhtiölain kokonaisuudistus. *Tilintarkastus*. 1/2005.
- Airaksinen, M. 2003. Osakeyhtiölaki joustavammaksi. *Tilintarkastus*. 4/2003. 7–11.
- Blummé, N. 2003. Taloudellinen raportointi, corporate governanceja tilintarkastaja - Osakeyhtiölakiuudistus sijoittajan ja tilintarkastajan silmin. *Tilintarkastus*. 4/2003. 13–16.
- Helminen, S. 2007. Osakeyhtiölaki pieniyhtiön näkökulmasta. *Defensor Legis*. 4/2007. 503–516.
- Jauhiainen, J. & Jokinen, J. 2009. Osakeyhtiön varojen jakaminen – vaihtoehdot ja muutosehdotukset. *Tilintarkastus*. 3/2009. 32–35.
- Jokinen, J. 2008. Osakeyhtiön johdon huolellisuusvelvollisuus ja osakeyhtiölain maksukykyisyydestin taloudelliset osatekijät. *Defensor Legis*. 2/2008. 239–254.
- Juusela, J. & Wahlroos, H. 2010. Yrittäjän verosuunnittelu epävarmuustilanteessa. *Tilisanomat*. 3/2010. 29–31.
- Järvenoja, M. 2008. Yksityisetot yritysmuodon muutoksessa. *Verotus*. 4/2008. 373–384.
- Kaarenaja, A. & Suontausta, S. 2007. Maksukyvyttömyys ja osakeyhtiön varojenjak. *Defensor Legis*. 2/2007. 239–256.
- Kellas, S. & Rasinaho V. 2008. Uuden osakeyhtiölain puutteita ja kehittämistarpeita. *Tilintarkastus*. 5/2008. 17–21.
- Kontkanen, E. 2006. Uuden osakeyhtiölain mukaiset voitonjakorajoitukset ja maksukyky varoja jaettaessa. *Tilintarkastus*. 6/2006. 17–20.
- Koponen, S. 2007. Muutokset osakeyhtiön varojen jakamisessa. *Tilisanomat*. 3/2007. 58.
- Kyläkallio, K. 2006. Osakeyhtiölain muistilista – mikä muuttui uudessa laissa? *Tilisanomat*. 6/2006. 21–23.
- Kyläkallio, K. 2006. Osakeyhtiölain keskeiset muutokset. *Tilisanomat*. 5/2006. 20–23.
- Kyläkallio, K. 2003. Osakeyhtiölaki-työryhmän mietinnön uudistusehdotuksista. *Tilisanomat*. 4/2003. 19–21.

- Laine, E. K. 2006. Maksukyky uuden osakeyhtiölain mukaan – selkeä käsite vai veteen piirretty viiva. Kokemuksia menneestä ja arvioita tulevasta. *Tilintarkastus*. 5/2006. 8–17.
- Leppiniemi, J. 2011. Kirjanpidon, verotuksen ja yhtiöoikeuden yhteensovittaminen. *Tilisanomat*. 3/2011. 36–39.
- Leppiniemi, J. 2003. Mitä muuta kuin IAS:ää uusi osakeyhtiölaki olisi? *Tilisanomat*. 4/2003. 26–27.
- Myrsky, M. 2010. Veropolitiikkamme kysymyksiä. *Defensor Legis*. 5/2010. 648–664.
- Mähönen, J. 2003. Osakeyhtiölakityöryhmän tilinpäätöstä koskevat ehdotukset suhteessa IAS-sääntelyryhmän loppuraporttiin. *Tilintarkastus*. 5/2003. 25–30.
- Niskakangas, H. 2008. Suosiva osingonjako. *Verotus*. 3/2008. 228–239.
- Ojala, I. 2011. Hallituksen verolinjausten vaikutus yrittäjän verosuunnitteluun. *Tilisanomat*. 5/2011. 34–37.
- Ojala, M. 2007. Uuden osakeyhtiölain vaikutukset verotukseen. *Tilisanomat*. 4/2007. 50–53.
- Oksanen, L. & Pennanen, M. 2011. Ajankohtaista osakeyhtiön vapaan oman pääoman jakamisesta. *Tilintarkastus*. 5/2011. 26–29.
- Oksanen, L. & Vartiainen, S. 2011. Oman pääoman lisäsjoitukset osakeyhtiölain valossa. *Tilintarkastus*. 3/2011. 17–19.
- Ossa, J. 2011. Osakeyhtiön pääoman huolto ja verotus. *Tilisanomat*. 5/2011. 51–53.
- Ossa, J. 2007. Yritysmuodot ja verotus. *Defensor Legis*. 4/2007. 527–545.
- Penttinen, S. 2003. Oy-lakiuudistus ja sen tarpeellisuus. *Tilintarkastus*. 5/2003. 37.
- Rasinaho, V. 2003. Yritysjärjestelyt muutospaineessa – varojen arvostus ja oma pääoma sulautumisessa ja muissa yritysjärjestelyissä. *Defensor Legis*. 5/2003. 803–829.
- Raunio, M. 2010. Paineita pääoman palautusten verotuksen kiristämiseen. *Tilintarkastus*. 1/2010. 12.
- Riistama, V. 2005. Uskallatko tarkastaa? *Tilisanomat*. 1/2005. 27–29.
- Riistama, V. 2004. IAS/IFRS-perustaisen kirjanpito- ja tilinpäätösnormiston sekä osakeyhtiölain uudistuksen verovaikutukset, osa II. *Verotus*. 3/2004. 259–269.
- Rytsy, A. 2005. Osakeyhtiölaki uudistuu. *Tilisanomat*. 6/2005.
- Saari, O. A. 2006. Lainsäädäntötyö etenee – on tulosten analysoinnin aika. *Tilintarkastus*. 3/2006. 4–5.

- Savela, A. 2009. Osakeyhtiörikos ja -rikkomus. *Defensor Legis*. 1/2009. 3–30.
- Sillanpää, M. 2005. Uusi osakeyhtiölaki tulossa. *Tilisanomat*. 2/2005. 33–35.
- Sjögren, H., Jokinen, J. & Syrjä, P. 2009. Osakeyhtiössä tehty osingonjakopäätös ja hallituksen vastuu maksukyvyistä toimeenpanon lykkääntyessä – tilastollinen tarkastelu. *Defensor Legis*. 5/2009. 775–797.
- Sjögren, H., Syrjä, P. & Villa, S. 2008. Osakeyhtiölain maksukykyisyyden käsitteen tilastollinen tarkastelu. *Defensor Legis*. 3/2008. 448–459.
- Tuokko, Y. 2009. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ja maksukykytestistä. *Verotus*. 5/2009. 550–553.
- Tuokko, Y. 2003. Osakeyhtiölaki uudistuu?! Kyvystä ja kyvyttömyydestä. *Tilintarkastus*. 4/2003. 17–18.
- Vesanen, T. 2009. Osakeyhtiön välitilinpäätös KILAn lausunnon valossa. *Tilintarkastus*. 3/2009. 10–13.
- Villa, S. 2010. SVOP -sijoituksen jakaminen – varojen jakamista vai pääoman palautusta. *Defensor Legis*. 4/2010. 336–355.
- Villa, S. 2004. Osakeyhtiölakityöryhmän varojen jakoa koskevat ehdotukset ja velkojainsuoja. *Tilintarkastus*. 6/2004. 17–23.
- Walden, R. 2010. Voitonjaon ja pääomanpalautusten verosäännökset. *Tilisanomat*. 1/2010. 30–33.